

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ
Katedra veřejné správy

DIPLOMOVÁ PRÁCE
Legislativní úprava ochrany přírody a krajiny
v České republice

Předkládá: Bc. Nikol Kollrossová

Vedoucí diplomové práce: Ing. Vojtěch Kouba, Ph.D.

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Nikol KOLLROSSOVÁ**
Osobní číslo: **R20N0015P**
Studijní program: **N0421A220001 Veřejná správa**
Téma práce: **Legislativní úprava ochrany přírody a krajiny v České republice**
Zadávací katedra: **Katedra veřejné správy**

Zásady pro vypracování

1. Úvod
2. Ochrana přírody a krajiny
3. Legislativní úprava ochrany přírody a krajiny v České republice
4. Výzkumný problém a cíl
5. Závěr

Rozsah diplomové práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

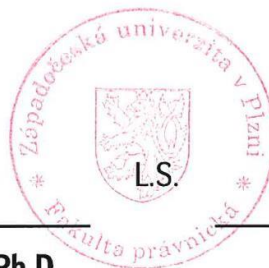
Seznam doporučené literatury:
viz zvláštní seznam

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Vojtěch Kouba, Ph.D.**
Katedra veřejné správy

Datum zadání diplomové práce: **29. března 2021**
Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2022**

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

JUDr. Tomáš Louda, CSc.
vedoucí katedry

V Plzni dne 25. října 2021

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci na téma „Legislativní úprava ochrany přírody a krajiny v České republice“ zpracovala samostatně a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.

V Plzni, březen 2022

Bc. Nikol Kollrossová

Poděkování

Ráda bych tímto poděkovala Ing. Vojtěchu Koubovi, Ph.D., za odborné vedení práce, cenné rady a věcné připomínky, které mi pomohly tuto práci zkompletovat.

Obsah

Úvod.....	1
1. Ochrana přírody a krajiny.....	3
1.1 Základní pojmy.....	3
1.1.1 Příroda.....	3
1.1.2 Krajina.....	4
1.1.3 Krajinný ráz.....	5
1.1.4 Biodiverzita.....	6
1.2 Právní ochrana přírody a krajiny v České republice.....	7
1.2.1 Dělení ochrany přírody a krajiny v České republice.....	8
1.2.1.1 Obecná ochrana přírody a krajiny.....	9
1.2.1.2 Zvláštní ochrana přírody a krajiny.....	12
1.2.1.2.1 Natura 2000.....	17
1.2.1.3 Individuální ochrana přírody a krajiny.....	20
2. Legislativní úprava ochrany přírody a krajiny v České republice.....	22
2.1 Vnitrostátní legislativní úprava.....	22
2.1.1 Základní právní předpisy.....	22
2.1.2 Odpovědnost v ochraně přírody a krajiny a její právní předpisy.....	38
2.1.3 Ostatní právní úprava.....	42
3. Výzkumný problém a cíl.....	44
3.1 Metodologie výzkumu.....	44
3.2 Vytvoření hypotéz.....	44
3.3 Objekty dotazování.....	45
3.4 Zhodnocení rozhovorů.....	46
3.5 Přehled názorů jednotlivých respondentů.....	57
4 Návrhy a doporučení.....	60
Závěr.....	62
Resumé.....	65

Zdroje	67
Knižní zdroje	67
Elektronické zdroje	68
Právní předpisy	74
Seznam obrázků	77
Seznam tabulek.....	77
Seznam příloh.....	77
Příloha č. 1 – Přepis odpovědí na společné otázky	1
Příloha č. 2 – Přepis odpovědí na dílčí otázky	15

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

AOPK	Agentura ochrany přírody a krajiny
č.	číslo
ČR	Česká republika
EVL	Evropsky významná lokalita
EU	Evropská unie
CHKO	Chráněná krajinná oblast
LZPS	zák. č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
NOZ	zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
NP	Národní park
NPP	Národní přírodní památky
NPR	Národní přírodní rezervace
OZV	Obecně závazné vyhlášky
PP	Přírodní památky
PR	Přírodní rezervace
Ústava ČR	zák. č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
VKP	Významný krajinný prvek
zák.	zákon
ZMP	zemědělský půdní fond
zoo	zoologická zahrada

Úvod

„Příroda nepotřebuje člověka, ale člověk přírodu ano.“ Po přečtení tohoto citátu na jedné straně možná někoho zamrazí, ale na druhé straně by to mohlo napomoci k tomu, aby si lidé uvědomili, že by si přírody měli více vážit. Již od dětských let mnoho z nás obdivuje přírodu a krajinu okolo sebe a s úžasem pozoruje, jak se s postupem času mění. Stejně tak velká část občanů ráda utíká do hezké přírody ve snaze vyhnout se každodennímu, ne vždy příjemnému městskému životu. To jsme mohli pozorovat hlavně v poslední době, kdy se naše lesy začaly hemžit davy návštěvníků, kteří začali objevovat naše přírodní bohatství.

Když se podíváme na dnešní společnost, zjistíme, že někteří lidé myšlenku tohoto citátu berou na lehkou váhu. Bohužel příroda a krajina nejsou vždycky využívány způsobem, který je pro ně vhodný, a to přináší negativní dopady. Lidská činnost společně s technologickými pokroky má častokrát neblahý vliv na okolí, který se projevuje změnou klimatu, táním ledovců, kácením amazonského pralesa neboli „plic planety“ a jinými. Možná nastal čas si uvědomit, co je vlastně důležité a čemu by měla být více věnována naše pozornost. To je jedním z důvodů, proč vznikla tato diplomová práce, která se snaží vyobrazit základní přehled vnitrostátních právních předpisů souvisejících s ochranou přírody a krajiny, a především prezentovat názory osob s praktickými zkušenostmi v této problematice.

Práce je rozdělena do čtyř kapitol, z nichž první dvě jsou teoretické. V první kapitole nalezneme definice základních pojmů pro lepší pochopení toho, čemu se bude tato práce věnovat. Její součástí je také podkapitola „právní ochrana přírody a krajiny v České republice“ zaměřující se na ochranu a její členění.

Druhá kapitola vymezuje základní přehled vnitrostátních právních předpisů upravujících ochranu přírody a krajiny v naší zemi. Na jejich ochranu má vliv samozřejmě mnoho legislativních předpisů různé právní síly, a proto jsem se rozhodla vytvořit stručný přehled, dle mého názoru, těch nejvýznamnějších. Pro lepší přehlednost se tato kapitola dále člení na základní, jiné a odpovědnostní právní předpisy.

Třetí kapitola je praktického charakteru a poukazuje na to, jak na kvalitu a použitelnost výše uvedených legislativních předpisů v praxi nahlízejí osoby, které s nimi následně pracují a používají je při své běžné pracovní činnosti. V rámci této

kapitoly bylo osloveno šest osob, pro které je nejen legislativa, ale ochrana obecně jejich denním chlebem. Snahou bylo získat odpovědi od odborníků z odlišných pracovišť a s různými zkušenostmi. Mezi respondenty nalezneme jak osoby ve vedoucích pozicích, tak i řadové referenty. Jedná se např. o zaměstnance Správy Národního parku Podyjí, České inspekce životního prostředí, Ministerstva zemědělství či Správy Chráněné krajinné oblasti Poodří. Myslím, že není podstatné jen to, co je psáno „na papíře“, ale především, jaké je následné fungování v praxi, a právě lidé přicházející s tímto do kontaktu nejvíce k tomu mají jistě co říci.

Cílem bylo také zjistit pohled těchto osob mimo jiné na ochranu přírody a krajiny obecně, legislativu s ní související, Evropskou unii a její vliv nebo na nový stavební zákon. Jejich odpovědi byly následně porovnány a pro snazší orientaci a srovnání začleněny do tabulek zobrazujících názory na položené otázky. Následně jsou v poslední kapitole uvedeny návrhy a doporučení, která vycházejí nejen z bližšího poznání vnitrostátní legislativy, ale i z poznatků získaných prostřednictvím rozhovorů s vybranými odborníky.

1. Ochrana přírody a krajiny

Přírodu a krajinu můžeme považovat za součást života každého z nás, ať už se jedná o zemědělskou půdu, lesy, rozkvetlé louky, ptáky, nebo například řeky. Lidé samozřejmě upřednostňují přírodu i krajinu čistou, zachovalou a krásnou na pohled, kde by rádi trávili svůj volný čas. Z tohoto důvodu jsou v této kapitole blíže vysvětleny nejen základní pojmy, související s přírodou a krajinou, pro lepší porozumění textu práce, ale i jejich ochrana, členění ochrany a soustava Natura 2000.

1.1 Základní pojmy

1.1.1 Příroda

Prvním ze základních pojmů, který zde bude blíže charakterizován, je pojem „příroda“, jelikož se jedná o poměrně diskutabilní téma a lidé často tápou nad tím, co za ni můžeme považovat a co už ne. Pořád se obměňuje a na základě toho se mění i náš pohled na ni. To je také jedním z důvodů, kdy se těžko stanovuje jednotná definice.

Jednou z těch známých, na mezinárodní úrovni, je ze Stockholmské konference z roku 1972, dle níž je příroda „*reálný svět, který nás obklopuje, na jehož vzniku neměl člověk podíl, ale na němž je existenčně závislý*“.¹

Václav Cílek z geologického ústavu Akademie věd České republiky ji popisuje jako „*místo, kde převažují přirozené prvky*“.² Dle jeho názoru jsou vědecké definice přírody, krajiny nebo například života zbytečně komplikované, sporné a člověk by měl brát ohled na své přirozené cítění.³

Český právní řád tento pojem však nedefinuje. V § 2 odst. 1 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny (dále jen zák. o ochraně přírody a krajiny), nalezneme pouze definici ochrany přírody a krajiny jako „*...vymezené péče státu a fyzických i právnických osob o volně žijící živočichy, planě rostoucí rostliny a jejich společenstva, o nerosty, horniny, paleontologické nálezy*“.

¹ STEJSKAL, Vojtěch. Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost: právní stav k 1. 1. 2006. Praha: Linde, 2006. ISBN 80-7201-609-1. Str: 33

² CÍLEK, Václav. Příroda. Vesmír: přírodovědecký časopis. Praha: Vesmír, 2020, č. 1. ISSN 1214-4029. Str: 69

³ CÍLEK, Václav. Příroda. Vesmír: přírodovědecký časopis. Praha: Vesmír, 2020, č. 1. ISSN 1214-4029. Str: 69

a geologické celky, péče o ekologické systémy a krajinné celky, jakož i péče o vzhled a přístupnost krajiny“.⁴ Na základě tohoto ustanovení můžeme vidět, že se sem řadí jak příroda živá (živočichové, planě rostoucí rostliny a jejich společenstva), tak i neživá (nerosty, horniny...). Jednotlivé pojmy, jako například živočich či nerost, jsou blíže charakterizovány v následujících paragrafech téhož zákona, kde by měl mít dle mého názoru pojem „příroda“ také své místo, stejně jako pojem „krajina“ (viz následující podkapitola).

1.1.2 Krajina

Na první pohled se může zdát, že každý z nás ví, co je krajina, a její definování je snadné, ale neexistuje jen jedna definice a vybrat jednu nemusí být pokaždé úplně jednoduché. Z tohoto důvodu zde budou zmíněna další zajímavá vymezení tohoto pojmu.

První z definic, pro tuto práci asi jednu z nejdůležitějších, zmiňuje v § 3 odst. 1 písm. m) zák. o ochraně přírody a krajiny: *„Krajina je část zemského povrchu s charakteristickým reliéfem, tvořená souborem funkčně propojených ekosystémů a civilizačními prvky*“.⁵ Druhá definice, která by zde měla zaznít, pochází z Evropské úmluvy o krajině, jež byla přijata v roce 2000 ve Florencii,⁶ kde je definována krajina jako *„část území vnímaná obyvateli, jejíž charakter je výsledkem činnosti a vzájemného působení přírodních a/nebo lidských faktorů*“.⁷

Za typickou geografickou definici lze považovat definici B. Robertse: *„Množina reálně existujících kulturních a přírodních objektů, které dávají zemskému povrchu charakter a pestrost*“.⁸ a za základní ekologickou se pokládá ta, již uvedli Richard Forman a Michael Gordon: *„Území o řádové rozloze čtverečních kilometrů složené z ekosystémů, které se navzájem ovlivňují*“.⁹

⁴ zák. č. 114/1992 Sb., České národní rady o ochraně přírody a krajiny

⁵ zák. č. 114/1992 Sb., České národní rady o ochraně přírody a krajiny

⁶ FANTA, Josef. Krajina I. Přírodní, historický a společenský rámeček. Živa. Praha: Nakladatelství Academia. 2011. 2011/1. ISSN 0044-4812. Str: 23

⁷ FANTA, Josef. Krajina I. Přírodní, historický a společenský rámeček. Živa. Praha: Nakladatelství Academia. 2011. 2011/1. ISSN 0044-4812. Str: 23

⁸ BENEŠ, Jaromír. Les a lidé v době poledové ve střední Evropě: historie vztahu na základě environmentální a krajinné archeologie. Laboratoř archeobotaniky a paleoekologie. [Internet]. Přírodovědecká fakulta Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. [2011]. [cit. 2.10.2021]. [58 p.] Dostupné z: https://mosur.czp.cuni.cz/images/2011/MAB_Konference/1_benes_m.pdf

⁹ BENEŠ, Jaromír. Les a lidé v době poledové ve střední Evropě: historie vztahu na základě environmentální a krajinné archeologie. Laboratoř archeobotaniky a paleoekologie. [Internet].

Posledním příkladem z existujících vymezení krajiny je antropologická definice českého archeologa Zvelebila: „*Krajina je kontingent osobních pohledů, ovlivněných prostorovým měřítkem a časovým rámcem.*“¹⁰ Z výše uvedeného vyplývá, že krajinu můžeme popsat mnoha odlišnými definicemi v závislosti na různých vědních odvětvích.

1.1.3 Krajinový ráz

Další z pojmů, na který se v této práci zaměřím, je krajinový ráz. Jedná se poměrně o magické spojení, které bývá mnohdy zneužíváno úředníky v případech, kdy jim došly argumenty pro ochranu přírody a krajiny.¹¹ Dobře pochopitelnou definicí, dle mého názoru, je definice Agentury ochrany přírody a krajiny ČR, která říká: „*Ráz krajiny je významnou hodnotou dochovalého přírodního a kulturního prostředí, a je proto chráněn před znehodnocením. Je dán specifickými rysy a znaky, které vytvářejí její rázovitost – odlišnost a jedinečnost. Ráz krajiny vyjadřuje nejenom přítomnost pozitivních jevů a znaků, ale též kulturní a duchovní dimenzi krajiny. Pojmu ‚krajinný ráz‘ odpovídá pojem ‚charakter krajiny‘, vyjádřený především morfologií terénu, charakterem vodních toků a ploch, vegetačního krytu a osídlení.*“¹²

Dále je popsán v § 12 odst. 1 zák. o ochraně přírody a krajiny zejména jako „*přírodní, kulturní a historická charakteristika určitého místa či oblasti, je chráněn před činností snižující jeho estetickou a přírodní hodnotu. Zásahy do krajinného rázu, zejména umístování a povolování staveb, mohou být prováděny pouze s ohledem na zachování významných krajinných prvků, zvláště chráněných území, kulturních dominant krajiny, harmonické měřítko a vztahy v krajině.*“¹³ Tento druh

Přírodovědecká fakulta Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. [2011]. [cit. 2.10.2021]. [58 p.] Dostupné z: https://mosur.czp.cuni.cz/images/2011/MAB_Konference/1_benes_m.pdf

¹⁰ BENEŠ, Jaromír. Les a lidé v době poledové ve střední Evropě: historie vztahu na základě environmentální a krajinné archeologie. Laboratoř archeobotaniky a paleoekologie. [Internet]. Přírodovědecká fakulta Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. [2011]. [cit. 2.10.2021]. [58 p.] Dostupné z: https://mosur.czp.cuni.cz/images/2011/MAB_Konference/1_benes_m.pdf

¹¹ VOREL, Ivan a Petr SKLENIČKA. Ochrana krajinného rázu: třináct let zkušeností, úspěchů i omylů: sborník příspěvků z konference, Praha 2006. Praha: Naděžda Skleničková, 2006. ISBN 80-903206-7-8. Str: 79

¹² AOPK ČR. Krajinový ráz a výstavba. [online]. Copyright © 2021 [cit. 10.10.2021]. Dostupné z: <https://www.ochranaprirody.cz/obecna-ochrana-prirody-a-krajiny/krajiny-raz-a-vystavba/>

¹³ zák. č. 114/1992 Sb., České národní rady o ochraně přírody a krajiny

ochrany se vztahuje na přírodní parky, zvláště chráněná území, ale i zbytek krajiny, která nemá tak vysoké hodnoty krajinného rázu.¹⁴

Viz výše zmíněné zásahy do krajinného rázu, jež by ho mohly pozměnit či snížit, musí být schváleny orgánem ochrany přírody. Dříve byl tímto orgánem okresní úřad, nyní je udělení souhlasu v gesci místně příslušného obecního úřadu obce s rozšířenou působností (schválení se netýká chráněných krajinných oblastí). Případné odvolání spadá pod agendu příslušného krajského úřadu.¹⁵

1.1.4 Biodiverzita

Biodiverzita nebo také biologická rozmanitost „*znamená rozmanitost živých organismů na Zemi, což zahrnuje rozmanitost druhů i diverzitu ekosystémů*“.¹⁶ Můžeme si pod tím představit různorodost přírody, ať už zvířat, rostlin či přírodních lokalit, které bychom si měli vážit a samozřejmě se jí snažit chránit. Bohužel lidé na ni mají negativní vliv a mohou zapříčinit snížení přírodních zdrojů, které už by nebylo možné nahradit. Lze se jí zabývat na celosvětové úrovni, evropské, v rozsahu naší země nebo na přesně stanovených místech.¹⁷ Zároveň ji dělíme do čtyř skupin: dle druhů, ekosystémů, společenstev a genetické variability (rozmanitost genů).¹⁸

Důvody, proč bychom ji měli chránit, nejsou jen etické nebo estetické, aby nás to hrálo na duši nebo abychom se radovali z pohledu na krásné a častokrát originální výtvořy přírody. Významné je to z hlediska ekologického, kdy každý druh má na světě určitou svou funkci. Změna počtu jednoho může ovlivnit výrazným způsobem i ty ostatní. Jako příklad zde mohu uvést včely a jejich vliv na život lidí. V posledních letech bylo často zmiňováno, že pokud by vyhynuly, postupem času bychom je také následovali. Poslední důvod je ekonomický.

¹⁴ Ministerstvo životního prostředí. Krajinný ráz. [online]. Copyright © 2008 [cit. 10.10.2021]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/krajinnyy_raz

¹⁵ VOREL, Ivan a Petr SKLENIČKA. Ochrana krajinného rázu: třináct let zkušeností, úspěchů i omylů: sborník příspěvků z konference, Praha 2006. Praha: Naděžda Skleničková, 2006. ISBN 80-903206-7-8. Str: 117

¹⁶ Ekologický institut Veronica. Co to je biodiverzita a proč ji chránit? [online]. Copyright © [cit. 05.11.2021]. Dostupné z: <https://www.veronica.cz/co-to-je-biodiverzita-a-proc-ji-chranit>

¹⁷ Ekologický institut Veronica. Co to je biodiverzita a proč ji chránit? [online]. Copyright © [cit. 05.11.2021]. Dostupné z: <https://www.veronica.cz/co-to-je-biodiverzita-a-proc-ji-chranit>

¹⁸ VLČKOVÁ, Jitka. Průvodce ochranou životního prostředí pro veřejnou správu. Praha: IREAS, Institut pro strukturální politiku, 2008. ISBN 978-80-86684-49-9. Str: 243

Biodiverzita je pro nás důležitá z hlediska potravin, materiálů, farmacie, textilu a všech dalších možných odvětví, u kterých si to mnohdy ani neuvědomujeme.¹⁹

1.2 Právní ochrana přírody a krajiny v České republice

Na začátku této podkapitoly bude objasněn pojem „ochrana přírody a krajiny“, což považuji za její nejdůležitější část, jelikož se právě na ni bude zaměřovat celá práce. Příroda a krajina jsou častokrát spojovány s pojmem ochrana, protože se jedná o něco jedinečného, závisí na nich naše existence a až v posledních letech si jich začínáme více vážit. Sami občané je mohou aktivně chránit minimálně tím, co nám bylo vštěpováno již jako malým dětem. Od zákazu rozdělování ohně v lese, nezhazování odpadků přes tichý pobyt v přírodě atd. Nás zde však bude nejvíce zajímat ochrana z hlediska legislativního (více rozvedeno v kapitole č. 2.).

Dle § 2 odst. 1 zák. o ochraně přírody a krajiny je charakterizována jako „...vymezená péče státu a fyzických i právnických osob o volně žijící živočichy, planě rostoucí rostliny a jejich společenstva, o nerosty, horniny, paleontologické nálezy a geologické celky, péče o ekologické systémy a krajinné celky, jakož i péče o vzhled a přístupnost krajiny“.²⁰ Péčí tentýž zákon nebo jiné právní předpisy v tomto kontextu myslí určité prostředky a aktivity, jež jsou např. vymezeny v následujícím odstavci § 2, kdy je ochrana zajišťována:

- a) „ochranou a vytvářením územního systému ekologické stability krajiny,
- b) obecnou ochranou druhů planě rostoucích rostlin a volně žijících živočichů a zvláštní ochranou těch druhů, které jsou vzácné či ohrožené, pozitivním ovlivňováním jejich vývoje v přírodě a zabezpečováním předpokladů pro jejich zachování, popřípadě i za použití zvláštních pěstebních a odchovných zařízení,
- c) ochranou vybraných nalezišť nerostů, paleontologických nálezů a geomorfologických a geologických jevů i zvláštní ochranou vybraných nerostů,

¹⁹ VLČKOVÁ, Jitka. Průvodce ochranou životního prostředí pro veřejnou správu. Praha: IREAS, Institut pro strukturální politiku, 2008. ISBN 978-80-86684-49-9. Str: 244-246

²⁰ zák. č. 114/1992 Sb., České národní rady o ochraně přírody a krajiny

- d) ochranou dřevin rostoucích mimo les,*
- e) vytvářením sítě zvláště chráněných území a péčí o ně,*
- f) účastí na tvorbě a schvalování lesních hospodářských plánů s cílem zajistit ekologicky vhodné lesní hospodaření,*
- g) spoluúčastí v procesu územního plánování a stavebního řízení s cílem prosazovat vytváření ekologicky vyvážené a esteticky hodnotné krajiny,*
- h) účastí na ochraně půdního fondu, zejména při pozemkových úpravách,*
- i) ovlivňováním vodního hospodaření v krajině s cílem udržovat přirozené podmínky pro život vodních a mokřadních ekosystémů při zachování přirozeného charakteru a přírodě blízkého vzhledu vodních toků a ploch a mokřadů,*
- j) obnovou a vytvářením nových přírodně hodnotných ekosystémů, například při rekultivacích a jiných velkých změnách ve struktuře a využívání krajiny,*
- k) ochranou krajiny pro ekologicky vhodné formy hospodářského využívání, turistiky a rekreace.²¹*

Dle výše uvedeného můžeme říci, že je s ochranou současně spojována také určitá prevence. Myslet na preventivní opatření, která by mohla zabránit škodám v přírodě i krajině, považuji za velice důležité. Neměli bychom se zaměřovat jen na řešení těch již vzniklých škod, ale naopak se snažit jim předejít a minimalizovat tak mnohdy i nenapravitelné negativní následky. Tento přístup pro nás může být velice výhodný a s jeho pomocí lze ušetřit nejen finanční prostředky, ale hlavně přírodní krásy.

1.2.1 Dělení ochrany přírody a krajiny v České republice

V rámci této části popisuji dělení ochrany přírody a krajiny v České republice (dále jen ČR). Jedním z možných způsobů členění je dle předmětu, na který se zaměřuje (druhov a územní), nebo na základě jejího rozsahu (obecná a zvláštní). Tyto jednotlivé druhy můžeme mezi sebou seskupovat anebo sem lze

²¹ zák. č. 114/1992 Sb., České národní rady o ochraně přírody a krajiny

zařadit i ochranu individuální.²² Zák. o ochraně přírody a krajiny i většina publikací častěji zmiňují druhý typ základního členění ochrany, tedy na obecnou a zvláštní. Z tohoto důvodu bude stejné dělení využito i v této části práce.

1.2.1.1 Obecná ochrana přírody a krajiny

Obecná ochrana je považována za pomyslný základ ochrany, jež cílí na „nejširší zájmy, největší plochy území státu a největší okruh subjektů“.²³ Dle zák. o ochraně přírody a krajiny ji můžeme rozdělit na obecnou druhovou ochranu, obecnou ochranu neživých částí přírody a krajiny a obecnou územní ochranu.²⁴ Blíže jsou jednotlivé oblasti, kterými se zabývá, popsány ve stejném zákoně v § 5–13.

První podskupina, které se budu věnovat, je **obecná druhová ochrana**. Ta stanovuje, že na základě zákona mají veškeré druhy planě rostoucích rostlin a volně žijících živočichů v ČR zaručenou jistou formu ochrany.²⁵ Dále se zabývá ochranou volně žijících ptáků a dřevin rostoucích mimo les.²⁶ Jedná se však o nižší stupeň, než se vztahuje na druhy spadající pod zvláštní ochranu (viz níže).²⁷

Dle zák. o ochraně přírody a krajiny je zakázáno jejich ničení, poškozování, usmrcování či sběr, jenž by mohl zapříčinit jejich ohrožení, úbytek nebo zánik existence celého daného druhu. Zároveň nesmí dojít k poškození schopností reprodukce a zničení ekosystému, do kterého patří. V části druhé téhož zákona jsou stanoveny další zákazy a omezení, jež se pak vztahují ke konkrétním skupinám, jako například úmyslné vyrušování ptáků, odchyt, poškozování hnízd, sběr vajec ptáků atd.²⁸

Druhou důležitou částí je také **obecná ochrana neživých částí přírody a krajiny**. Ta se zaměřuje na paleontologické nálezy, jeskyně a povrchové jevy, jež

²² STEJSKAL, Vojtěch. Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost: právní stav k 1.1.2006. Praha: Linde, 2006. ISBN 80-7201-609-1. Str: 50

²³ Ministerstvo životního prostředí. Obecná ochrana přírody a krajiny. [online]. Copyright © 2008 [cit. 26.10.2021]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/obecna_ochrana_prirody_krajiny

²⁴ Ministerstvo životního prostředí. Obecná ochrana přírody a krajiny. [online]. Copyright © 2008 [cit. 26.10.2021]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/obecna_ochrana_prirody_krajiny

²⁵ VLČKOVÁ, Jitka. Průvodce ochranou životního prostředí pro veřejnou správu. Praha: IREAS, Institut pro strukturální politiku, 2008. ISBN 978-80-86684-49-9. Str: 260

²⁶ Ministerstvo životního prostředí. Obecná ochrana přírody a krajiny. [online]. Copyright © 2008 [cit. 26.10.2021]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/obecna_ochrana_prirody_krajiny

²⁷ VLČKOVÁ, Jitka. Průvodce ochranou životního prostředí pro veřejnou správu. Praha: IREAS, Institut pro strukturální politiku, 2008. ISBN 978-80-86684-49-9. Str: 260

²⁸ zák. č. 114/1992 Sb., České národní rady o ochraně přírody a krajiny

s jeskyněmi souvisí.²⁹ Zák. o ochraně přírody a krajiny jejich ochranu detailněji konkretizuje v § 10 a 11.

Poslední podskupinou je **obecná územní ochrana**, jež je zajišťována různými prostředky. Například ochranou krajinného rázu, zřizováním přírodních parků, vyhlášením přechodně chráněných ploch, ochranou a vytvářením územního systému ekologické stability a ochranou významných krajinných prvků.³⁰

Krajinný ráz byl již popsán v podkapitole 1.1.3, kdy se jedná o přírodní, kulturní a historickou charakteristiku daného území se specifickými rysy a znaky, které vytváří jeho odlišnost a jedinečnost. Pro jeho ochranu může být vytvořen **přírodní park** na základě obecně závazného právního předpisu³¹ (nařízením kraje dle § 77a odst. 2 zák. o ochraně přírody a krajiny³²). Jeho prostřednictvím lze redukovat činnosti, které by ho mohly určitým způsobem poškodit nebo zničit.³³

Na časově omezenou dobu může orgán ochrany přírody vyhlásit tzv. **přechodně chráněnou plochu**. Tento způsob se využívá např. k pokrytí období, během kterého není opatřena jiná možnost chránění určité oblasti, nebo po dobu přítomnosti důležitých druhů. Současně je možné toto vyhlášení opakovat také pro danou část roku (tření ryb, hnízdění ptáků atd.). Dalším z důvodů vyhlášení může být různé vědecké či studijní bádání.³⁴

Za jeden z primárních nástrojů obecné územní ochrany můžeme považovat ochranu a vytváření **územního systému ekologické stability**. Jedná se o „*vzájemně propojený soubor přirozených i pozměněných, avšak přírodě blízkých ekosystémů, které udržují přírodní rovnováhu. Rozlišuje se místní, regionální a nadregionální systém ekologické stability*“.³⁵ Hlavním důvodem, proč vznikají, jsou např. „*zajištění uchování a reprodukce přírodního bohatství, příznivé působení na okolní*

²⁹ Ministerstvo životního prostředí. Obecná ochrana přírody a krajiny. [online]. Copyright © 2008 [cit. 26.10.2021]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/obecna_ochrana_prirody_krajiny

³⁰ Ministerstvo životního prostředí. Obecná ochrana přírody a krajiny. [online]. Copyright © 2008 [cit. 26.10.2021]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/obecna_ochrana_prirody_krajiny

³¹ HADRABOVÁ, Alena. Veřejná správa životního prostředí. Praha: Oeconomica, 2008. ISBN 978-80-245-1407-9. Str: 51

³² zák. č. 114/1992 Sb., České národní rady o ochraně přírody a krajiny

³³ HADRABOVÁ, Alena. Veřejná správa životního prostředí. Praha: Oeconomica, 2008. ISBN 978-80-245-1407-9. Str: 51

³⁴ KOLÁŘ, Filip. Ochrana přírody z pohledu biologa: proč a jak chránit českou přírodu. Praha: Dokořán, 2012. ISBN 978-80-7363-414-8. Str: 189-192

³⁵ § 3 odst. 1 písm. a) zák. č. 114/1992 Sb., České národní rady o ochraně přírody a krajiny

*méně stabilní části krajiny a vytváření základů pro mnohostranné využívání krajiny“.*³⁶ Zároveň je jejich cílem podpora a udržení funkčních vztahů v krajině.³⁷

Můžeme mezi nimi rozlišovat dvě skupiny. První z nich jsou biocentra, kde je umožněna souborům druhů trvalá existence, a druhá skupina zajišťuje migraci mezi biocentry, ta se nazývá biokoridory. Ty na rozdíl od biocenter neumožňují přežití jednotlivých organismů po delší dobu.³⁸

Jejich vytváření je považováno za veřejný zájem a jsou určovány orgány územního plánování a ochrany přírody, které spolupracují s ostatními subjekty veřejné správy a vlastníky i nájemci těch pozemků, jichž se to dotýká. Prostřednictvím územních systémů ekologické stability jsou následně propagovány zájmy ochrany přírody a krajiny do dokumentů, na jejichž základě se mění přírodní stanoviště, jako jsou územně plánovací dokumentace, vodohospodářské plány a lesní hospodářské plány.³⁹

Posledním blíže charakterizovaným ochranným prostředkem je ochrana **významných krajinných prvků** (dále jen VKP), což představuje dle § 3 odst. 1 písm. b) zák. o ochraně přírody a krajiny „...*ekologicky, geomorfologicky nebo esteticky hodnotnou část krajiny utvářející její typický vzhled nebo přispívá k udržení její stability*“.⁴⁰ Tyto prvky můžeme rozdělit dle stejného zákona na ty, které jsou stanoveny přímo na základě zákona (ex lege), a ty, které jsou označeny za VKP orgánem ochrany přírody.⁴¹ Dle zákona mezi ně řadíme „*lesy, rašeliniště, vodní toky, rybníky, jezera a údolní nivy*“.⁴² Při užití těchto pojmů v souvislosti s VKP je důležité v praxi a během řízení na základě zák. o ochraně přírody a krajiny brát zřetel na výše uvedenou definici a nejen na ty uvedené v jiných právních předpisech, kde se mnohdy vyzdvihuje hlavně jejich hospodářská funkce.⁴³

³⁶ § 4 odst. 1 zák. č. 114/1992 Sb., České národní rady o ochraně přírody a krajiny

³⁷ KOLÁŘ, Filip. Ochrana přírody z pohledu biologa: proč a jak chránit českou přírodu. Praha: Dokořán, 2012. ISBN 978-80-7363-414-8. Str: 188

³⁸ KOLÁŘ, Filip. Ochrana přírody z pohledu biologa: proč a jak chránit českou přírodu. Praha: Dokořán, 2012. ISBN 978-80-7363-414-8. Str: 189

³⁹ HADRABOVÁ, Alena. Veřejná správa životního prostředí. Praha: Oeconomica, 2008. ISBN 978-80-245-1407-9. Str: 51

⁴⁰ zák. č. 114/1992 Sb., České národní rady o ochraně přírody a krajiny

⁴¹ STEJSKAL, Vojtěch. Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-229-0. Str: 19

⁴² § 3 odst. 1 písm. b) zák. č. 114/1992 Sb., České národní rady o ochraně přírody a krajiny

⁴³ STEJSKAL, Vojtěch. Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-229-0. Str: 19

Ostatní, které tak označil orgán ochrany přírody, podléhají registraci (blíže rozvedeno v § 6 zák. o ochraně přírody a krajiny), na jejímž základě jsou zapsány do seznamu VKP.⁴⁴ Mezi ně patří „*mokřady, stepní trávníky, remízy, meze, trvalé travní plochy, naleziště nerostů a zkamenělin, umělé i přirozené skalní útvary, výchozy a odkryvy. Mohou jimi být i cenné plochy porostů sídelních útvarů včetně historických zahrad a parků*“.⁴⁵

Smyslem této ochrany je zajistit využívání prvků v rozsahu, který nesníží stabilizační funkce, obnovu a nezpůsobí ohrožení těchto částí přírody a krajiny. Současně se dbá na zamezení jejich zničení či poškození (to lze jen na základě závazného stanoviska orgánu ochrany přírody např. v případě pozemkových úprav, umístování staveb nebo úprav vodních toků a nádrží).⁴⁶ Na závěr je také důležité zmínit, že v obou případech se tento druh ochrany neužije, jestliže spadají do zvláště chráněných území (zde se na ně vztahuje vyšší ochrana).⁴⁷

1.2.1.2 Zvláštní ochrana přírody a krajiny

Určitým způsobem významné nebo vzácné části přírody a krajiny spadají pod druhý typ dělení, který je označován jako zvláštní ochrana. Na ně se vztahuje přísnější režim ochrany nežli na ty, spadající do obecné. Zároveň je zde stejný způsob členění podle druhů (zvláštní druhová ochrana) nebo území (zvláštní územní ochrana).⁴⁸

Zvláštní druhová ochrana zaštiťuje rostliny a živočichy, které jsou považovány za ohrožené, vzácné nebo mají jakýsi smysl v oblasti vědy. Na základě toho jsou vyhlášeny za zvláště chráněné druhy, kdy se ochrana vztahuje nejen na druhy obecně, ale dokonce na jejich živé i mrtvé jedince, produkty z nich či jen na jejich jednotlivé části. Tím se významně odlišuje od ochrany obecné.⁴⁹

⁴⁴ HADRABOVÁ, Alena. Veřejná správa životního prostředí. Praha: Oeconomica, 2008. ISBN 978-80-245-1407-9. Str: 51

⁴⁵ § 3 odst. 1 písm. b) zák. č. 114/1992 Sb., České národní rady o ochraně přírody a krajiny

⁴⁶ § 4 odst. 2 zák. č. 114/1992 Sb., České národní rady o ochraně přírody a krajiny

⁴⁷ HADRABOVÁ, Alena. Veřejná správa životního prostředí. Praha: Oeconomica, 2008. ISBN 978-80-245-1407-9. Str: 51

⁴⁸ KOLÁŘ, Filip. Ochrana přírody z pohledu biologa: proč a jak chránit českou přírodu. Praha: Dokořán, 2012. ISBN 978-80-7363-414-8. Str: 193

⁴⁹ STEJSKAL, Vojtěch. Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost: právní stav k 1.1.2006. Praha: Linde, 2006. ISBN 80-7201-609-1. Str: 426

Tento typ ochrany také stanovuje dle § 50 odst. 2 zák. o ochraně přírody a krajiny, že živočichy nesmíme: „*chytat, chovat v zajetí, rušit, zraňovat nebo usmrcovat. Není dovoleno sbírat, ničit, poškozovat či přemísťovat jejich vývojová stadia nebo jimi užívaná sídla. Je též zakázáno je držet, chovat, dopravovat, prodávat, vyměňovat, nabízet za účelem prodeje nebo výměny*“.⁵⁰

V případě rostlin se na základě § 49 odst. 1 stejného zákona ochrana vztahuje na celé rostliny v každém stadiu jejich vývoje a prostředí, kde se nachází. Není dovoleno je například prodávat, měnit, směňovat a pěstovat. Dále „*je zakázáno tyto rostliny sbírat, trhat, vykopávat, poškozovat, ničit nebo jinak rušit ve vývoji*“.⁵¹

Významným podzákonným právním předpisem, který uvádí rostliny a živočichy, na něž se vztahuje zvláštní ochrana, je vyhláška Ministerstva životního prostředí (dále jen MŽP) č. 395/1992 Sb. V jejích přílohách jsou rozděleny druhy do skupin podle ohrožení na ohrožené, silně ohrožené a kriticky ohrožené.⁵²

Dále je zde důležité zmínit právně nezávazné dokumenty, a to červené seznamy, červené knihy a černé seznamy. Červené seznamy obsahují veškeré ohrožené druhy na určitém území, kdy se každý specializuje na jinou skupinu druhů. Omezené počty vybraných druhů, které jsou určitým způsobem významné z červených seznamů, jsou uvedené v červených knihách. Ty o nich sdělují i detailní údaje (popis, proč jsou ohrožené atd.), jež jsou nadále důležité z důvodu ochrany. Mimo jiné slouží občanům jako přehled vzácných rostlin a živočichů. Nejvíce negativními jsou však černé seznamy, které označují ty již nezvěstné a vyhynulé.⁵³

Druhý typ ochrany se zaměřuje na území a jedná se o **zvláštní územní ochranu**. Ta je uskutečňována vyhlášením **zvláště chráněných území**,⁵⁴ která jsou „*přírodovědecky či esteticky velmi významná nebo jedinečná*“.⁵⁵ Tato ochrana se

⁵⁰ zák. č. 114/1992 Sb., České národní rady o ochraně přírody a krajiny

⁵¹ § 49 odst. 1 zák. č. 114/1992 Sb., České národní rady o ochraně přírody a krajiny

⁵² KOLÁŘ, Filip. Ochrana přírody z pohledu biologa: proč a jak chránit českou přírodu. Praha: Dokořán, 2012. ISBN 978-80-7363-414-8. Str: 194

⁵³ KOLÁŘ, Filip. Ochrana přírody z pohledu biologa: proč a jak chránit českou přírodu. Praha: Dokořán, 2012. ISBN 978-80-7363-414-8. Str: 194-195

⁵⁴ Ministerstvo životního prostředí. Zvláště chráněná území. [online]. Copyright © 2008 [cit. 1.11.2021]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/zvlaste_chranena_uzemi

⁵⁵ § 14 odst. 1 zák. č. 114/1992 Sb., České národní rady o ochraně přírody a krajiny

snaží uchovat nebo vylepšit současný stav, případně zamezit zásahům, které by mohly ovlivnit vývoj vybraného území.⁵⁶

Pro tuto problematiku je významný zák. o ochraně přírody a krajiny a jeho prováděcí vyhlášky. První důležitá vyhláška č. 395/1992 Sb. hovoří např. o poplatcích vztahujících se na používání motorových vozidel v národních parcích a informuje o převedení lokalit do kategorií: národní přírodní rezervace, národní přírodní památky a přírodní rezervace (viz níže).⁵⁷ Druhou je vyhláška č. 45/2018 Sb., o plánech péče, zásadách péče a podkladech k vyhlášení, evidenci a označování chráněných území. Ta se zaměřuje mimo jiné na obsah plánů péče zvláště chráněných území, jejich způsoby označení v terénu i mapách atd.⁵⁸

Jen těžko proveditelné by bylo zajišťovat ochranu rozlehlým lokalitám komplexně, a proto se detailnější způsob ochrany vztahuje na stanovené lokality o menší rozloze a více obecný způsob zase na větší.⁵⁹ Na základě toho můžeme rozdělovat tato území na maloplošná (národní přírodní rezervace, přírodní rezervace, národní přírodní památky a přírodní památky) a velkoplošná (národní parky a chráněné krajinné oblasti).⁶⁰ Těchto 6 nástrojů ochrany si blíže definujeme níže:

První způsob ochrany, který bude v této podkapitole blíže popsán, je **národní park** (dále jen NP). Označujeme jimi, z hlediska přírodních hodnot, nejvzácnější oblasti v ČR.⁶¹ „*Jedná se o rozsáhlá území, jedinečná v národním či mezinárodním měřítku, jejichž značnou část zaujímají přirozené nebo lidskou činností málo ovlivněné ekosystémy, v nichž rostliny, živočichové a neživá příroda mají mimořádný vědecký a výchovný význam.*“⁶² Nyní u nás nalezneme 4 NP, a to

⁵⁶ Ministerstvo životního prostředí. Zvláště chráněná území. [online]. Copyright © 2008 [cit. 1.11.2021]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/zvlaste_chranena_uzemi

⁵⁷ vyhláška č. 395/1992 Sb., vyhláška Ministerstva životního prostředí České republiky, kterou se provádějí některá ustanovení zákona České národní rady č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

⁵⁸ vyhláška č. 45/2018 Sb., o plánech péče, zásadách péče a podkladech k vyhlášení, evidenci a označování chráněných území

⁵⁹ KOLÁŘ, Filip. Ochrana přírody z pohledu biologa: proč a jak chránit českou přírodu. Praha: Dokořán, 2012. ISBN 978-80-7363-414-8. Str: 196

⁶⁰ HADRABOVÁ, Alena. Veřejná správa životního prostředí. Praha: Oeconomica, 2008. ISBN 978-80-245-1407-9. Str: 52

⁶¹ KNOTEK, Jaroslav. Úvod do ochrany přírody a krajiny: základy právní i věcné problematiky. V Brně: Mendelova univerzita, 2015. ISBN 978-80-7509-398-1. Str: 61

⁶² KNOTEK, Jaroslav. Úvod do ochrany přírody a krajiny: základy právní i věcné problematiky. V Brně: Mendelova univerzita, 2015. ISBN 978-80-7509-398-1. Str: 61

Krkonošský národní park, Národní park Šumava, Národní park Podyjí a Národní park České Švýcarsko.⁶³

Jejich stávající počet by se však v blízké době měl pozměnit. Vyplývá to z koaliční smlouvy koalice SPOLU a koalice Piráti a Starostové, která byla podepsána 8. 11. 2021.⁶⁴ V této smlouvě se jeden z bodů koaličního programu věnuje tomu, že by koalice chtěla zvětšit území, na něž se vztahuje ta nejprísnejší ochrana, kdy by měly být vyhlášeny dva nové NP. Prvním z nich by měl být NP Křivoklátsko a druhý NP Soutok, ten je označován rovněž jako „Moravská Amazonie“.⁶⁵

Nejprve by se vyhlášení mělo týkat NP Křivoklátsko (pravděpodobně již za jeden rok). Jedná se o území nacházející se v již existující Chráněné krajinné oblasti Křivoklátsko. O této oblasti se z důvodu zvýšení její ochrany nediskutuje poprvé, ale již od roku 2008. V případě tzv. Moravské Amazonie není situace tak jednoduchá jako v předchozím případě a k vyhlášení NP Soutok by mělo dojít do konce volebního období této koalice. Rozdílem od předchozí oblasti je kupříkladu to, že se určitý způsob ochrany vztahuje zatím jen na 2 % z celého území plánovaného NP (ochrana se vztahuje jen na národní přírodní památky Cahnov a Ranšpurk). Na základě tohoto zde bude muset vzniknout ochrana od úplného počátku.⁶⁶

Vzhledem k tomu, že hovoříme o velkoplošném území, nalezneme zde jak nenarušenou přírodu, tak zastavěné oblasti. Na základě toho v rámci NP rozdělujeme ochranu do čtyř zón, dle jejich stavu a cíle ochrany. V první zóně „přírodní“ se nachází nejvíce člověkem nenarušených ekosystémů a snahou je co nejvíce je dochovat. Druhá tzv. „přírodě blízká“ má za cíl své z části změněné ekosystémy přiblížit úrovni těch z předcházející skupiny. Ve třetí zóně „soustředěné

⁶³ AOPK ČR. Velkoplošná chráněná území. [online]. Copyright © 2021 [cit. 03.11.2021]. Dostupné z: <https://www.ochranaprirody.cz/uzemni-ochrana/velkoplosna-chranena-uzemi/>

⁶⁴ Pirátská strana. Koalice SPOLU a koalice Piráti a Starostové podepsaly koaliční smlouvu. [online]. Copyright © [cit. 04.1.2022]. Dostupné z: <https://www.pirati.cz/tiskove-zpravy/podpis-koalicioni-smlouva.html>

⁶⁵ Koaliční smlouva uzavřená mezi Občanskou demokratickou stranou, stranou KDU-ČSL, stranou TOP 09 (koalice SPOLU), Českou pirátskou stranou a hnutím STAROSTOVÉ A NEZÁVISLÍ (koalice Piráti a Starostové) na volební období 2021–2025. In: Pirati.cz. [online]. Praha 2021, listopad. [cit. 4. 1. 2022]. Str: 42. Dostupné z: <https://www.pirati.cz/tiskove-zpravy/podpis-koalicioni-smlouva.html>

⁶⁶ KLÉZL, Tomáš. Za rok Křivoklátsko, do čtyř let Moravská Amazonie. Koalice chystá nové národní parky. In: Aktuálně.cz. [online]. Copyright © Economia, a.s. 28.11.2021 [cit. 04.1.2022]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/krivoklatsko-i-soutok-pristi-vlada-chce-vyhlasit-dva-nove-na/r~57d60e5e4b7711eca1070cc47ab5f122/>

péče o přírodu“ se nachází velké množství ekosystémů, jež jsou znatelně přeměněny, a směřuje se k udržení tohoto stavu a pokud možno k jeho zdokonalení. Poslední z nich se vztahuje na zastavitelná území a zastavitelné plochy, kdy ji nazýváme zónou „kulturní krajiny“.⁶⁷

V okolí NP může být vyhlášeno tzv. ochranné pásmo, kde mohou být omezovány činnosti souhlasem orgánu ochrany přírody. Tím se snaží zabránit negativnímu působení na samotný NP.⁶⁸ Dle § 15 odst. 5 zák. o ochraně přírody a krajiny jsou jak ochranná pásma NP, tak přímo NP vyhlášovány zák. o ochraně přírody a krajiny⁶⁹ a výkon státní správy je zde svěřen správám NP.⁷⁰

Druhým velkoplošným nástrojem územně zvláštní ochrany jsou **chráněné krajinné oblasti** (dále jen CHKO). Jedná se o lokality, na něž se vztahuje nižší ochrana nežli na NP.⁷¹ Můžeme je charakterizovat jako „*rozsáhlá území s harmonicky utvářenou krajinou, charakteristicky vyvinutým reliéfem, významným podílem přirozených ekosystémů lesních a trvalých travních porostů, s hojným zastoupením dřevin, popřípadě s dochovanými památkami historického osídlení*“.⁷²

V rámci CHKO jsou vyhlášovány nejčastěji 4 zóny (minimálně musí být 3) od nej přísnějších opatření v první zóně až po ty nejmírnější. Tyto zóny jsou měněny a definovány prostřednictvím vyhlášky MŽP.⁷³ Na základě nich je v těchto oblastech korigován výkon hospodářské činnosti s ohledem na zachování a možné vylepšování jejich přírodních hodnot. Samotné CHKO a detailnější informace hovořící o ochraně jsou vyhlášovány nařízením vlády.⁷⁴

V maloplošných způsobech ochrany nalezneme např. **národní přírodní rezervace** (dále jen NPR). Lze je definovat jako území s menší rozlohou „*mimořádných přírodních hodnot, kde jsou na přirozený reliéf s typickou geologickou stavbou vázány ekosystémy významné a jedinečné v národním či mezinárodním měřítku*“.⁷⁵ Podobným způsobem můžeme charakterizovat

⁶⁷ § 18 odst. 1 zák. č. 114/1992 Sb., České národní rady o ochraně přírody a krajiny

⁶⁸ § 37 odst. 1 zák. č. 114/1992 Sb., České národní rady o ochraně přírody a krajiny

⁶⁹ § 15 odst. 5 zák. č. 114/1992 Sb., České národní rady o ochraně přírody a krajiny

⁷⁰ AOPK ČR. Velkoplošná chráněná území. [online]. Copyright © 2021 [cit. 03.11.2021]. Dostupné z: <https://www.ochranaprirody.cz/uzemni-ochrana/velkoplosna-chronena-uzemi/>

⁷¹ KOLÁŘ, Filip. Ochrana přírody z pohledu biologa: proč a jak chránit českou přírodu. Praha: Dokořán, 2012. ISBN 978-80-7363-414-8. Str: 198

⁷² § 25 odst. 1 zák. č. 114/1992 Sb., České národní rady o ochraně přírody a krajiny

⁷³ § 27 zák. č. 114/1992 Sb., České národní rady o ochraně přírody a krajiny

⁷⁴ § 25 odst. 2–3 zák. č. 114/1992 Sb., České národní rady o ochraně přírody a krajiny

⁷⁵ § 28 odst. a) zák. č. 114/1992 Sb., České národní rady o ochraně přírody a krajiny

i **přírodní rezervace** (dále jen PR) s tím rozdílem, že jsou na jejich ochranu kladeny mírnější požadavky a nacházejí se zde méně významné přírodní hodnoty.⁷⁶

Dále sem řadíme i **národní přírodní památky** (dále jen NPR), kdy se jedná o „*přírodní útvar menší rozlohy, zejména geologický či geomorfologický útvar, naleziště nerostů nebo vzácných či ohrožených druhů ve fragmentech ekosystémů, s národním nebo mezinárodním ekologickým, vědeckým či estetickým významem*“.⁷⁷ V tomto případě se však počítá také s tím, že zde zasahoval člověk. Obdobně jako v případě NPR a PR existuje pro méně důležité objekty ochrana nižšího rozsahu, které jsou označovány jako **přírodní památky** (dále jen PP).

1.2.1.2.1 Natura 2000

V rámci podkapitoly „Zvláštní ochrana přírody a krajiny“ by zde měla být také blíže vysvětlena Natura 2000, která spadá pod evropskou zvláštní územní ochranu. Jedná se o soustavu chráněných území, kterou musí každý členský stát Evropské unie (dále jen EU) vytvořit na základě stanovených zásad. Hlavním důvodem k jejímu vzniku je zajistit pro vybrané druhy živočichů, rostlin a přírodních stanovišť příslušnou ochranu. Jedná se o ty druhy, jež jsou považované v rámci EU za nejvíce ohrožené, vzácné nebo se jen omezeně vyskytují v určitých lokalitách.⁷⁸ Současně stanovuje jednotlivým státům po celé EU určitou minimální úroveň územní ochrany, kdy představuje jistý doplněk národní ochrany těchto států.⁷⁹

Právním základem této soustavy jsou dva sekundární právní předpisy EU. Prvním z nich je **Směrnice Rady 92/43/EHS, o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (směrnice o stanovištích)**.⁸⁰ Na jejím základě „*jsou vyhlášovány evropsky významné lokality*

⁷⁶ KOLÁŘ, Filip. Ochrana přírody z pohledu biologa: proč a jak chránit českou přírodu. Praha: Dokořán, 2012. ISBN 978-80-7363-414-8. Str: 199

⁷⁷ § 35 odst. 1 zák. č. 114/1992 Sb., České národní rady o ochraně přírody a krajiny

⁷⁸ AOPK ČR. Natura 2000. [online]. Copyright © 2022 [cit. 9.1.2022]. Dostupné z: <https://www.ochranaprirody.cz/uzemni-ochrana/natura-2000/>

⁷⁹ STEJSKAL, Vojtěch. Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost: právní stav k 1.1.2006. Praha: Linde, 2006. ISBN 80-7201-609-1. Str: 498

⁸⁰ AOPK ČR. Natura 2000. [online]. Copyright © 2022 [cit. 9.1.2022]. Dostupné z: <https://www.ochranaprirody.cz/uzemni-ochrana/natura-2000/>

pro vybrané evropsky významné druhy a typy přírodních stanovišť, které jsou uvedené v přílohách I a II směrnice“.⁸¹

Evropsky významné lokality (dále jen EVL) představují území, jež mají významný vliv na „udržení nebo obnovu příznivého stavu alespoň jednoho typu evropských stanovišť nebo alespoň jednoho evropsky významného druhu z hlediska jejich ochrany“⁸² a dále pozitivně ovlivňují „udržení biologické rozmanitosti biogeografické oblasti“.⁸³ Od zvláště chráněných území je můžeme odlišit tím, že pro ně nejsou stanoveny základní ochranné podmínky a je možné na jejich území hospodařit, jestliže to neohrozí danou lokalitu.⁸⁴

Druhým velice důležitým právním předpisem je **Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/147/ES, o ochraně volně žijících ptáků (směrnice o ptácích)**.⁸⁵ Dle ní jsou zase „vymezovány ptačí oblasti pro ochranu vybraných ptačích druhů z přílohy I směrnice a pravidelně se vyskytujících stěhovavých ptáků v daném členském státě“.⁸⁶ Častokrát se tyto evropsky významné lokality a ptačí oblasti překrývají a společně představují soustavu Natura 2000.⁸⁷ V ČR tato soustava pokrývá 14,1 % celého našeho území, tedy 11 149 km².⁸⁸

Vzhledem k tomu, že je ČR od 1. 5. 2004 jedním z členských států, vztahuje se tento způsob ochrany i na ni.⁸⁹ Agentura ochrany přírody a krajiny (dále jen AOPK) však připravovala odborné podklady společně s vysokými školami, správami NP, muzei, odborníky atd. již od roku 1999. Ptačí oblasti byly navrhovány hlavně ve spolupráci s Českou společností ornitologickou.

V případě EVL se musely sloučit jednotlivé návrhy území, které byly vytvořeny zvlášť pro rostliny, živočichy i přírodní stanoviště. Jejich sloučením

⁸¹ AOPK ČR. Natura 2000. [online]. Copyright © 2022 [cit. 9.1.2022]. Dostupné z: <https://www.ochranaprirody.cz/uzemni-ochrana/natura-2000/>

⁸² § 45a odst. 1 písm. a) zák. č. 114/1992 Sb., České národní rady o ochraně přírody a krajiny

⁸³ § 45a odst. 1 písm. b) zák. č. 114/1992 Sb., České národní rady o ochraně přírody a krajiny

⁸⁴ KOLÁŘ, Filip. Ochrana přírody z pohledu biologa: proč a jak chránit českou přírodu. Praha: Dokořán, 2012. ISBN 978-80-7363-414-8. Str: 202

⁸⁵ AOPK ČR. Natura 2000. [online]. Copyright © 2022 [cit. 9.1.2022]. Dostupné z: <https://www.ochranaprirody.cz/uzemni-ochrana/natura-2000/>

⁸⁶ AOPK ČR. Natura 2000. [online]. Copyright © 2022 [cit. 9.1.2022]. Dostupné z: <https://www.ochranaprirody.cz/uzemni-ochrana/natura-2000/>

⁸⁷ AOPK ČR. Natura 2000. [online]. Copyright © 2022 [cit. 9.1.2022]. Dostupné z: <https://www.ochranaprirody.cz/uzemni-ochrana/natura-2000/>

⁸⁸ European Environment Agency. Barometr Natura 2000. [online]. [cit. 9.1.2022]. Dostupné z: <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/dashboards/natura-2000-barometer>

⁸⁹ Evropská unie. Czechia. [online]. [cit. 9.1.2022]. Dostupné z: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/country-profiles/czechia_cs

vznikl konečný návrh, který je označován jako národní seznam pSCI.⁹⁰ V ČR se nachází dvě biogeografické oblasti (kontinentální a panonská), a tak byl pro každou z nich vytvořen návrh lokalit samostatně. Většina našeho území spadá do kontinentální biogeografické oblasti⁹¹ (ta zahrnuje jednu čtvrtinu celé EU a hlavním znakem jsou velké rozdíly teplot v zimním a letním období),⁹² avšak část území Zlínského a Jihomoravského kraje spadá do oblasti panonské⁹³ („ta se vyznačuje plochým reliéfem s poli, vinicemi, borovými, dubovými a akátovými lesíky na písčích, četnými vodními plochami a ojedinělými malými pohořími z živných vápničných hornin“).⁹⁴

Národní seznam EVL vytvořený pro území ČR byl poprvé vydán jako **nařízení vlády č. 132/2005 Sb., kterým se stanovil národní seznam evropsky významných lokalit**⁹⁵ a byl posouzen na biogeografických seminářích svolaných Evropskou komisí⁹⁶ (komisi se předkládají i případná doplnění tohoto seznamu⁹⁷). Dle závěrů těchto biogeografických seminářů komise formou několika rozhodnutí vybrané lokality řadí do evropského seznamu EVL.⁹⁸ Poté, co jsou tato rozhodnutí publikována v Úředním věstníku EU, musí být veškeré lokality z evropského seznamu vyhlášeny nařízením vlády ČR.⁹⁹

Toto nařízení však bylo v průběhu let několikrát novelizováno a v roce 2013 zrušeno a nahrazeno novým **nařízením vlády č. 318/2013 Sb., o stanovení národního seznamu evropsky významných lokalit**. V současné době jsou lokality vyhlášovány **nařízením vlády č. 187/2018 Sb., o vyhlášení evropsky**

⁹⁰ KNOTEK, Jaroslav. Úvod do ochrany přírody a krajiny: základy právní i věcné problematiky. V Brně: Mendelova univerzita, 2015. ISBN 978-80-7509-398-1. Str: 70

⁹¹ STEJSKAL, Vojtěch. Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost: právní stav k 1.1.2006. Praha: Linde, 2006. ISBN 80-7201-609-1. Str: 504

⁹² SUNDSETH, Kerstin. Natura 2000 v kontinentální oblasti. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie, 2010. ISBN 978-92-79-13166-0. Str: 3

⁹³ STEJSKAL, Vojtěch. Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost: právní stav k 1.1.2006. Praha: Linde, 2006. ISBN 80-7201-609-1. Str: 504

⁹⁴ CULEK, Martin a další. Biogeografické regiony České republiky. Brno: Masarykova univerzita, 2013. ISBN 978-80-210-6693-9. Str: 384

⁹⁵ STEJSKAL, Vojtěch. Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost: právní stav k 1.1.2006. Praha: Linde, 2006. ISBN 80-7201-609-1. Str: 504

⁹⁶ KNOTEK, Jaroslav. Úvod do ochrany přírody a krajiny: základy právní i věcné problematiky. V Brně: Mendelova univerzita, 2015. ISBN 978-80-7509-398-1. Str: 70

⁹⁷ Ministerstvo životního prostředí. Evropsky významné lokality. [online]. Copyright © 2008 [cit. 12.1.2022]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/evropsky_vyznamne_lokality

⁹⁸ KNOTEK, Jaroslav. Úvod do ochrany přírody a krajiny: základy právní i věcné problematiky. V Brně: Mendelova univerzita, 2015. ISBN 978-80-7509-398-1. Str: 70

⁹⁹ Ministerstvo životního prostředí. Evropsky významné lokality. [online]. Copyright © 2008 [cit. 12.1.2022]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/evropsky_vyznamne_lokality

významných lokalit zařazených do evropského seznamu.¹⁰⁰ Zároveň MŽP formou sdělení ve Sbírce zákonů informuje o případných sporných územích.¹⁰¹ Na základě tohoto procesu musí ČR opatřit příslušnou ochranu těmto lokalitám.¹⁰²

Tato problematika je upravena i v zák. o ochraně přírody a krajiny, konkrétně v části čtvrté, kde se jednotlivá ustanovení věnují např. vytváření národního seznamu EVL, ochraně EVL a ptačích oblastí, sledování jejich stavu atd. Dále tuto problematiku doplňuje např. **vyhláška č. 166/2005 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny ve znění pozdějších předpisů, v souvislosti s vytvářením soustavy NATURA 2000**, ta v jednotlivých přílohách stanovuje nejrůznější seznamy (typů evropsky významných stanovišť či evropsky významných druhů nacházejících se v ČR atd.) doplňující zák. o ochraně přírody a krajiny. Také můžeme zmínit **vyhlášku č. 468/2004 Sb., o autorizovaných osobách**, která společně s § 45i odst. 3 zák. o ochraně přírody a krajiny stanovuje vybraným osobám určité pravomoci (např. hodnotí úkony ovlivňující soustavu Natura 2000, atd.)¹⁰³ nebo **nařízení vlády č. 51/2005 Sb.**, stanovující druhy a počet ptáků, pro něž se vymezují ptačí oblasti.

1.2.1.3 Individuální ochrana přírody a krajiny

Vojtěch Stejskal, významný autor odborných článků a publikací zaměřujících se na právo životního prostředí a ochranu přírody a krajiny, zmiňuje ještě třetí typ ochrany, a to ochranu individuální, také bývá označována jako objektová. Jedná se o ochranu, která může být použita společně s obecnou a zvláštní. Zaměřuje se především na světové dědictví a neživou přírodu, kam můžeme zařadit fosilie, nerosty, památné stromy, archeologické objevy a další. Územní ochranu lze využít jen v případě ochrany celého území, nejen jednoho konkrétního objektu či předmětu. Na základě toho se např. na památný strom

¹⁰⁰ Ministerstvo životního prostředí. Evropsky významné lokality. [online]. Copyright © 2008 [cit. 12.1.2022]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/evropsky_vyznamne_lokality

¹⁰¹ § 45a odst. 4 zák. o ochraně přírody a krajiny

¹⁰² Ministerstvo životního prostředí. Evropsky významné lokality. [online]. Copyright © 2008 [cit. 12.1.2022]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/evropsky_vyznamne_lokality

¹⁰³ Ministerstvo životního prostředí. Posuzování vlivů. [online]. Copyright © 2008 [cit. 07.11.2021]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/posuzovani_vlivu_natura

nemůže vztahovat tento typ ochrany. Zároveň by člověk jeho poškozením neohrozil celou existenci daného druhu, a proto nelze hovořit ani o druhové ochraně.¹⁰⁴

V souvislosti s touto ochranou bych zde ráda přiblížila i pojem **památný strom**, který nespadá pod ochranu územní ani druhovou, jak bylo řečeno výše.¹⁰⁵ Řadíme sem velice důležité stromy, skupiny stromů a jejich souvislé řady, které tak byly označeny rozhodnutím orgánu ochrany přírody. Samozřejmě je nesmíme ničit, zhoršovat jejich stav a narušovat přirozený vývoj. Zároveň jsou kladena omezení na jejich ošetření. To lze jen se souhlasem příslušného orgánu, jenž vyhlásil danou ochranu.¹⁰⁶

¹⁰⁴ STEJSKAL, Vojtěch. Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost: právní stav k 1.1.2006. Praha: Linde, 2006. ISBN 80-7201-609-1. Str: 50-51

¹⁰⁵ HADRABOVÁ, Alena. Veřejná správa životního prostředí. Praha: Oeconomica, 2008. ISBN 978-80-245-1407-9. Str: 53

¹⁰⁶ VLČKOVÁ, Jitka. Průvodce ochranou životního prostředí pro veřejnou správu. Praha: IREAS, Institut pro strukturální politiku, 2008. ISBN 978-80-86684-49-9. Str: 264

2. Legislativní úprava ochrany přírody a krajiny v České republice

Jelikož žijeme v právním státě, kde je celý náš život ovlivňován zákony i dalšími právními předpisy, vztahuje se určitá úprava také na ochranu přírody a krajiny. Těmi se musíme řídit my, občané, i samotný stát a jeho subjekty. Právní úprava v ČR je ovlivněna vnějšími vlivy – jak právem mezinárodním, tak právem EU.¹⁰⁷ Vzhledem k velkému množství právních předpisů a k zaměření této práce zde budou blíže popsány pouze právní předpisy ČR, které jsou ale propojeny nebo častokrát odvozovány právě od práva mezinárodního či členství v EU.

2.1 Vnitrostátní legislativní úprava

Následující podkapitoly v této části se budou věnovat právním předpisům, které jsou obyvateľstvu ČR nejbližší, a to těm vnitrostátním. Pro lepší přehlednost jsou rozděleny do třech základních skupin. Nalezneme zde zákony jak nejvyšší právní síly, ze kterých ochrana přírody a krajiny vychází, tak i ty, do nichž bychom to možná na první pohled neřekli, ale také mají na ochranu určitý vliv.

2.1.1 Základní právní předpisy

V první řadě je vzhledem k hierarchii právních předpisů v ČR důležité uvést zakotvení ochrany přírody a krajiny v **zák. č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky** (dále jen Ústava ČR). Jedná se o pomyslný vrchol našeho právního řádu a není možné se od jejích článků odchýlit v jiných zákonech. Už v preambuli je uvedeno, že se budeme snažit chránit a rozvíjet přírodní hodnoty.¹⁰⁸ Na to navazuje čl. 7 hovořící o povinnosti státu zajišťovat „šetrné využívání přírodních zdrojů a ochranu přírodního bohatství“.¹⁰⁹ To má samozřejmě jistý vliv při vzniku nové legislativy.

Mezi nejvýznamnější právní předpisy, se kterými musí být další zákony, nařízení atd. v souladu, patří kromě Ústavy ČR také **zák. č. 2/1993 Sb., Listina**

¹⁰⁷ STEJSKAL, Vojtěch. Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost: právní stav k 1.1.2006. Praha: Linde, 2006. ISBN 80-7201-609-1. Str: 398

¹⁰⁸ ústavní zák. č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

¹⁰⁹ čl. 7 ústavní zák. č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

základních práv a svobod (dále jen LZPS). V jejím čl. 11 odst. 3 je stanoveno, že vlastnictví představuje i určitý závazek, jenž může být vykonáván jen v zákonem stanoveném rozsahu, aby jím občané neohrožovali přírodu, zdraví a životní prostředí. Odst. 4 stejného článku hovoří o tom, že pokud to vyžaduje veřejný zájem, je možné za náhradu a na základě zákona vyvlastnit či vynutit omezení vlastnického práva.

Čl. 35 LZPS zaručuje právo na vhodné životní prostředí, které společně s druhovou rozmanitostí a přírodními zdroji nesmí nikdo, během uskutečňování svých právních nároků, ničit a ohrožovat přes zákonem stanovené limity. Současně se zde hovoří o nároku na ucelené informace o životním prostředí a přírodních zdrojích, které mají být poskytnuty bez zbytečných odkladů. LZPS také ve svém čl. 14 odst. 1 zaručuje svobodu pohybu a pobytu, která však může být dle odst. 3 stejného článku na základě zák. omezena. Tento odstavce se zaměřuje na chráněná území, v rámci nichž může být z důvodu ochrany přírody pohyb limitován.¹¹⁰

Nesmíme zde zapomenout na **zák. č. 17/1992 Sb., o životním prostředí**, jelikož ochrana přírody a krajiny není samostatným právním odvětvím, ale je součástí práva životního prostředí. Jedná se o takový základní, a ne příliš konkrétní zákon stanovující základní pojmy, zásady nebo třeba práva a povinnosti fyzických i právnických osob. Je doplňován právě dalšími právními předpisy, které se už konkrétně specializují na vybrané oblasti.¹¹¹

Jako další předpis, který zmíním, je **zák. č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí a o změně některých souvisejících zákonů (zák. o posuzování vlivů na životní prostředí)**. Ten se zabývá hodnocením dopadů nejrůznějších činností a aktivit, které by mohly ovlivnit životní prostředí, a také zkoumá postupy určitých subjektů během tohoto hodnocení.¹¹² Toto posuzování je označováno také jako proces EIA. Jeho hlavní podstatou je analyzovat možné vlivy a minimalizovat ty nepříznivé na životní prostředí a veřejné zdraví, které mohou

¹¹⁰ ústavní zák. č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod

¹¹¹ zák. č. 17/1992 Sb., o životním prostředí

¹¹² § 1 č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí

být způsobeny technologiemi, činnostmi, stavbami nebo zařízeními konkrétně definovanými v příloze č. 1.¹¹³

V hlavě druhé tento zákon myslí i na přeshraniční vlivy, které jsou v poslední době velice aktuální. Konkrétně mám na mysli Polsko a jeho uhelný důl Turów, který se nachází poblíž našich hranic. Jeho lokalita samozřejmě neovlivňuje jen polskou stranu, ale také tu českou. Na základě toho vznikl spor, kdy na Polsko ČR podala žalobu u Soudního dvora Evropské unie, jelikož si nepřeje, aby mu bylo prodlouženo oprávnění nadále těžit. Hlavním důvodem tohoto podání je negativní vliv na zdroje pitné vody, kdy jejím odtokem hrozí její ztráta, a dále je kritizován zvýšený hluk a prašnost.¹¹⁴

Po dlouhých sporech nakonec 3. 2. 2022 došlo k dohodě mezi státy s tím, že Polsko vyplatí ČR 45 milionů eur a na oplátku bude stažena žaloba podaná k Soudnímu dvoru Evropské unie. Dále byl dohodnut závazek pro polskou stranu, že zajistí výstavbu podzemní stěny zabraňující odtoku podzemních vod a nadzemního valu, který by měl chránit před hlukem a prašností. Současně bylo sjednáno, že v případě nefunkčnosti podzemní stěny by hrozila zástava těžby v tomto dole. Tato dohoda se však setkala i s kritikou, kdy je např. negativně pohlíženo na možnost vypovědět tuto dohodu již po pěti letech nebo na absenci sjednání ukončení či omezení těžby.¹¹⁵

Za nejdůležitější zákon zabývající se ochranou přírody a krajiny můžeme považovat **zák. č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů**. Nabyl účinnosti 1. 6. 1992 a od té doby prošel mnoho novelizacemi.¹¹⁶ Poslední novela začala účinkovat 1. 1. 2022, kdy se na některá

¹¹³ Ministerstvo životního prostředí. Posuzování vlivů na životní prostředí (EIA). [online]. Copyright © 2008 [cit. 19.11.2021]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/posuzovani_vlivu_zameru_zivotni_prostredi_eia

¹¹⁴ PERGLER, Tomáš. Spor o důl Turów končí. Česko dostane peníze i záruky. In: Seznam Zprávy. [online]. Copyright © 1996. 3.2.2022. [cit. 05.02.2022]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-politika-dohoda-o-turowu-je-podepsana-polsko-se-zavazalo-chronit-podzemni-vodu-187409>

¹¹⁵ PERGLER, Tomáš. Spor o důl Turów končí. Česko dostane peníze i záruky. In: Seznam Zprávy. [online]. Copyright © 1996. 3.2.2022. [cit. 05.02.2022]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-politika-dohoda-o-turowu-je-podepsana-polsko-se-zavazalo-chronit-podzemni-vodu-187409>

¹¹⁶ FRIEDL, Karel a Václav ZIEGLER. Ochrana přírody se zřetelem k ochraně přírody a krajiny v České republice. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2004. ISBN 80-7290-194-x. Str: 41

ustanovení vztahuje účinnost dřívější, a to 28. 11. 2021 a jistá ustanovení mají stanovenou účinnost naopak i později na 1. 1. 2025 z důvodu dělené účinnosti.¹¹⁷

Zabývá se ochranou přírody, krajiny, přírodních krás a hodnot, určuje práva a povinnosti fyzickým i právnickým osobám, charakterizuje základní pojmy, hovoří o omezení vlastnických práv, právu na informace, účasti veřejnosti, odpovědnosti, soustavě Natura 2000 (viz výše), finančních náhradách, stanovuje NP a mimo jiné se zabývá i orgány a státní správou na úseku ochrany přírody a krajiny.¹¹⁸

V souvislosti s tímto zákonem bylo vydáno také mnoho prováděcích vyhlášek. Jednou z nich je **vyhláška č. 395/1992 Sb.**, kterou se provádějí některá ustanovení zák. o ochraně přírody a krajiny (dělí druhy dle ohrožení, stanovuje poplatky v NP za užití motorových vozidel, určuje rostliny a živočichy, na které se aplikuje zvláštní ochrana...)¹¹⁹ Dále zde můžeme zmínit **vyhlášku č. 667/2004 Sb.**, ta se zaměřuje na jeskyně a je v ní stanoven obsah a rozsah jejich dokumentace,¹²⁰ nebo **vyhlášku č. 432/2005 Sb.**, která hovoří o peněžních prostředcích poskytovaných za škody zapříčiněné omezováním zemědělského hospodaření.¹²¹ Za jednu z nejdůležitějších vyhlášek souvisejících s chráněnými územími považuji **vyhlášku č. 45/2018 Sb.**, o plánech péče, zásadách péče a podkladech k vyhlásování, evidenci a označování chráněných území.¹²²

V zák. o ochraně přírody a krajiny jsou také vyhlášovány NP společně s jejich ochrannými pásmy na základě § 15 odst. 5.¹²³ Jednotlivé NP a informace o nich můžeme vidět v Příloze č. 1 stejného zákona. Během jeho účinnosti byl však vyhlášen jen jeden, a to Národní park České Švýcarsko. Ostatní NP byly vyhlášeny ještě před existencí tohoto zákona nařízením vlády. Ta však byla zrušena **zák. č. 123/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů.**¹²⁴ Tato novela se týkala především NP.

¹¹⁷ zák. č. 364/2021 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s implementací předpisů Evropské unie v oblasti invazních nepůvodních druhů

¹¹⁸ zák. č. 114/1992 Sb., České národní rady o ochraně přírody a krajiny

¹¹⁹ vyhláška č. 395/1992 Sb., vyhláška Ministerstva životního prostředí České republiky, kterou se provádějí některá ustanovení zákona České národní rady č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

¹²⁰ vyhláška č. 667/2004 Sb., vyhláška, kterou se stanoví obsah a rozsah dokumentace jeskyní

¹²¹ STEJSKAL, Vojtěch. Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost: právní stav k 1.1.2006. Praha: Linde, 2006. ISBN 80-7201-609-1. Str: 417

¹²² vyhláška č. 45/2018 Sb., o plánech péče, zásadách péče a podkladech k vyhlásování, evidenci a označování chráněných území

¹²³ § 15 odst. 5 zák. č. 114/1992 Sb., České národní rady o ochraně přírody a krajiny

¹²⁴ zák. č. 123/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů

Na základě ní byly zákonem vymezeny ty již existující a dále se zaměřovala na ustanovení s nimi související (definice, ochranné podmínky, omezení činností...).¹²⁵

Na tento zák. o ochraně přírody a krajiny dále navazují např. **nařízení vlády** vyhlašující CHKO a jejich ochranné podmínky, Evropsky významné lokality a ptačí oblasti (viz výše).

Kromě těchto obecnějších zákonů sem můžeme zařadit i další, které pro lepší orientaci rozdělím na dvě skupiny. U první skupiny zákonů můžeme říci, že přímo souvisí s ochranou přírody a krajiny a že se věnují jejím konkrétnějším podoblastem. Druhá skupina je tvořena obecnějšími právními předpisy, které na ni mají ovšem také určitý vliv, i když většina z nich byla vytvořena z jiných důvodů nežli primárně pro ochranu přírody a krajiny.

Do **první skupiny** můžeme zařadit například **zák. č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy**. Hovoří o poskytování náhrady škody státem, kterou způsobili stejným zák. stanovení živočichové spadající pod zvláštní ochranu. Dále upravuje škody na rybách způsobené kormoránem velkým od roku 2021 do 2023.¹²⁶ Tento zákon se snaží zajistit biodiverzitu vybraných druhů tak, že uhradí poškozeným jejich škody na zdraví, psech hlídajících vybraná zvířata, uzavřených objektech a movitých věcech nacházející se v nich a v mnoha dalších případech stanovených zákonem.¹²⁷ Současně se tímto způsobem snaží minimalizovat nenávisť občanů vůči nim a podpořit určitou toleranci těchto živočichů.¹²⁸ K tomu, aby mohla být určena částka, která má být poskytnuta poškozeným, napomáhá **vyhláška č. 126/2021 Sb., o způsobu výpočtu výše škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy**.

Dále by v této části měl být uveden také **zák. č. 100/2004 Sb., o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi a dalších opatřeních k ochraně těchto druhů a o změně některých**

¹²⁵ Časopis Ochrana přírody. Nové právní předpisy a další dokumenty v oblasti ochrany přírody a krajiny 03/2017. [online]. Copyright © 2008–2022 Agentura ochrany přírody a krajiny ČR [cit. 16.11.2021]. Dostupné z: <https://www.casopis.ochranaprirody.cz/kuler-nove-pravni-predpisy/nove-pravni-predpisy-a-dalsi-dokumenty-v-oblasti-ochrany-prirody-a-krajiny-03-2017/>

¹²⁶ § 1 zák. č. 114/1992 Sb., České národní rady o ochraně přírody a krajiny

¹²⁷ § 4 zák. č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy

¹²⁸ STEJSKAL, Vojtěch. Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost: právní stav k 1.1.2006. Praha: Linde, 2006. ISBN 80-7201-609-1. Str: 452

zákonů (zák. o obchodování s ohroženými druhy). Tento zákon představuje adaptaci nařízení Rady (ES) č. 338/97 o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi, nařízení Komise (ES) č. 1808/2001 o prováděcích pravidlech k nařízení Rady (ES) č. 338/97, nařízení Komise (ES) č. 349/2003 o pozastavení dovozu exemplářů určitých druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin do Společenství a dalších nařízení. V těchto nařízeních jsou podmínky obchodování detailně přiblíženy a je důležité do nich nahlížet, jelikož zák. o obchodování s ohroženými druhy neobsahuje veškeré informace a pro porozumění v praxi by to mohlo být nedostatečné. Jedná se o právní předpisy navazující na Úmluvu o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, nazývané také jako CITES.¹²⁹ Tato zkratka vznikla na základě anglického názvu této úmluvy, a to Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora.¹³⁰

Jedná se o mezinárodní dohodu snažící se zaopatřit ochranu volně žijících zvířat i rostlin během obchodování s nimi na mezinárodní úrovni. Současně se věnuje obchodu nejen s živými exempláři, ale i výrobky z nich (potravinářských, kožešinových, dřevěných či např. nejrůznějších léků). V rámci těchto obchodů se pohybují zisky v miliardách dolarů, a to může být velkou motivací pro to, ohrožovat některé druhy a mnohdy zapříčinit i jejich vyhynutí.¹³¹ Tato úmluva se však jen snaží zajistit kontrolu v jednotlivých státech tohoto obchodování, rozhodně však nesměřuje k jeho zničení.¹³²

Na základě tohoto zák. o obchodování s ohroženými druhy, jak již z názvu vyplývá, jsou chráněni volně žijící živočichové i planě rostoucí rostliny. Zároveň se snaží udržet stav těchto druhů pomocí úpravy jejich obchodování.¹³³ Prostřednictvím něj je možné uložit pokutu za přestupek jak fyzickým osobám, podnikajícím fyzickým osobám i právnickým osobám, až ve výši 1 500 000 Kč.¹³⁴

¹²⁹ STEJSKAL, Vojtěch. Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost: právní stav k 1. 1. 2006. Praha: Linde, 2006. ISBN 80-7201-609-1. Str: 467-469

¹³⁰ CITES. What is CITES? [online]. [cit. 8.1.2022]. Dostupné z: <https://cites.org/eng/disc/what.php>

¹³¹ CITES. What is CITES? [online]. [cit. 8.1.2022]. Dostupné z: <https://cites.org/eng/disc/what.php>

¹³² KNOTEK, Jaroslav. Úvod do ochrany přírody a krajiny: základy právní i věcné problematiky. V Brně: Mendelova univerzita, 2015. ISBN 978-80-7509-398-1. Str: 18

¹³³ § 1 odst. 1 zák. č. 100/2004 Sb., o obchodování s ohroženými druhy

¹³⁴ § 34c odst. 4 písm. c) zák. č. 100/2004 Sb., o obchodování s ohroženými druhy

Jednotlivé přestupky projednává Česká inspekce životního prostředí a výsledná pokuta je následně příjmem Státního fondu životního prostředí.¹³⁵

Poslední zákon z první skupiny, který by zde měl mít své místo, je **zák. č. 162/2003 Sb., o podmínkách provozování zoologických zahrad a o změně některých zákonů (zákon o zoologických zahradách)**. Ten vznikl na základě **Směrnice Rady č. 1999/22/ES o chovu volně žijících živočichů v zoologických zahradách** a zabývá se udělováním licencí pro provoz zoologických zahrad (dále jen zoo).¹³⁶ Jen pro upřesnění si pod označením „zoo“ můžeme představit objekt, kde žijí živočichové, o které se starají zpravidla její zaměstnanci. Zároveň jsou minimálně 7 dní v roce zpřístupněny veřejnosti, aby je lidé mohli např. pozorovat a oceňovat výtvořiny přírody.¹³⁷ Jedná se o způsob ochrany mimo území, kde daní živočichové přirozeně žijí, také označovaná jako ochrana ex situ. Za důležitější ochranu však můžeme považovat tu, která probíhá v jejich přirozeném prostředí neboli ochranu in situ.¹³⁸

Ačkoliv si to mnohdy možná neuvědomujeme, jejich funkce je velice důležitá pro zajištění biodiverzity.¹³⁹ Bez těchto institucí bychom mnohé druhy zvířat znali už jen z obrázků nebo vyprávění. O tom, jestli je dobře nebo špatně chovat zvířata tímto způsobem, by se mohla vést rozsáhlá diskuze, jelikož na to bude mít kdekdo jiný názor, tomu se však v této práci konkrétněji věnovat nebudeme.

Druhá skupina právních předpisů zahrnuje zákony, které se nezaměřují konkrétně na ochranu přírody a krajiny, ale mohou ji určitým způsobem ovlivnit. Takových zákonů by bylo opravdu velké množství, proto zde bude uveden jen demonstrativní výčet několika z nich, které jsou současně doplňovány celou řadou dalších vyhlášek, nařízení vlády či zákonů.

První zákon, který tady více přiblížím, je **zák. č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon)**. S jistotou můžeme říct, že voda je pro člověka jednou z nejdůležitějších složek, u které je možné, že její nedostatek

¹³⁵ § 34f zák. č. 100/2004 Sb., o obchodování s ohroženými druhy

¹³⁶ STEJSKAL, Vojtěch. Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost: právní stav k 1. 1. 2006. Praha: Linde, 2006. ISBN 80-7201-609-1. Str: 454

¹³⁷ § 2 odst. 1 písm. a) zák. č. 162/2003 Sb., o zoologických zahradách

¹³⁸ Ministerstvo životního prostředí. Zoologické a botanické zahrady. [online]. Copyright © 2008 [cit. 19.11.2021]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/botanicke_zoologicke_zahrady

¹³⁹ STEJSKAL, Vojtěch. Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost: právní stav k 1.1.2006. Praha: Linde, 2006. ISBN 80-7201-609-1. Str: 454

bude za několik let trápit většinu z nás. O důvod více, proč ji chránit a snažit se ji využívat efektivně. Přesně o této problematice pojednává tento zákon. Zaměřuje se jak na povrchové, tak podpovrchové vody, kdy je jeho cílem zajistit ji kvalitní v dostatečném množství. Současně se věnuje její distribuci občanům, negativním vlivům povodní a sucha, vodním dílům a vodním ekosystémům.¹⁴⁰

Neméně důležitý je také zák. č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší. Čistý vzduch předpokládám dokáže ocenit naprosto každý a o zachování jeho nejlepšího stavu se snaží právě tento zákon. Pojednává o prevenci a poklesu znečištění, kdy se snaží chránit zdraví občanů.¹⁴¹ Stanovuje dovolené limity znečištění, hovoří o nástrojích podporující čistý vzduch, poplatcích za znečištění, povinnostech osob, přestupcích atd.¹⁴²

O veškerých pozemcích majících určitou roli v zemědělství hovoří zák. č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu. Ten se snaží o to, aby mimo jiné nebyla tato půda využívána jiným způsobem, než pro jaký byla určena a nehrozilo např. její zastavení. Jestliže by půda měla být vyňata ze zemědělského půdního fondu (dále jen ZMP) a využita jinak než pro zemědělské účely, tak je zde potřeba souhlasu příslušného orgánu. Rozhoduje o tom buď obecní úřad obce s rozšířenou působností, krajský úřad, nebo MŽP, kdy záleží na rozloze schvalovaného pozemku.¹⁴³ Tento zák. se zaměřuje nejen na tyto záležitosti, ale i třeba na přestupky, činnosti orgánů státní správy, odvody za odnětí ze ZMP a další.¹⁴⁴

Nepochybně by zde měl být zmíněn také zák. č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně některých zákonů (lesní zákon), věnující se jejich ochraně, užívání, hospodaření v nich, obnově nebo těžbě. Následující ustanovení hovoří např. také o státní správě lesů¹⁴⁵ či lesní strážci, jejímž úkolem je chránit les před nevhodným chováním občanů.¹⁴⁶

Dále může mít vliv na ochranu přírody a krajiny i zák. 541/2020 Sb., o odpadech. Ten vstoupil v účinnost 1. 1. 2021 a souvisí s nově zavedeným

¹⁴⁰ § 1 odst. 1 zák. č. 254/2001 Sb., vodní zákon

¹⁴¹ § 1 zák. č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší

¹⁴² zák. č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší

¹⁴³ Frank Bold. Jaké právní nástroje můžete využít pro ochranu půdy? [online]. Copyright © 2005 [cit. 20.11.2021]. Dostupné z: <https://frankbold.org/poradna/zivotni-prostredi/ochrana-prirody-a-krajiny/ochrana-lesa-a-pudy/rada/jake-pravni-nastroje-muzete-vyuzit-pro-ochranu-pudy#ft8>

¹⁴⁴ zák. č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu.

¹⁴⁵ zák. č. 289/1995 Sb., lesní zákon

¹⁴⁶ § 38 zák. č. 289/1995 Sb., lesní zákon

balíčkem odpadového hospodářství EU.¹⁴⁷ Tento balíček byl přijat Radou EU v květnu 2018. Věnuje se úpravě právních předpisů zaměřujících se na odpady a také recyklaci, kde určuje opatření pro tuto problematiku, která jsou právně závazná. Státy EU musí mimo jiné zvýšit recyklaci komunálního odpadu, zavést sběr nebezpečných odpadů či textilů, třídění biologického odpadu, snížit množství odpadu uloženého na skládky atd.¹⁴⁸

Tento zák. o odpadech, jenž vznikl na základě tohoto balíčku, upravuje problematiku nakládání s odpady a minimalizování jejich množství tak, aby to bylo finančně i sociálně zvládnutelné. Rovněž je jeho cílem zajistit oběhové hospodářství.¹⁴⁹ Hlavní podstatou oběhového hospodářství je systém, kdy se „díky sdílení, pronajímání, opětovnému používání, opravování, repasování nebo recyklaci zhodnocují již existující výrobky, suroviny a materiály. Díky tomu se prodlužuje životní cyklus produktů a minimalizuje odpad“.¹⁵⁰ Pro lepší pochopení je jeho hlavní myšlenka vyobrazena na obrázku viz níže. Ten zobrazuje, že je vyhozeno či zničeno to, co již nelze jiným způsobem využít.

¹⁴⁷ PÁLINKÁS, Michal a další. Nový zákon o odpadech: Přehled 10 vybraných změn. In: EPRAVO.CZ [online]. Copyright © EPRAVO.CZ. 26.02.2021 [cit. 20.11.2021]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/obcanske-pravo/novy-zakon-o-odpadech-prehled-10-vybranych-zmen-112600.html>

¹⁴⁸ Rada EU. Nakládání s odpady a recyklace: Rada přijala nová pravidla. [online]. Consilium. Copyright © Evropská unie, 2019. [cit. 7.1.2022]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2018/05/22/waste-management-and-recycling-council-adopts-new-rules/>

¹⁴⁹ § 1 odst. 1 zák. 541/2020 Sb., o odpadech

¹⁵⁰ Evropský parlament. Oběhové hospodářství: definice, význam a přínos. [online]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/economy/20151201STO05603/obehove-hospodarstvi-definice-vyznam-a-prinos>

Obrázek č. 1 – DENKOVÁ, Adéla. Oběhové hospodářství

Dále se tento zákon mimo jiné věnuje jeho průběžné evidenci, vzorkování, obchodování s ním nebo na základě něj byly nově zavedeny vyšší sazby poplatků při uložení odpadu na skládku.¹⁵¹ Současně je jedním z těch, které jsou označovány jako ty, co regulují nakládání se zvláštními zdroji ohrožování. Také mezi ně můžeme zařadit např. **zák. č. 263/2016 Sb., atomový zákon, zák. č. 350/2011 Sb., o chemických látkách a chemických směsích a o změně některých zákonů (chemický zákon), a zák. č. 157/2009 Sb., o nakládání s těžebním odpadem a o změně některých zákonů.** Ty se zabývají nebezpečnými látkami, které by mohly na přírodě, krajině a celém životním prostředí napáchat nenapravitelné škody.

Snižování objemů odpadů je hlavně poslední dobou poměrně aktuální téma rozhovorů ve společnosti, jelikož lidé jich vyprodukují obrovská množství, se kterými si už nedokážeme poradit vhodným způsobem. Alespoň nějak se snažit minimalizovat množství odpadů si klade za cíl **zák. č. 477/2001 Sb., o obalech a změně některých zákonů (zákon o obalech).** Věnuje se také poplatkům, přestupkům a povinnostem podnikajících fyzických i právnických osob, které musí

¹⁵¹ zák. 541/2020 Sb., o odpadech

dodržovat při jejich užívání pro své výrobky. Také klade důraz nejen na snižování objemů, ale i na škodlivost či obsah chemikálií v nich.¹⁵² S touto problematikou také souvisí **zák. č. 542/2020 Sb., o výrobcích s ukončenou životností**, který se zabývá např. elektrobateriemi, automobily či pneumatikami.¹⁵³

Následující 4 zákony této podkapitoly se více zaměřují na zvířata, kdy prvním z vybraných zákonů, kterému by mohla být věnována větší pozornost, je **zák. č. 449/2001 Sb., o myslivosti**. Pod pojmem myslivost si můžeme představit „*soubor činností prováděných v přírodě ve vztahu k volně žijící zvěři jako součástí ekosystému a spolkovou činnost směřující k udržení a rozvíjení mysliveckých tradic a zvyků jako součástí českého národního kulturního dědictví*“.¹⁵⁴ Tento zák. se specializuje na úpravu činností, jako je kontrola ulovené zvěře, lov, ovlivňování počtu zvěře, honitba, a věnuje se i roli státní správy v tomto oboru nebo dalším záležitostem souvisejícím s myslivostí.¹⁵⁵

Podobně koncipovaný je i **zák. č. 99/2004 Sb., o rybníkářství, výkonu rybářského práva, rybářské stráž, ochraně mořských rybolovných zdrojů a o změně některých zákonů (zákon o rybářství)**. Oba tyto zákony prošly novelou s dělenou účinností, která začala v případě těchto zákonů účinkovat nejpozději 1. 1. 2022,¹⁵⁶ a rovněž oba upravují výkon určitého práva (na myslivost nebo na rybářství), které může být omezeno. Dle zák. o ochraně přírody a krajiny je možné jej omezit na území PR¹⁵⁷ a omezit či úplně zakázat na území NP.¹⁵⁸ V případě NPR je možné tato práva vykonávat jen na základě souhlasu orgánu ochrany přírody.¹⁵⁹

Na zvířata se také vztahuje **zák. č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon)**. Jeho ustanovení se mohou dotýkat poměrně větší části občanů než předchozí dva zákony, jelikož vlastnit domácího mazlíčka je častější nežli být myslivcem. Stanovuje práva a povinnosti fyzickým a právnickým osobám, požadavky na živočišné produkty,

¹⁵² § 1 zák. č. 477/2001 Sb., o obalech

¹⁵³ zák. č. 542/2020 Sb., o výrobcích s ukončenou životností

¹⁵⁴ § 2 písm. a) zák. č. 449/2001 Sb., o myslivosti

¹⁵⁵ zák. č. 449/2001 Sb., o myslivosti

¹⁵⁶ zák. č. 364/2021 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s implementací předpisů Evropské unie v oblasti invazních nepůvodních druhů

¹⁵⁷ § 34 zák. č. 114/1992 Sb., České národní rady o ochraně přírody a krajiny

¹⁵⁸ § 21 odst. 3 zák. č. 114/1992 Sb., České národní rady o ochraně přírody a krajiny

¹⁵⁹ § 30 zák. č. 114/1992 Sb., České národní rady o ochraně přírody a krajiny

zdraví zvířat a jejich chov. Dále se věnuje obchodování se zvířaty, činností státní správy, veterinární činnosti, přestupkům atd.¹⁶⁰

Velice důležitým právním předpisem, který myslí na kvalitní život zvířat, je **zák. č. 246/1992 Sb., České národní rady na ochranu zvířat proti týrání**. Důležité je podotknout, že tento zákon pod pojem zvíře řadí jen obratlovce (s výjimkou lidí),¹⁶¹ kdy však v části věnované pokusným zvířatům myslí i na hlavonožce.¹⁶² Pojednává o ochraně zvířat, která dokážou vnímat bolest a utrpení, před týráním, bezdůvodnou smrtí či narušením jejich zdravotního stavu. Řadí se sem činy vykonané člověkem, ať už byly vykonány úmyslně, nebo z nedbalosti.¹⁶³

Od roku 2021 zde nalezneme nově vysvětlený termín, a to termín množina. Díky tomu by měla být zajištěna jeho snazší pochopitelnost a vymahatelnost. Je to velice aktuální téma a zavedení tohoto pojmu společně se zákazem jejich provádění znamená důležitý krok v boji proti nim.¹⁶⁴ Jedná se o místo s nevhodnými podmínkami pro život většího počtu psů či koček, ve kterých jsou v utrpení chováni či rozmnožováni.¹⁶⁵

Dále v tomto zákoně nalezneme informace o orgánech ochrany zvířat, opuštěných zvířatech, handicapovaných zvířatech, přestupcích a mnoho dalších oblastech. Jedna část se věnuje také pokusným zvířatům,¹⁶⁶ kdy předpokládám, že s postupem času budou celkově pokusy na zvířatech zakázány a tato ustanovení již nebudou potřeba. Tento zákon byl naposledy novelizován 1. 1. 2022¹⁶⁷ a je s ním spojováno mnoho vyhlášek a zákonů.

V závěru této podkapitoly si blíže charakterizujeme pár dalších zákonů, které nelze začlenit do jednotlivých kategorií, ale i tak by zde měly mít dle mého názoru své místo, jelikož určitým způsobem působí na ochranu přírody a krajiny. Jeden z nich se zaměřuje na rostliny a jedná se o **zák. č. 326/2004 Sb., o rostlinolékařské péči a o změně některých souvisejících zákonů**. Snaží se

¹⁶⁰ zák. č. 166/1999 Sb., veterinární zákon

¹⁶¹ § 3 písm. a) zák. č. 246/1992 Sb., České národní rady na ochranu zvířat proti týrání

¹⁶² § 3 písm. j) odst. 2 zák. č. 246/1992 Sb., České národní rady na ochranu zvířat proti týrání

¹⁶³ § 1 zák. č. 246/1992 Sb., České národní rady na ochranu zvířat proti týrání

¹⁶⁴ Veterinární klinika Mada. Novela zákona na ochranu zvířat. [online]. Copyright © 2008 [cit. 21.11.2021]. Dostupné z: <https://www.veterinamada.cz/cs/clanek/69/novela-zakona-na-ochranu-zvirat>

¹⁶⁵ § 7a odst. 1 zák. č. 246/1992 Sb., České národní rady na ochranu zvířat proti týrání

¹⁶⁶ zák. č. 246/1992 Sb., České národní rady na ochranu zvířat proti týrání

¹⁶⁷ zák. č. 364/2021 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s implementací předpisů Evropské unie v oblasti invazních nepůvodních druhů

chránit „rostliny a rostlinné produkty proti škodlivým organismům a poruchám“.¹⁶⁸ Zároveň se věnuje ochraně před škodlivými organismy ze zahraničí, přípravkům určeným pro ochranu rostlin a zařízením sloužícím k jejich aplikování, činností správních úřadů, přestupkům fyzických, podnikajících fyzických i právnických osob a dalším záležitostem.¹⁶⁹

Důležité je zde zmínit určité i **zák. č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů**, který upravuje v oblasti ochrany přírody a krajiny správní řízení. Existují zde však určité výjimky související jen s tematikou této diplomové práce. Tyto výjimky jsou uvedeny v zák. o ochraně přírody a krajiny, kde se jim věnuje § 83 až § 85. První výjimka se týká předvolání k ústnímu jednání, které musí být doručeno osobě nejméně 15 dní předem (30 dní u složitých případů), naopak ve správním řádu je uvedena lhůta jen pětidenní.¹⁷⁰

Odlisné jsou také lhůty pro vydání rozhodnutí. Stejná bezodkladná lhůta je jen v případech, kdy se rozhoduje o jednoduchých záležitostech. Rozdíl nastává tehdy, když to bezodkladně vyřešit nelze. Dle správního řádu je stanovena lhůta 30 dní, zde však platí 60 dní, a jestliže se jedná o velmi složitou problematiku, tak lhůta činí, ode dne zahájení řízení, dokonce 90 dní. Zajímavé je také zmínit, že dle správního řádu nesmí správní orgán (až na výjimky) změnit nebo zrušit rozhodnutí, které vydal. Naopak u rozhodnutí orgánu ochrany přírody a krajiny je to umožněno v pěti případech,¹⁷¹ které stanovuje § 84 odst. 1 zák. o ochraně přírody a krajiny:

- a) *„dojde-li ke změně skutečností rozhodných pro vydání rozhodnutí nebo opatření obecné povahy,*
- b) *vyžadují-li to zájmy přírody a krajiny chráněné tímto zákonem, zejména vznikla-li nebo hrozí-li vážná ekologická újma,*
- c) *nedodrží-li oprávněný opětovně podmínky rozhodnutí nebo povinnosti stanovené v něm orgánem ochrany přírody,*

¹⁶⁸ § 1 odst. 1 písm. a) zák. č. 326/2004 Sb., o rostlinolékařské péči a o změně některých souvisejících zákonů

¹⁶⁹ zák. č. 326/2004 Sb., o rostlinolékařské péči a o změně některých souvisejících zákonů

¹⁷⁰ EnviWeb.cz. Procesní specifika řízení o ochraně přírody a krajiny. [online]. Copyright © 1999 [cit. 22.11.2021]. Dostupné z: <https://www.enviweb.cz/96740>

¹⁷¹ EnviWeb.cz. Procesní specifika řízení o ochraně přírody a krajiny. [online]. Copyright © 1999 [cit. 22.11.2021]. Dostupné z: <https://www.enviweb.cz/96740>

d) nevyužívá-li oprávněný rozhodnutí bez zvláštního důvodu po dobu delší dvou let,

e) dochází-li při činnosti vykonávané na základě rozhodnutí nebo opatření obecné povahy k porušování ustanovení tohoto zákona nebo k podstatnému poškození jiných oprávněných zájmů v ochraně přírodního prostředí.¹⁷²

Další důležitá ustanovení správního řádu pro probíranou tematiku v této práci se týkají např. základních zásad činností správních orgánů, opatření obecné povahy, veřejnoprávních smluv, vyjádření, osvědčení a sdělení.¹⁷³

Na přírodu i krajinu má velmi negativní dopad také těžba nerostných surovin. K zajištění jejich ochrany a bezpečnému provozu při získávání těchto surovin přispívá **zák. č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství (horní zákon)**. Ten dále rozděluje nerosty na ty vyhrazené (patřící státu¹⁷⁴) a nevyhrazené, věnuje se jejich vhodnému využití, výstavbě dolů a lomů, stanovuje nejrůznější povinnosti související s výhradními ložisky a zabývá se mnoha dalšími záležitostmi souvisejícími s touto tematikou.¹⁷⁵ Této oblasti se také věnují další právní předpisy např. **zák. č. 62/1988 Sb., o geologických pracích, ve znění pozdějších předpisů** a **zák. č. 61/1988 Sb., o hornické činnosti, výbušninách a státní báňské správě, ve znění pozdějších předpisů**.¹⁷⁶

Posledním zákonem ze základních českých právních předpisů, který zde bude blíže charakterizován, je **zák. č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon)**. Jak již z názvu vyplývá, zabývá se územním plánováním a záležitostmi souvisejícími s výstavbou nových či úpravou stávajících staveb. Dále vymezuje činnosti, které lze vykonávat jen na základě ohlášení, a ty, pro něž není potřeba stavebního povolení ani ohlášení. Jeho ustanovení se rovněž zaměřují na stavební úřady, kolaudaci, stavební řízení atd.¹⁷⁷

¹⁷² § 83 odst. 1 zák. č. 114/1992 Sb., České národní rady o ochraně přírody a krajiny

¹⁷³ STEJSKAL, Vojtěch. Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-229-0. Str: 421

¹⁷⁴ § 5 zák. č. 44/1988 Sb., horní zákon

¹⁷⁵ zák. č. 44/1988 Sb., horní zákon

¹⁷⁶ Portál životního prostředí hlavního města Prahy. Právní úprava ochrany životního prostředí. [online]. [cit. 27.11.2021]. Dostupné z: http://portalzp.praha.eu/jnp/cz/eia_ippc_pravo/pravni_uprava_ochrany_zp/index.xhtml

¹⁷⁷ zák. č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon)

Stavební činnosti a územní plány mají samozřejmě vliv na ochranu přírody a krajiny, neboť je jimi ovlivňováno naše okolní území, ale více nežli o tom stávajícím zákoně bych zde ráda přiblížila ten, kterým má být nahrazen. O jeho vzniku nepochybně slyšela velká část občanů, a to nejen ti, kteří se s ním setkávají v rámci výkonu svého zaměstnání, či lidé zajímaví se o tuto problematiku. Jedná se totiž o velice diskutované téma a pro tuto práci je důležité jej zde zmínit, jelikož nový stavební zákon by měl ovlivnit ochranu přírody a krajiny.

Tento nový **zák. č. 283/2021 Sb., stavební zákon**, by měl nabýt účinnosti do 1. 7. 2023 (určitá ustanovení mají účinnost již před tímto dnem).¹⁷⁸ Společně s ním by mělo přijít také mnoho změn. Jednou z nich je, že by se opět mohly spolky (zaměřující se na ochranu přírody a krajiny) v případě povolování záměru stát účastníky řízení, jestliže by splnily podmínky stanovené v § 70 odst. 3 zák. o ochraně přírody a krajiny. Tedy to, že od toho dne, kdy jim bylo zahájení řízení sděleno, musí do 8 dní písemně oznámit svou účast. Tato možnost jim byla odebrána v roce 2018 po novelizaci stavebního zákona a zák. o ochraně přírody a krajiny.¹⁷⁹ Od této novely z roku 2018 se mohou územního řízení účastnit spolky pouze v případech navazujících na posuzování vlivů na životní prostředí, kdy rozhoduje orgán ochrany přírody.¹⁸⁰

Dále na základě tohoto zákona vznikne jednotná soustava stavebních úřadů společně s Nejvyšším stavebním úřadem, jenž bude na pomyslném vrcholu této soustavy.¹⁸¹ To ovlivní úředníky stavebních úřadů v krajských a obecních úřadech, kteří by měli být převedeni z pracovního do služebního poměru. Důvodem je snížení jejich možného ovlivnění ze strany obcí a krajů, které by mohly určitým způsobem naléhat na úředníka, aby schválil či naopak zamítl stavbu dle jejich požadavků, anebo vyhověl tomu, jak si to ony představují. Tímto opatřením by se

¹⁷⁸ KORBEL, František a Jiří BURYAN. Deset důvodů, proč není nový stavební zákon „jen prodeveloperský“ - část I. In: Advokátní deník. [online]. © 2021 Advokátní deník. 6.8.2021. [cit. 27.11.2021]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2021/08/06/deset-duvodu-proc-neni-novy-stavebni-zakon-jen-prodevelopersky/>

¹⁷⁹ KORBEL, František a Jiří BURYAN. Deset důvodů, proč není nový stavební zákon „jen prodeveloperský“ - část I. In: Advokátní deník. [online]. © 2021 Advokátní deník. 6.8.2021. [cit. 27.11.2021]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2021/08/06/deset-duvodu-proc-neni-novy-stavebni-zakon-jen-prodevelopersky/>

¹⁸⁰ DĚDEK, Vojtěch. Účast veřejnosti ve stavebním řízení po reformě stavebního práva. In: casopis.ochranaprirody.cz. [online]. Copyright © 2008–2022 Agentura ochrany přírody a krajiny ČR. 28.2.2020. [cit. 05.1.2022]. Dostupné z: <https://www.casopis.ochranaprirody.cz/pravo-v-ochrane-prirody/ucast-verejnosti-ve-stavebnim-rizeni-po-reforme-stavebniho-prava/>

¹⁸¹ EnviWeb.cz. 5 zásadních změn, které přinese nový stavební zákon. [online]. Copyright © 1999 [cit. 14.1.2022]. Dostupné z: <https://www.enviweb.cz/119638>

měla, podle Jiřího Buryana a Františka Korbela, kteří se na návrhu tohoto zákona podíleli, zvýšit ochrana veřejných zájmů.¹⁸²

Velice diskutabilní změna, proti které brojilo a stále brojí mnoho osob, se týká přechodu agendy dotčených orgánů, které chrání veřejné zájmy v povolovacích řízeních, na novou soustavu stavebních úřadů. Větší integrace byla i jedním ze základních cílů této novely, což mělo směřovat k tomu, aby se sjednotilo vícero povolení do jediného.¹⁸³ Na základě změnového **zák. č. 284/2021 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím stavebního zákona**, by mělo být do § 75 odst. 1 zák. o ochraně přírody a krajiny nově vloženo písm. „a) stavební úřady“, čímž by se stavební úřady staly orgány ochrany přírody a mohly by na základě toho rozhodovat ve věcech, které dosud náležely jen orgánům ochrany přírody a krajiny.¹⁸⁴ S ohledem na to je možné se obávat o nedostatečnost kompetencí k rozhodování příslušných zaměstnanců.

V souvislosti s tímto byl dále kritizován přechod kompetencí souvisejících s ochranou přírody a krajiny v NP a CHKO, které měly být přesunuty na stavební úřady ze správ chráněných území. Tento návrh byl však odmítnut Poslaneckou sněmovnou, jelikož by bylo možné, že by nebyly dostatečně chráněny zájmy přírody a krajiny. Bydlet v krásné přírodě nebo vlastnit hotel ve zvláště chráněném území je samozřejmě lákavé pro mnoho občanů. Z toho důvodu zde nastaly obavy, pokud by z rozhodování o stavebních povoleních v NP a CHKO byly vyňaty orgány ochrany přírody, aby nevznikaly nejrůznější stavby na místech, kde by rozhodně stát neměly, jelikož by mohly mít negativní vliv na své okolí. Bývalý ministr životního prostředí Richard Brabec s návrhem přesunu kompetencí nesouhlasil¹⁸⁵ a v souvislosti s výstavbou v těchto cenných oblastech konstatoval, že „nejvíce je

¹⁸² KORBEL, František a Jiří BURYAN. Deset důvodů, proč není nový stavební zákon „jen prodeveloperský“ - část I. In: Advokátní deník. [online]. © 2021 Advokátní deník. 6.8.2021. [cit. 27.11.2021]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2021/08/06/deset-duvodu-proc-neni-novy-stavebni-zakon-jen-prodevelopersky/>

¹⁸³ VINKLEROVÁ, Nela. Nový stavební zákon č. 283/2021 Sb. a změnový zákon – Integrace dotčených orgánů – řízení o povolení stavby In: Enviprofi. 15.9.2021. [cit. 5.2.2022]. https://www.enviprofi.cz/33/novy-stavebni-zakon-c-283-2021-sb-a-zmenovy-zakon-integrace-dotcenyh-organu-rizeni-o-povoleni-stavby-uniqueidmRRWSbk196FNf8-jVU4EIGM_uajtVmSAYhquYUhfEQ/?uri_view_type=4

¹⁸⁴ VAŇKOVÁ, Denisa. Institucionální zabezpečení ochrany životního prostředí s ohledem na plánovanou rekonstrukci veřejného stavebního práva. In: Iurium. 4.2.2021 [online]. Copyright © 2016 [cit. 05.02.2022]. Dostupné z: https://www.iurium.cz/2021/02/04/rekonstrukce-stavebniho-prava/#_ftn112

¹⁸⁵ ESTÁV.cz. Nový stavební zákon schválila Poslanecká sněmovna. Víme, co prošlo jednáním a co ne. [online]. Copyright © Copyright [cit. 28.11.2021]. Dostupné z: <https://www.estav.cz/cz/9765.novy-stavebni-zakon-schvalila-poslanecka-snemovna>

*to asi patrné na Šumavě nebo v Krkonoších a je to logické, protože ty pozemky v širším okolí mají obrovskou cenu. Těch se zájemem o nové projekty jsou stovky a doslova čekají na to, až se rozvolní ten režim a bude tam možnost stavět“.*¹⁸⁶

S příchodem tohoto zákona by měly být zavedeny i poměrně pozitivní novinky, jako například digitalizace stavebního řízení,¹⁸⁷ větší odbornost a profesionalita, zrychlení stavebních povolení atd.¹⁸⁸ Ve hře je v současné době však i možnost odložení části zákona, o kterém by měla Poslanecká sněmovna jednat nejspíše v březnu roku 2022.¹⁸⁹ Uvidíme v následujících měsících, jak se situace vyvine, a hlavně jaká bude situace po jeho zavedení do praxe. Na základě vzniku tohoto zákona jsme mohli hezky vidět, jaká je zde provázanost ochrany přírody a krajiny s ostatními zákony a jak lze i ne příliš výraznými změnami mnohé ovlivnit.

2.1.2 Odpovědnost v ochraně přírody a krajiny a její právní předpisy

Můžeme zde také hovořit o právních předpisech, které upravují v oblasti ochrany přírody a krajiny odpovědnost. Z okruhu správní odpovědnosti lze zmínit **zák. č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich**. V něm můžeme nalézt základní úpravu přestupků, která je pak konkretizována jednotlivými zákony. Např. na základě zák. o ochraně přírody a krajiny je nejčastěji ukládána pokuta. Ta je určována dle závažnosti, okolností, důsledků a opakovatelnosti nedovoleného konání. Fyzickým osobám je možné uložit pokutu dle tohoto zákona do výše 100 000 Kč (až 200 000 Kč, pokud byl přestupek vykonán ve zvláště chráněném území) a právnickým a podnikajícím fyzickým osobám do 2 000 000 Kč.¹⁹⁰ Dále je orgán ochrany přírody a krajiny oprávněn

¹⁸⁶ ESTAV.cz. Nový stavební zákon schválila Poslanecká sněmovna. Víme, co prošlo jednáním a co ne. [online]. Copyright © Copyright [cit. 28.11.2021]. Dostupné z: <https://www.estav.cz/cz/9765.novy-stavebni-zakon-schvalila-poslanecka-snemovna>

¹⁸⁷ Ministerstvo pro místní rozvoj ČR. Místo na stavební úřad raději na internet. [online]. Copyright ©2021 [cit. 28.11.2021]. Dostupné z: <https://mmr.cz/cs/microsites/nasz-old/temata/misto-na-stavebni-urad-radeji-na-internetu>

¹⁸⁸ KOČÍ, Roman. Nový stavební zákon v souvislostech. In: EPRAVO.CZ. [online]. Copyright © EPRAVO.CZ. 26.01.2021. [cit. 28.11.2021]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/novy-stavebni-zakon-v-souvislostech-113192.html>

¹⁸⁹ Česká tisková kancelář. O odkladu části stavebního zákona bude Sněmovna jednat asi až v březnu. In: ČeskéNoviny.cz. [online]. 14.1.2022. Copyright © Copyright 2022 ČTK [cit. 19.01.2022]. Dostupné z: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/o-odkladu-casti-stavebniho-zakona-bude-snemovna-jednat-asi-az-v-breznu/2145791>

¹⁹⁰ KNOTEK, Jaroslav. Úvod do ochrany přírody a krajiny: základy právní i věcné problematiky. V Brně: Mendelova univerzita, 2015. ISBN 978-80-7509-398-1. Str: 106-107

*„nedovoleně držené jedince zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů a ptáků odebrat. Odebrat může i jedince zvláště chráněných rostlin a živočichů nebo rostlin a živočichů chráněných podle mezinárodních úmluv, pokud držitel takového jedince neprokáže jeho původ nebo je-li obchod s nimi omezen nebo zakázán podle mezinárodních úmluv“.*¹⁹¹

Na úseku trestní odpovědnosti se uplatňuje **zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník**, jehož hlava VIII ve zvláštní části se věnuje trestním činům proti životnímu prostředí. Dle něj může být zakázán výkon činnosti, uložena pokuta nebo trest odnětí svobody. Tento právní předpis hovoří např. o pytláctví, poškození chráněných částí přírody, týrání zvířat, neoprávněném nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami atd.¹⁹² Dále s trestní odpovědností souvisí i **zák. č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim**. Ten se blíže věnuje odpovědnosti právnických osob za trestné činy, které spáchaly nejen proti životnímu prostředí, přírodě a krajině.¹⁹³

Odpovědností se zabýváme také v občanskoprávní rovině, kterou upravuje **zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník** (dále jen NOZ). Mluvíme zde například o vlastnictví, jelikož některé části přírody lze považovat za věci a lidé je mohou vlastnit.¹⁹⁴ Dle § 2900 je stanoveno, že se každý musí chovat tak, aby nebyla způsobena škoda na vlastnictví jiného.¹⁹⁵ Pokud by k ní došlo a bylo by možné ji vyčíslit v penězích, je ten, kdo ji způsobil, povinen uhradit způsobenou újmu vlastníkovu věci.¹⁹⁶ Dále hovoří také o ohrožení životního prostředí v souvislosti s nekalou soutěží. Kromě odpovědnosti se NOZ věnuje i spolkům, které jsou pro ochranu přírody a krajiny také velmi významné.¹⁹⁷

Poslední blíže charakterizovaná odpovědnost je zaměřená na ekologickou újmu. Této problematice se blíže věnuje **zák. č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újme a o její nápravě**, který vznikl na základě *„Směrnice Evropského*

¹⁹¹ § 89 odst. 1 zák. č. 114/1992 Sb., České národní rady o ochraně přírody a krajiny

¹⁹² zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

¹⁹³ HAVELKOVÁ, Svatava. Odpovědnost za správní delikty a trestné činy. Ochrana přírody: časopis státní ochrany přírody. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR v nakladatelství ENVIRONS. 2012. 1/2012. ISSN 1210-258x. Str: 10

¹⁹⁴ KNOTEK, Jaroslav. Úvod do ochrany přírody a krajiny: základy právní i věcné problematiky. V Brně: Mendelova univerzita, 2015. ISBN 978-80-7509-398-1. Str: 107

¹⁹⁵ § 2900 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

¹⁹⁶ KNOTEK, Jaroslav. Úvod do ochrany přírody a krajiny: základy právní i věcné problematiky. V Brně: Mendelova univerzita, 2015. ISBN 978-80-7509-398-1. Str: 108

¹⁹⁷ zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

parlamentu a Rady 2004/35/ES o odpovědnosti za životní prostředí v souvislosti s prevencí a nápravou škod na životním prostředí.¹⁹⁸

Dle něj můžeme ekologickou újmu charakterizovat jako „nepříznivou měřitelnou změnu přírodního zdroje nebo měřitelné zhoršení jeho funkcí, která se může projevit přímo nebo nepřímo“.¹⁹⁹ Tato změna či zhoršení se týká „chráněných druhů volně žijících živočichů, planě rostoucích rostlin nebo přírodních stanovišť“.²⁰⁰ Dále se vztahuje také na půdu či podzemní a povrchové vody.²⁰¹ Zajímavé je rovněž zmínit, že v případě znečištění půdy se jedná o ekologickou újmu jen v případě, kdy by její znečištění mohlo způsobit negativní vliv na zdraví člověka.²⁰²

Tento zákon stanovuje povinnost preventivních a nápravných opatření, jestliže hrozí nebo došlo k ekologické újmě na viz výše zmiňovaných „chráněných druzích volně žijících živočichů či planě rostoucích rostlin, na přírodních stanovištích vymezených tímto zákonem, na vodě nebo půdě“.²⁰³ Rozlišuje ji dle toho, zda byla způsobena v souvislosti s výkonem činností uvedených v Příloze č. 1 tohoto zákona (např. nakládání s těžebním odpadem, zacházení se závadnými látkami podle zvláštního právního předpisu...),²⁰⁴ nebo ne.²⁰⁵ U činností uvedených v příloze se nepožaduje prokázání protiprávního jednání, a naopak u subjektů nevykonávajících činnosti v ní taxativně vymezené muselo dojít k ekologické újmě v souvislosti s protiprávním jednáním.²⁰⁶

Tento zákon lze použít ideálně tehdy, kdy je havárie mající vliv na životní prostředí způsobena průmyslovým podnikem, kdy se samozřejmě s jejich činností zvyšuje pravděpodobnost vzniku takovýchto nepříznivých situací. Stejně tak ho lze

¹⁹⁸ Ministerstvo životního prostředí. Ekologická újma. [online]. Copyright © 2008 [cit. 13.11.2021]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/ekologicka_ujma

¹⁹⁹ § 2 písm. a) zák. č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újme a o její nápravě a o změně některých zákonů

²⁰⁰ § 2 písm. a) odst. 1 zák. č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újme a o její nápravě a o změně některých zákonů

²⁰¹ § 2 písm. a) odst. 2–3 zák. č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újme a o její nápravě a o změně některých zákonů

²⁰² § 2 písm. a) odst. 3 zák. č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újme a o její nápravě a o změně některých zákonů

²⁰³ § 1 odst. 1 zák. č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újme a o její nápravě a o změně některých zákonů

²⁰⁴ Příloha č. 1 k zák. č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újme a o její nápravě a o změně některých zákonů

²⁰⁵ § 1 odst. 2 zák. č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újme a o její nápravě a o změně některých zákonů

²⁰⁶ MÁCA, Vojtěch. Předcházet a napravovat. Ekologická újma v českém právu. Brno: Regionální sdružení ČSOP. 2011. 2/2011. [online]. ISSN 1213-0699. Str: 11-12

použit, jestliže konkrétně známe znečišťovatele životního prostředí, který toto znečištění způsobil nebezpečnými odpady či látkami. Pokud se však jedná o znečištění plošné, jako je to např. v případě negativního vlivu dopravy na ovzduší, a není možné zjistit příčinnou souvislost, není příhodné ho v takovémto případě aplikovat.²⁰⁷

V rámci tohoto zákona platí zásada „znečišťovatel platí“, která hovoří o tom, že ten, kdo způsobil ekologickou újmu nebo její bezprostřední hrozbu, je za to také odpovědný a musí škodu uhradit.²⁰⁸ S výpočtem náhrady škody je to ale poněkud složitější, jelikož právní předpis věnující se jejímu výpočtu dosud nebyl ukotven.²⁰⁹

V zák. o ochraně přírody a krajiny je obecněji nežli v zákoně o předcházení ekologické újmě řečeno, že ten, „kdo poškodí, zničí nebo nedovoleně změní částí přírody a krajiny chráněné podle tohoto zákona, je povinen navrátit ji do původního stavu, pokud je to možné a účelné. O možnosti a podmínkách uvedení do původního stavu rozhoduje orgán ochrany přírody“.²¹⁰

Ten má také možnost stanovit odpovědnému subjektu za ekologickou újmu povinnost vykonat náhradní opatření, pokud by nešlo a nebylo by vhodné vrátit danou část přírody nebo krajiny do původního stavu. Uložení této povinnosti by mělo směřovat k náhradě vzniklé škody.²¹¹ Současně lze požadovat s navrácením do původního stavu nebo náhradním opatřením i uhrazení náhrady škody. Tímto se také nevylučuje stíhání osoby, která danou ekologickou újmu způsobil, za spáchání přestupku, protiprávního jednání či trestného činu.²¹²

Tento právní předpis však není bezchybný a z tohoto důvodu nebyl nikdy použit v praxi. Čelil velké kritice např. z důvodu absence definic některých pojmů (nezbytná preventivní opatření...) nebo jejich rozporuplnosti a zároveň jsou také kritizována pravidla řízení. Určitě je zde také vhodné zmínit, na závěr této části práce, poslední velice medializovanou ekologickou újmu, k níž došlo na území ČR

²⁰⁷ STEJSKAL, Vojtěch a Ondřej VÍCHA. Základní principy zákona o předcházení ekologické újmě a o její nápravě. České právo životního prostředí. Praha: Česká společnost pro právo životního prostředí. 1/2008. č. 22. Str: 60. ISSN: 1213-5542

²⁰⁸ Ministerstvo životního prostředí. Ekologická újma. [online]. Copyright © 2008 [cit. 14.11.2021]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/ekologicka_ujma

²⁰⁹ EnviWeb.cz. Komise AV: Zákon o ekologické újmě není funkční, ukazuje to i případ Bečvy. [online]. Copyright © 1999 [cit. 14.11.2021]. Dostupné z: <https://www.enviweb.cz/119263>

²¹⁰ § 86 odst. 1 zák. č. 114/1992 Sb., České národní rady o ochraně přírody a krajiny

²¹¹ § 86 odst. 2 zák. č. 114/1992 Sb., České národní rady o ochraně přírody a krajiny

²¹² § 86 odst. 3 zák. č. 114/1992 Sb., České národní rady o ochraně přírody a krajiny

v září roku 2020, a to otravu řeky Bečvy. Kvůli této havárii zahynulo přes 40 ryb a byl poškozen celý vodní biotop. Společně s tím byly negativně ovlivněny i podmínky pro organismy, které jsou vázané na vodu v řece, a to zhruba v délce 40 kilometrů. Při této újmě opět nebyl použit zák. o ekologické újmě.²¹³

2.1.3 Ostatní právní úprava

Vliv na přírodu a krajinu mohou mít také **podzákonné právní předpisy**, vydávané obcemi a kraji. Nejdříve se podíváme na **obecně závazné vyhlášky** (dále jen OZV), které vydávají obce v jejich samostatné působnosti. Zastupitelstva obcí i krajů jsou oprávněna je vydávat v rozsahu své působnosti už na základě čl. 104 odst. 3 Ústavy ČR.²¹⁴ Konkrétnější ustanovení je obsaženo v § 10 písm. c) **zák. č. 128/2000 Sb., o obcích**, které stanovuje, že obce mohou vydávat OZV „*k zajištění udržování čistoty ulic a jiných veřejných prostranství, k ochraně životního prostředí, zeleně v zástavbě a ostatní veřejné zeleně*“.²¹⁵

Příkladem takovéto OZV může být např. **vyhláška statutárního města Plzně č. 3/2005, o ochraně městské zeleně**, na základě které je zakázáno používat motorová vozidla v městské zeleni a stát na ní²¹⁶ („*nevztahuje se na osoby používající vozidla při plnění úkolů souvisejících s výkonem zvláštní povinnosti. Dále se nevztahuje na osoby používající vozidla určená k přepravě osob těžce postižených nebo těžce zdravotně postižených a na osoby pověřené vlastníkem pozemků údržbou městské zeleně*“).²¹⁷ Dále zakazuje vstup do záhonů s květinami a zároveň nesmí být květiny a jiné rostliny trhány či poškozovány.²¹⁸

Rady krajů mají poměrně důležitou pravomoc, která souvisí s ochranou přírody a krajiny. Na základě § 77a odst. 2 zák. o ochraně přírody a krajiny mohou zřizovat či rušit ve svém správním obvodu (mimo zvláště chráněná území) přírodní parky, přírodní rezervace, přírodní památky a jejich ochranná pásma na základě

²¹³ EnviWeb.cz. Komise AV: Zákon o ekologické újmě není funkční, ukazuje to i případ Bečvy. [online]. Copyright © 1999 [cit. 14.11.2021]. Dostupné z: <https://www.enviweb.cz/119263>

²¹⁴ čl. 104 odst. 3 zák. č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

²¹⁵ §10 písm. c) zák. č. 128/2000 Sb., zákon o obcích

²¹⁶ čl. 2 písm. a) obecně závazná vyhláška statutárního města Plzně č. 3/2005, o ochraně městské zeleně

²¹⁷ čl. 3 odst. 1 obecně závazná vyhláška statutárního města Plzně č. 3/2005, o ochraně městské zeleně

²¹⁸ čl. 2 písm. b) obecně závazná vyhláška statutárního města Plzně č. 3/2005, o ochraně městské zeleně

nařízení kraje.²¹⁹ Další z druhů podzákonných právních předpisů, který v této části jen připomenu, je již výše zmiňované **nařízení vlády**. Příklady oblastí, v rámci nichž může vláda upravovat určité záležitosti, byly uvedeny v předchozí podkapitole.

Jistý vliv může mít i judikatura, což představuje souhrn rozhodnutí Ústavního soudu či soudů vyššího stupně. Rozhodnutí neboli judikát je závazný jen v případě konkrétní věci a není tedy obecně závazný. Výjimka nastává v případech Nálezů Ústavního soudu, kterými byl z důvodu rozporu s ústavním pořádkem ČR zrušen právní předpis či jeho část. Jejich význam dále můžeme spatřovat v tom, že vyplňují mezery právních úprav, napomáhají k výkladům právních předpisů či je sami vytvářejí.²²⁰

Na závěr zde bude přiblíženo **opatření obecné povahy**. Můžeme ho považovat za poměrně zvláštní institut, jelikož se nejedná o právní předpis ani o rozhodnutí, ale jedná se o správní akt, který má od každého z nich něco. Je určený pro obecný okruh adresátů (stejně jako právní předpis) a zaměřuje se na konkrétně vymezenou věc (totožné s rozhodnutím).²²¹

V oblasti ochrany přírody a krajiny lze na jeho základě upravovat mnoho záležitostí. Kupříkladu dle § 64 zák. o ochraně přírody a krajiny je možné omezit nebo úplně zakázat vstup do vybraných míst (NP, NPR, jeskyní...) veřejnosti. Souvisí to se situací, kdy by hrozilo jejich poškození hlavně vlivem tzv. overturismu.²²² Dále se jím upravují další situace, jako např. zákaz nocování mimo vyznačená místa v NP České Švýcarsko,²²³ klidová území NP,²²⁴ omezení či vyloučení práva na myslivost a rybařství v NP,²²⁵ nejružnější výjimky ze zákazů apod.²²⁶

²¹⁹ § 77a odst. 2 zák. č. 114/1992 Sb., České národní rady o ochraně přírody a krajiny

²²⁰ FETTER, Richard W. Judikatura a její význam pro praxi. In: EPRAVO.CZ. [online]. Copyright © EPRAVO.CZ, a.s. 05.03.2019 [cit. 18.02.2022]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/judikatura-a-jeji-vyznam-pro-praxi-108857.html>

²²¹ PORÍZEK, Jan. Ještě jednou k přezkumu opatření obecné povahy, tentokrát správními orgány. In: EPRAVO.CZ. [online]. Copyright © EPRAVO.CZ, a.s. 14.02.2017. [cit. 17.11.2021]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/jeste-jednou-k-prezkumu-opatreni-obecne-povahy-tentokrat-spravnimi-organy-105144.html>

²²² § 64 zák. č. 114/1992 Sb., České národní rady o ochraně přírody a krajiny

²²³ § 16a odst. 1 písm. c) zák. č. 114/1992 Sb., České národní rady o ochraně přírody a krajiny

²²⁴ § 17 odst. 3 zák. č. 114/1992 Sb., České národní rady o ochraně přírody a krajiny

²²⁵ § 21 zák. č. 114/1992 Sb., České národní rady o ochraně přírody a krajiny

²²⁶ zák. č. 114/1992 Sb., České národní rady o ochraně přírody a krajiny

3. Výzkumný problém a cíl

Součástí této práce je i průzkum zaměřující se na osoby z praxe a jejich názor na ochranu přírody a krajiny a právní předpisy, které s touto problematikou souvisejí. Pohled odborníků je dle mého názoru velice důležitý, jelikož oni jsou ti, kteří se na ochraně aktivně podílejí a nejvíce přicházejí do kontaktu s její legislativní úpravou. Právě jejich zkušenosti a poznatky mohou na celou ochranu vrhnout nový pohled a snad přinést i pozitivní změny či návrhy na vylepšení. Cílem bylo mimo jiné zjistit, jak vnímají stávající stav právní úpravy ochrany přírody a krajiny, nový stavební zák., vliv členství ČR v EU či možnou inspiraci ze zahraničí.

3.1 Metodologie výzkumu

Odpovědi na otázky byly získány empirickým výzkumem kvalitativním, konkrétně formou e-mailové i telefonické komunikace s osobami z různých pracovišť, pracovních pozic a s jinými zkušenostmi, což mohlo přispět k odlišným názorům. Větší část výzkumu je složena z identických otázek položených všem respondentům, kdy byli odborníci dotázáni případně na další doplňující informace z konkrétních oblastí.

3.2 Vytvoření hypotéz

Jedním z cílů tohoto výzkumu bylo zjistit, zda se názor odborníků, kteří se v této problematice pravidelně pohybují, bude shodovat s mým laickým pohledem. Zaměřila jsem se nejen na právní předpisy upravující tuto oblast, ale i na ty, jež by na ni mohly mít vliv. Dále mě zajímal pohled na EU a její působení na ČR, která může samozřejmě situaci v naší zemi velmi ovlivnit. Na základě toho byly vytvořeny tyto hypotézy:

1. Právní úprava ochrany přírody a krajiny je na poměrně kvalitní úrovni.
2. Názor respondentů na nový stavební zákon bude velice kritický s ohledem na původní návrhy a možná omezení ochrany přírody a krajiny, která by mohl způsobit.

3. Členství ČR v EU má na přírodu a krajinu ČR kladný vliv, byť je to bezesporu spjato se značnou dávnou byrokracií.

3.3 Objekty dotazování

O zodpovězení výzkumných otázek jsem požádala vybrané odborníky pracující či se jiným způsobem pohybující v oblasti ochrany přírody a krajiny. Jedná se o osoby z odlišných pracovišť, s různými zkušenostmi a vzděláním. Nalezneme mezi nimi osoby jak ve vedoucích pozicích, tak z řad běžných referentů. To může pomoci k získání odlišných pohledů na probíranou problematiku.

Část z oslovených osob zodpověděla všechny mnou položené otázky v různém rozsahu a pár dotazovaných poskytlo odpovědi jen na jimi vybrané otázky z důvodu jejich odbornosti či pracovního zaměření. Setkala jsem se ale samozřejmě i s případy, kdy respondenti vůbec nereagovali. Odpovědi na otázky mi nakonec poskytli níže uvedení respondenti:

Petr Roth, absolvent Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy, který pracoval na pozici vedoucího CHKO Kokořínsko. Také působil 14 let na MŽP, kde nejdříve odpovídal za celou ochranu přírody, následně za přípravu na vstup do EU a nakonec za oblast evropských povinností a mezinárodních úmluv v ochraně přírody. Od roku 2010 je nezávislým poradcem, který se věnuje územní ochraně, soustavě Natura 2000, monitoringu a zpracování dat.²²⁷ Petr Roth také zmiňuje, že pracuje hlavně v zahraničí, což mu umožňuje se podívat na českou ochranu přírody a krajiny z odstupu a porovnávat ji se zahraničím včetně Bruselu.

Lenka Reiterová, botanička působící od roku 1994, kdy ukončila magisterské studium oboru geobotanika Katedry botaniky Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze, ve Správě Národního parku Podyjí. Od roku 2010 zastává funkci náměstkyně ředitele a vedoucí odboru ochrany přírody a krajiny Správy Národního parku Podyjí.²²⁸

Jana Cháberová, která absolvovala Právnickou fakultu Masarykovy univerzity v Brně a v současné době působí jako vedoucí oddělení ochrany přírody

²²⁷ Časopis Fórum ochrany přírody. RNDr. Petr Roth, CSc. [online]. [cit. 14.1.2022]. Dostupné z: <http://www.casopis.forumochranyprirody.cz/magazin/autori/rndr-petr-roth-csc>

²²⁸ Správa Národního parku Podyjí. Profesionální životopis – Mgr. Lenka Reiterová. [online] Copyright © 2001 [cit. 14.01.2022]. Dostupné z: https://www.nppodyji.cz/uploads/cv_reiterova_web.pdf

v odboru ochrany přírody, lesa a CITES na ředitelství České inspekce životního prostředí.²²⁹

Václav Lidický, zaměstnanec Ministerstva zemědělství ČR v sekci lesního hospodářství, konkrétně zastává funkci ředitele odboru hospodářské úpravy a ochrany lesů.²³⁰

Petr Bauer, který v současné době již skoro 5 let působí jako ředitel odboru ochrany přírody Správy Národního parku České Švýcarsko. Vystudoval Vysokou školu zemědělskou a pracoval jako botanik a vedoucí oddělení sledování stavu biodiverzity v CHKO Labské pískovce.²³¹

Radim Jarošek, pracovník z krajinotvorných programů na oddělení péče o přírodu a krajinu Správy CHKO Poodří.²³² Respondent zmiňuje, že je řadovým pracovníkem, a upozorňuje, aby byl brán ohled na možnou nedostatečně kvalifikovanou odpověď.

3.4 Zhodnocení rozhovorů

Na respondenty byly směřovány otázky zaměřené na ochranu přírody a krajiny v ČR, zvláště z legislativního hlediska. Snahou bylo reflektovat šest různých pohledů na danou problematiku, konkrétně z pohledu Petra Rotha, Lenky Reiterové, Jany Cháberové, Václava Lidického, Petra Bauera a Radima Jaroška.

Na otázku, zda je v ČR ochrana přírody a krajiny dostatečně zajištěna, neodpověděl ani jeden respondent jednoznačně pozitivně. **Petr Roth** hodnotí legislativní zajištění poměrně kladně a vyzdvihuje provázanost právních předpisů ochrany přírody a krajiny s těmi z jiných oblastí, což je způsobeno zejména členstvím ČR v EU. Dle jeho názoru lze i pozitivně hodnotit aktivní implementaci právních předpisů EU na rozdíl od jiných zemí Východu a Západu, kde jsou tyto předpisy transponovány jen „na oko“. Poukazuje však na to, že legislativa

²²⁹ Česká inspekce životního prostředí. Mgr. Jana Cháberová. [online]. 2021 © Ministerstvo životního prostředí [cit. 14.1.2022]. Dostupné z: <https://www.cizp.cz/kontakty/16324>

²³⁰ eAGRI. Odbor hospodářské úpravy a ochrany lesů. Ing. Václav Lidický. [online]. Copyright © 2009 [cit. 14.1.2022]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/kontakty/organizace/100027025.html>

²³¹ Správa Národního parku České Švýcarsko. Profesionální životopis – Ing. Petr Bauer. [online] Copyright © Správa Národního parku České Švýcarsko [cit. 14.1.2022]. Dostupné z: <https://www.npcs.cz/en/node/202>

²³² AOPK ČR. Regionální pracoviště Správa CHKO Poodří. Kontakty. [online]. Copyright © 2022 [cit. 15.1.2022]. Dostupné z: <https://poodri.ochranaprirody.cz/kontakty/>

neodpovídá vědeckému poznání, potřebám objektů ochrany, a proto není dobře zajištěno plnění její funkce.

Pozitivně hodnotí také organizační i personální zajištění. Vyzdvihuje rovněž správu velkoplošně chráněných území, ojedinělou v celé Evropě. Tyto jednotlivé správy jsou orgány státní správy a rovněž odbornými organizacemi, což je důvodem, proč jsou obsazovány kvalifikovaným personálem s odborným vzděláním. Respondent dodává, že toto v mnoha zemích vůbec není standardem, a poukazuje na jejich nedostatečné finanční ohodnocení a nevhodné řízení. Naopak kriticky se vyjadřuje o velkém počtu orgánů ochrany přírody, politických tlacích na úrovni samospráv i vlády, rozdílném rozhodování orgánů v totožných případech a nedostatečné komunikaci těchto orgánů.

Kladný názor sdílí i **Radim Jarošek**, který ale dodává, že zajištění není nikdy dostatečné. Současně se k pozitivnímu pohledu přiklání i **Jana Cháberová**. Zároveň však upozorňuje na negativní vliv jiných právních předpisů oslabující ochranu přírody a krajiny. Za příklad uvádí zák. č. 266/1994 Sb., o dráhách, jenž byl na základě novely rozšířen mimo jiné o § 3 stanovující, že *„provozovatel dráhy má právo odstraňovat a oklešťovat stromoví a jiné porosty ohrožující bezpečnost nebo plynulost drážní dopravy anebo provozuschopnost dráhy v případě, kdy tak po předchozím upozornění provozovatele dráhy neučinil jejich vlastník v přiměřené lhůtě a v rozsahu, které jsou stanoveny v tomto upozornění. Stromoví a jiné porosty, které při svém pádu mohou zasáhnout do průjezdného průřezu dráhy, jsou stromovím ohrožujícím bezpečnost nebo plynulost drážní dopravy nebo provozuschopnost dráhy“*.²³³ To umožnilo provozovatelům více zasahovat do dřevin v okolí drah. Dále je dle jejího názoru ochrana oslabena také novelou stavebního zákona.

Václav Lidický vidí, z legislativního pohledu, nedostatek v tom, že ochrana přírody a krajiny jako celku v ČR není komplexně zajištěna. **Petr Bauer** uvedl, že ochrana není dostatečně zajištěna, avšak nejkritičtější pohled zaujímá **Lenka Reiterová**, podle níž rozhodně není dostatečná. K formálnímu pojetí však nezastává tak negativní postoj jako k tomu praktickému, kdy kritizuje např. vymáhání a aplikaci zákona správními orgány či společenské povědomí.

²³³ zák. č. 266/1994 Sb., o dráhách

Při zjišťování spokojenosti respondentů se stávající právní úpravou ochrany přírody a krajiny převažovaly u respondentů kritické názory. Nejpříznivěji právní úpravu hodnotí **Lenka Reiterová** vyzdvihující propracovanost a vnitřní logickou provázanost zák. o ochraně přírody a krajiny. Tento zák. považuje za poměrně silný nástroj ochrany přírody. Její pohled ale není jen lichotivý, kdy nevyklučuje možnou existenci malých nedostatků a největší obavu spatřuje v novele stavebního zákona a jejím negativním vlivu na ochranu. **Jana Cháberová** kladně hodnotí jen hrubé rysy právní úpravy a kritizuje její častokrát nemožnou použitelnost v praxi.

Ostatní respondenti byli více kritičtí. Nespokojený je **Václav Lidický**, který poukazuje na institucionální zastaralost ochrany, a zastává názor, že by ochrana neměla být zajišťována na základě příkazů a donucení, jako jsou v současné době nastaveny právní předpisy upravující tuto problematiku, ale spíše na základě motivačně sociálně-ekonomického pilíře. Dle jeho názoru je v mnoha státech v Evropě ochrana přírody a krajiny, hlavně její aplikace v praxi, upravena vhodněji nežli u nás. V zahraničí je podle něj účinnější, přívětivější k vlastníkům pozemků, méně finančně náročná a s příznivějším vlivem. Jako možnou inspiraci uvádí např. Velkou Británii, Norsko a Nizozemsko.

Petr Roth sděluje, že při přijetí zák. o ochraně přírody a krajiny se jednalo o moderní zákon, částečně kopírující legislativu Evropského hospodářského společenství, zároveň vytvořený podle českých specifik. Nyní však považuje jeho současný stav za velice zastaralý a nefunkční. Přirovnává ho k invalidovi bez končetin a měl by dle něj být napsán nový a funkční zákon. Problém spatřuje rovněž v tom, že především v obecné ochraně aplikujeme 60 let staré představy.

Současně kritizuje druhovou ochranu, jejíž pojetí bylo převzato do zákona ze směrnice o stanovištích, kterou považuje za zastaralou a nefunkční (totožně pohlíží i na směrnici o ptácích). Tato ochrana prý nedokáže aktivně reagovat na velkoplošné změny v krajině nebo rozpad způsobený infrastrukturou. Za další příklad uvádí neschopnost zajistit potřebnou ochranu nižších úrovní ekologické pyramidy a dodává zajímavou myšlenku, že *„je pěkné chránit vrcholové predátory typu rysa, medvěda a vlka, ale jejich i naše existence je závislá na biotopech bezobratlých a rostlin, považovaných za nepotřebné a neužitečné“*.

Na zastaralost zák. o ochraně přírody krajiny poukazuje také **Petr Bauer** a zároveň navrhuje jeho přepracování do přehlednější a srozumitelnější podoby. Dodává, že by hlavně měl být vytvořen tak, aby jeho cílem byla ochrana, kterou by

měl zastávat. **Radim Jarošek**, stejně jako pan Bauer, kriticky hodnotí přehlednost zák., kdy poukazuje na špatnou orientaci v něm pro běžné uživatele a příliš velké množství úrovní a typů územní i druhové ochrany. Rovněž se mu nezamlouvá jeho zvyšující se rozsah, kdy ale konstatuje, že se to netýká jen ochrany přírody a krajiny, ale obecně legislativy v naší zemi.

V otázce věnující se dosud poslední novelizaci zák. č. 114/1992 Sb. a dalších právních předpisů zákonem č. 364/2021 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s implementací předpisů Evropské unie v oblasti invazních nepůvodních druhů, převažovaly spíše kladné názory respondentů, i když v pohledech na jisté záležitosti někteří z nich zastávají absolutně rozdílné postoje.

Lenka Reiterová uvádí, že jde o významnou a potřebnou změnu, a i když s ní není dosud praktická zkušenost a nemá ji ještě dobře zažitou, dle ní je dobře zpracovaná a pomůže ochraně přírody před nežádoucími biologickými invazemi. Vyzdvihuje citlivé zpracování povinností, kdy nejsou vyžadována nereálná řešení jak po kompetentních orgánech, tak ani po vlastních pozemků. Naopak se respondentce nezamlouvá neprosazení národního seznamu invazních druhů.²³⁴ Totožný názor na zpracování má i **Václav Lidický**, ale na rozdíl od paní Reiterové je rád, že národní seznam nebyl přijat v podobě, v jaké byl navrhován. Dle jeho názoru by bylo správné unijní seznam invazních druhů aplikovat do legislativy ČR bez implementace stejně jako v některých státech EU.

Paní **Cháberová** problematiku invazních druhů hodnotí kladně a vyzdvihuje zřízení informačního systému ochrany přírody, ale uvádí, že jeho fungování je dosud v nedohlednu. O zákonném zakotvení informačního systému se zmiňuje i **Petr Roth**, který kladně hodnotí i zavedení povinné evidence chráněných prvků. Současně respondent kritizuje velkou byrokratizaci spojenou s touto novelizací a výběr druhů na unijním seznamu. O tomto unijním seznamu dále říká, že je kritizován v rámci celé EU. Důvodem kritiky je jeho obsah, jelikož jsou na něm uvedeny druhy, které nejsou problematické, ale naopak je zde absence těch, které skutečně škodí. **Pan Bauer** sděluje, že je těžké zák. po novele hodnotit, jelikož

²³⁴ „Ten by zahrnoval velmi cenné a dlouhodobě hospodářsky využívané a prověřené druhy živočichů a rostlin, přičemž by bylo významně omezeno jejich využívání v krajině.“ (Český rybářský svaz. Poslanci schválili „invazní novelu“ v předjednané podobě: Národní seznam invazních nepůvodních druhů odmítnut – hospodářsky cenné druhy se mohou využívat nadále!. [online]. 4. 6. 2021. Copyright © Copyright 2019, Český rybářský svaz, z. s. [cit. 28.01.2022]. Dostupné z: <https://www.rybsvaz.cz/beta/index.php/767-poslanci-schvaluji-novelu-zakona-o-invaznich-nepuvodnich-druzich-v-predjednane-podobě>)

jej dosud nepoužili, a **Radim Jarošek** na tuto otázku neodpověděl, protože se tímto tématem nezabývá.

V rámci otázky zkoumající názory dotazovaných na možný budoucí vývoj ochrany přírody a krajiny a případné jimi plánované změny a inovace bylo sděleno mnoho zajímavých postřehů. **Petr Roth** pohlíží na budoucnost poměrně skepticky, kdy nečeká z iniciativy ČR žádné pozitivní změny minimálně po dobu deseti let. Svůj názor odůvodňuje např. dlouhodobě působícími osobami v ochraně, které se chtějí raději v klidu dožít penze nežli vytvářet nějaká revoluční řešení, či z důvodu slabých pravomocí spolků zaměřujících se převážně jen na vybrané případy, a ne na změnu celého systému.

Povědomí o ochraně přírody a krajiny a možných inovacích dle něj mají vědci, ale z důvodu její rigidnosti nebo neblahého vlivu na jejich kariérní růst se jí vyhýbají. Na základě toho usuzuje, že od nich tedy také nelze očekávat žádný posun k lepšímu. Naopak očekává určité ovlivnění EU v souvislosti s její reakcí na klimatické změny, což je v současnosti aktuálním tématem. Zároveň má obavy z toho, že Evropská komise bude vymýšlet nesmyslné věci, které budeme muset řešit, než abychom řešili podle něj klasickou, nudnou ochranářskou praxi, již nelze marketingově prodat.

Lenka Reiterová si netroufá odhadnout budoucí vývoj, ale očekává rozvoj ochrany krajiny, péče o vodní režim nebo regulaci invazních druhů. Za významné pro budoucí vývoj považuje dlouhodobě trvající péči, která je nezbytná v určitých případech, a změny tak v NP Podyjí, v jehož správě působí, probíhají právě postupným vývojem nežli revolucí. Tvrdí, že jejich snahou je reagovat na dostupné výzkumné poznatky, ale dlouhodobé strategie nepozměňují. **Radim Jarošek**, stejně jako paní Reiterová, doufá ve zlepšení vodního režimu a dále by byl rád, pokud by byly aplikovány moderní metody ochrany přírody, snížena byrokracie, zvýšena péče o oblasti mimo chráněná území, zlepšena ochrana půdy nebo například zkvalitněna druhová skladba lesů.

Jana Cháberová zmiňuje, že by bylo namístě zajistit větší ochranu v hospodářských lesích, a dle ní je nyní úprava ochrany lesa nedostatečná. Současně kritizuje dlouhotrvající a intenzivní hospodaření v nich, což způsobuje likvidaci zvláště chráněných druhů. Zároveň dodává, že je velice problematické prokázat tyto činnosti. V souvislosti s tímto tématem **Václav Lidický** hovoří o tom, že v současnosti realizují Koncepti lesního hospodářství do r. 2035 zaměřující se na

ochranu lesů v ČR a jejich adaptaci na změnu přírodních podmínek. Za cíl si dále kladou zajistit odolné lesy do budoucna. Rovněž doufá v celoevropský vliv, díky němuž by se mohla ČR oprostít od zastaralého systému ochrany. **Petr Bauer** uvedl, že žádné změny neplánují, jelikož nejsou zákonodárci.

Převážně kritický pohled dotazovaných převládal v odpovědích na otázku týkající se nového stavebního zákona a jeho vlivu na ochranu přírody a krajiny. Nejednoznačný názor na něj má **Václav Lidický**, kdy bude podle jeho názoru důležitá použitelnost tohoto zák. v praxi. Kriticky hodnotí slibované urychlení udělování stavebních povolení, kdy na to mají dle něj vliv spíše jiné záležitosti než ty, které zák. řeší. Zmiňuje, že zrychlení tohoto procesu mohou negativně ovlivnit „*především správní lhůty a procesní úkony podle správního řádu a volnost ve stanovování podmínek stavby na straně účastníků řízení, kteří vydávají závazná stanoviska*“. Považuje to za nejvíce zdlouhavé, jelikož žadatel mnohdy musí dokládat nové podklady a vysvětlovat jisté záležitosti úředníkům, než dojde ke vzájemné shodě na finální podobě závazného stanoviska. Také v této souvislosti kritizuje možný prostor pro korupci či nejednotnost rozhodnutí v totožných záležitostech.

Negativní pohled má rovněž na to, že není určitá půda přednostně umísťována do brownfieldů,²³⁵ ale ve velkém množství je zabírána pro výstavbu komerčních staveb. Naopak pozitivně hledí na novou soustavu stavebního úřadu, čímž by mohla být podpořena větší nezávislost než ta, která je v současnosti.

Totožný názor na zvýšení nezávislosti stavebních úřadů, díky zrušení podřízenosti krajským a obecním úřadům, sdílí i **Petr Bauer**. Bauer však kritizuje cílené vynechání odborných institucí z procesu povolování staveb. Dále by dle respondenta byl ideální stav, kdyby klient podal žádost na stavební úřad a příslušné orgány státní správy by mezi sebou zajistily vydání stavebního povolení, územního rozhodnutí atd.

Zbylí respondenti zastávají velice negativní názor. **Petr Roth** hovoří o tomto zák. jako o katastrofě a doufá, že bude zrušen novou vládou, jak slíbila.

²³⁵ Brownfield je „nemovitost (území, pozemek, objekt, areál), která je nevyužívána, zanedbaná a může být i kontaminovaná. Vzniká jako pozůstatek průmyslové, zemědělské, rezidenční, vojenské či jiné aktivity. Brownfield nelze vhodně a efektivně využívat, aniž by proběhl proces jeho regenerace.“ (CzechInvest. Brownfieldy. [online]. Copyright © 1994 [cit. 30.01.2022]. Dostupné z: <https://www.czechinvest.org/cz/Sluzby-pro-municipality/Nemovitosti-pro-podnikatelske-ucely/Brownfieldy>)

Velmi negativně ho hodnotí i paní **Reiterová**, dle níž byl vytvořen někým bez zkušeností s aplikací legislativy a s nereálnou představou o fungování správních orgánů. Z hlediska ochrany přírody má kritický pohled na přechod odborných kompetencí na stavební úřady, u nichž vylučuje možnost dosažení požadované odbornosti např. v biologii, historii, zdravotnictví, archeologii atd. Lenka Reiterová, stejně jako Petr Roth doufá v celkové zrušení tohoto zákona. Rovněž jako Lidický namítá slibované zrychlení úředního procesu a zmiňuje velký prostor pro korupci. Paní **Cháberová** má také jako většina respondentů negativní názor a pan **Jarošek** na tuto otázku neodpověděl, jelikož se tímto tématem nezabývá.

Převážně kladné odpovědi převažovaly v předposlední otázce zjišťující, jakým způsobem je ovlivněna ochrana přírody a krajiny členstvím naší země v EU. Cílem bylo objasnit, zda v tom, že jsme součástí tohoto uskupení, spatřují pozitivní, či negativní přínosy. První respondent **Petr Roth** v tomto členství vidí jak pozitivní, tak i ty negativní aspekty. Pozitivní je dle něj určitý tlak vycházející z EU, díky němuž není ochrana tak oslabována Ministerstvem zemědělství jako do roku 2004, než jsme se stali její součástí. Také vyzdvihuje snížení porušování zákonů, z důvodu dohledu vykonávající EU, kdy je ale toto kontrolování řadě lidem nepříjemné. Je přesvědčen, že *„bohužel bez biče slovanské národy nefungují, a tohle je bič relativně účinný“*.

Přínos vidí také ve vytvoření soustavy Natura 2000, kterou považuje za jistý pokrok kupředu. Díky ní se rozšířila rozloha a zvýšila kvalita chráněných území. Předpokládá, že nám toto členství může být určitou oporou v ochraně přírody a krajiny, ale naopak kritizuje velkou byrokratickou zátěž a upřednostňování evropských problémů před těmi národními. Současně je nespokojen s tím, že se v EU vše točí okolo klimatických změn, a očekává, že se budeme muset zabývat nesmyslnými záležitostmi, které vymyslí Evropská komise, než abychom se zaobírali dle jeho slov *„nudnou, tradiční ochranářskou praxí, která se nedá marketingově prodat“*.

Jisté výhody i nevýhody v tom spatřuje také **Lenka Reiterová**, která stejně jako Petr Roth kladně hodnotí tlak přicházející z EU na respektování pravidel. Dále vyzdvihuje, že je díky tomuto členství usnadněno sdílení nových poznatků a příkladů dobré praxe. Naopak kritizuje např. přílišnou byrokracii v případě jednoduchých akcí a dotační pravidla nekorespondující s místními podmínkami.

V souvislosti s tím dodává zajímavou myšlenku, že je mnohdy snížen efekt ochrany, jen z důvodu snahy získat dotaci.

U dalších čtyř respondentů převládá pozitivní pohled na vliv tohoto členství. Prvním z nich je **Jana Cháberová** konstatující, že by se některé prvky ochrany v ČR neaplikovaly bez vlivu EU. Dle **Radima Jaroška** převažují přínosy, i když je nespokojen s byrokracií, vyplývající z tohoto členství. Dotazovaný spatřuje problémy spíše v honbě za materiálním blahobytem, globalizačních trendech a nárůstu počtu obyvatel, což ale samozřejmě netrápí jen EU. **Petr Bauer** vnímá velice pozitivní vliv, stejně jako **Václav Lidický**, který je rád za to, že působení EU napomáhá k posunu z národního pojetí ochrany k tomu celoevropskému. Současně doplňuje, že dle jeho informací nejsou nástroje EU pro ochranu přírody a krajiny nikterak omezující.

V závěrečné otázce položené všem respondentům bylo zjišťováno, zda by se měla ČR inspirovat nějakými způsoby ochrany ze zahraničí nebo jestli se dotazovaným zamlouvá něco, co je zavedeno v jiné zemi. Podle většiny respondentů by jistá inspirace byla přínosná, ale dodávají, že je potřeba vždy zhodnotit, jestli by to mohlo být aplikováno do našich podmínek (z hlediska legislativy, historie, problémů, finančních poměrů, tradic atd.).

Petr Roth by uvítal větší zapojení občanů, hlavně vlastníků, do ochrany přírody. Respondent zmiňuje, že v ČR je to poměrně složité, a poukazuje na minulost, kdy byli občané zvyklí na to, že od roku 1950 padlo soukromé vlastnictví půdy a od roku 1956 zajišťoval všechnu péči o chráněná území stát. Doufá však, že se to podaří změnit alespoň z malé části. Mimo jiné kritizuje nepřítomnost drobných vlastníků půdy, což dle jeho názoru způsobuje absenci subjektů, které by chránily půdu a nebyl by pro ně hlavní prioritou zisk.

Reiterová uvádí, že se ČR již inspirovuje zahraniční ochranou přírody a krajiny, a i nadále by v tom měla pokračovat. Za přínos považuje např. výměnu informací, kdy vyzdvihuje sdílení poznatků týkajících se správy chráněných území v rámci mezinárodních organizací. Z hlediska inspirace je dle ní zajímavá myšlenka agrolesnictví,²³⁶ která podle ní ukazuje vstřícnost hospodaření ke krajině a jeho

²³⁶ Agrolesnictví je „kombinace zemědělské výroby a pěstování dřevin na zemědělské půdě, přičemž zemědělská výroba může představovat jak pěstování plodin, tak i chov zvířat bez ohledu na intenzitu produkce.“ (Asociace soukromého zemědělství ČR. Agrolesnictví – „znovuobjevení“ historického způsobu hospodaření a jeho možnosti dnes. [online]. 5.12.2015. Copyright © 1998 [cit. 31.01.2022].

ekonomickou soběstačnost. V souvislosti s tím dodává, že pokud by měl být tento systém aplikován u nás, je důležité, aby se tak stalo s ohledem na podmínky v naší zemi.

Dle **Jany Cháberové** by se ČR mohla inspirovat z jiných zemí a jako inspirativní příklad uvádí Polsko, kde vyzdvihuje větší kompetence a úctu, kterou mají inspektoři. **Lidický** za inspirativní považuje snahu EU využít pozitivní aspekty jednotlivých států, které se následně pokouší aplikovat v rámci celé unie. Zbylí dva odborníci se k této otázce blíže nevyjádřili.

Důležité je zde také zhodnotit dílčí otázky položené respondentce **Janě Cháberové**. Ta se negativně vyjádřila o použitelnosti právních předpisů v praxi, kdy by dle jejího názoru měli zákonodárci hledět hlavně na to, jak bude fungovat jejich aplikace. Podotýká, že by se při jejich přípravě měli zaměřit na to, jakým způsobem bude následný proces ve skutečnosti probíhat. Za příklad uvádí zák. o zemědělském půdním fondu, kdy v případě kontaminace půdy sděluje, že není schopna zjistit původce tohoto znečištění po 5, natož po 30 letech. Na základě toho tedy nemá umožněno uložit opatření k nápravě.

Zároveň pozitivně nahlíží na spolupráci se zákonodárci při přípravě návrhů zákonů, kteří se na ně obrací v případě, že s danou legislativou mají jisté zkušenosti. Vzájemně o tom diskutují či jim doporučují určité změny. Takto pozitivně to však vnímá jen do té doby, než dojde k projednávání v Poslanecké sněmovně v rámci legislativního procesu, kde jsou následně návrhy zákonů pozměňovány poslaneckými návrhy. V souvislosti s tím zmiňuje, že poté už zákonodárcům nikdo nevysvětlí, jak to člověk myslel, nebo že to, co tam uvedli, není dobře.

V návaznosti na použitelnost právních předpisů v praxi je zde možné přiblížit její zajímavou zkušenost se zákazem kácení dřevin mimo zahrady (na zahradě je dovoleno kácet ovocné stromy). Porušování tohoto zákazu uvedla jako nejčastěji páchaný přestupek, kdy si lidé řeknou, že jim daný strom stíní a oni se na základě toho rozhodnou, že jej pokácí. Problém zde spatřuje v tom, že je uložena pokuta tomu, kdo tzv. „drží pilu“.

Za příklad zde uvádí obec, která by si pro pokácení dřevin na svých obecních pozemcích měla vydat povolení sama sobě. Respondentka zde však

Dostupné z: <https://www.asz.cz/clanek/2692/agrolesnictvi-znovuobjeveni-historickeho-zpusobu-hospodareni-a-jeho-moznosti-dnes/>

kritizuje to, že si ho mnohdy daná obec nevydá a místo toho si najme na toto kácení nepodnikající fyzickou osobu, aby tak vykonala ona. Principem je, že této osobě může být uložena pokuta za poškození či pokácení dřeviny maximálně do výše 20 000 Kč (v případě poškození či pokácení skupiny dřevin lze uložit pokutu až do výše 100 000 Kč).²³⁷ Tyto částky jsou však markantně nižší, než v jaké výši by byla pokuta uložena právnické osobě, tedy obci.

Obci by v tomto případě mohl hrozit peněžitý trest až do výše 1 000 000 Kč a z toho důvodu častokrát osloví výše zmiňovanou osobu a vzájemně se dohodnou, že ona sice bude muset uhradit příslušnou pokutu, ale obec jí jakožto kompenzaci zaplatí vyšší částku. Současně se tomuto říká také problém zadavatele a zhotovitele díla, kdy je dle jejího názoru za tento čin více odpovědný zadavatel nežli zhotovitel. Dále kritizuje, že je složité následně dokázat odpovědnost obci, která provedla danou objednávku. Možným řešením tohoto problému by dle respondentky mohlo být to, kdyby byla v zákoně uvedena odpovědnost obou subjektů.

S ohledem na působnost respondentky v České inspekci životního prostředí, jakožto příslušného správního orgánu, jí byla položena otázka zaměřující se na zák. č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a o její nápravě, na nějž má kritický pohled (absence definic pojmů, nevhodné procesní nastavení) a který by měl být, dle jejího názoru, přepracován.

V souvislosti s tímto zákonem se měla dotazovaná vyjádřit i k poměrně aktuální ekologické újmě, a to otravě řeky Bečvy, k níž došlo v září v roce 2020. Respondentka sděluje, že kompetentním orgánem k řízení této havárie byl vodoprávní úřad, který ale s takto rozsáhlou škodou neměl zkušenost. Problém vidí v kritice, k níž došlo po havárii, kdy bylo odsuzováno to, jakým způsobem byly anebo naopak nebyly provedeny jisté kroky. Dle jejího názoru je velice těžké hodnotit rozsah havárie ve chvíli, kdy stojíte na daném místě a vidíte jen tak daleko, kam dohlédnete. Podotýká, že následně s odstupem času je samozřejmě jednodušší hodnotit celou situaci, když máte vícero informací než v době události. Trefně by se zde dalo použít rčení „po bitvě je každý generál“. Dále uvádí, že se v České inspekci životního prostředí zabývali tím, jestli by mohli reagovat nějak jinak, a došli k tomu, že nikoliv.

²³⁷ § 87 odst. 4 písm. c) zák. č. 114/1992 Sb., České národní rady o ochraně přírody a krajiny

Současně se vyjadřuje ke kritice nedostatečného počtu odebraných vzorků, která během této události proběhla, kdy sděluje, že je zde problém z finančního hlediska. To ovlivňuje jak materiální stránku, čímž např. myslí nedostatečný počet terénních aut, která by se zvládla dostat do příslušných méně přístupných oblastí, tak i pokrytí kompetentními zaměstnanci zajišťujícími pracovní pohotovost. S problémem týkajícím se počtu zaměstnanců v pohotovosti souvisí i to, že nikdo nikdy neví, kdy taková nepříznivá událost nastane. V tomto případě je to opět ovlivněno nedostatkem finančních prostředků, jelikož není možné zafinancovat vícero osob v terénu, když se může stát, že k žádné havárii nedojde po dobu několika let.

S ohledem na odpovědi dotazovaných respondentů můžeme říci, že se **hypotéza č. 1.** nepotvrdila. Ta stanovuje, že je právní úprava ochrany přírody a krajiny na poměrně kvalitní úrovni. Dotazovaní však v rámci svých odpovědí sdělovali určitou nespokojenost, kterou lze samozřejmě předpokládat i u jiných legislativních oblastí. Velkým problémem, na němž se shodla velká část respondentů, je především zastaralost zák. o ochraně přírody a krajiny. Dále se dotazovaným mimo jiné jeví tento právní předpis nedostatečně přehledný nebo jej považují za nefunkční. Zároveň zde padly i návrhy na jeho kompletní přepracování.

Druhá hypotéza předpokládající kritický pohled odborníků na nový stavební zákon vzhledem k původním návrhům a možným omezením ochrany přírody a krajiny se potvrdila. Objevily se zde i neutrální postoje respondentů uvádějící nejen zápory, ale i přínosy tohoto legislativního předpisu. Za přínosné dotazovaní považují např. zvýšení nezávislosti stavebních úřadů vytvořením jejich nové soustavy.

Převažoval zde však velice negativní názor nejen na jednotlivá ustanovení, ale na zák. komplexně. Negativně se respondenti vyjádřili např. o přechodu odborných kompetencí na stavební úřady, garantovaném zrychleném řízení o stavební povolení, což je dle nich ovlivněno především jinými způsoby nežli těmi, na které se zaměřuje nový stavební zák., nebo zde vyjádřili obavy o možné korupci. Dva z oslovených by byli dokonce rádi za zrušení celého tohoto právního předpisu.

Poslední 3. hypotéza předpokládá, že členství ČR v EU má pozitivní vliv na ochranu přírody a krajiny, který je ale zatížený rozsáhlou byrokracií. S ohledem na výše uvedené můžeme jednoznačně říci, že tato hypotéza se potvrdila. Respondenti vnímají pozitivní vliv např. z důvodu jistého tlaku kladeného na

dodržování právních předpisů nebo v zavedení nových prvků, k nimž by pravděpodobně nedošlo, kdybychom nebyli jedním z jejích členů. Současně je část z nich nespokojena s byrokratickým zatížením spojeným s tímto členstvím a dále se zde setkáváme i s kritikou týkající se upřednostňování evropských problémů před těmi národními nebo s kritikou dotací.

3.5 Přehled názorů jednotlivých respondentů

V této části práce jsou uvedeny dvě tabulky zobrazující stručné odpovědi a názory jednotlivých respondentů na otázky, které jim byly položeny. Toto základní vyobrazení může pomoci k jejich snazší orientaci a přehlednosti. První sloupec obsahuje vždy jméno respondenta a v oknech vedle jména dotyčného jsou vypsané jeho odpovědi na otázky uvedené v horní části tabulky.

Názory jednotlivých respondentů na položené otázky			
	Zajištění ochrany přírody a krajiny	Názor na právní úpravu ochrany přírody a krajiny	Poslední novelizace ZOPK aj. PP z důvodu implementace předpisů EU v oblasti invazních nepůvodních druhů
Petr Roth	spíše pozitivní	negativní – ZOPK je zastaralý a nefunkční	neutrální – vyzdvihuje zakotvení informačního systému ochrany přírody a povinné evidence chráněných prvků, kritizuje byrokracii a druhy na unijním seznamu
Lenka Reiterová	velmi negativní	pozitivní	spíše pozitivní – nesouhlasí s neprosazením národního seznamu
Jana Cháberová	spíše pozitivní	spíše pozitivní – kladně hodnotí jen hrubé rysy, nespokojenost s použitím v praxi	spíše pozitivní – negativně hodnotí nefunkčnost informačního systému ochrany přírody
Václav Lidický	negativní	negativní	pozitivní – souhlasí s neprosazením národního seznamu
Petr Bauer	negativní	negativní – ZOPK je zastaralý a nepřehledný, měl by být přepracován	respondent sdělil, že je těžké to hodnotit, jelikož to ještě nepoužili
Radim Jarošek	spíše pozitivní	negativní – ZOPK je nepřehledný	respondent neodpověděl

Tabulka č. 1 – Zdroj: autorka práce

Názory jednotlivých respondentů na položené otázky				
	Budoucnost ochrany přírody a krajiny	Vliv nového stavebního zák. na ochranu přírody a krajiny	Vliv členství v EU	Inspirace ze zahraničí
Petr Roth	nečeká pozitivní změny min. 10 let	velmi negativní	neutrální	větší zapojení občanů
Lenka Reiterová	očekává rozvoj ochrany krajiny, péče o vodní režim a regulaci invazních druhů	velmi negativní	neutrální	zamlouvá se jí myšlenka agrolesnictví
Jana Cháberová	měla by být zajištěna větší ochrana hospodářských lesů	negativní	pozitivní	Polsko – inspektoři mají větší kompetence a úctu
Václav Lidický	zaměřují se na ochranu lesů v ČR a doufá v oproštění od zastaralého systému ochrany	neutrální	velmi pozitivní	za inspirativní považuje snahu EU využít pozitivní aspekty jednotlivých států, které se snaží aplikovat v rámci EU
Petr Bauer	neplánují žádné změny	spíše negativní	velmi pozitivní	respondent neodpověděl
Radim Jarošek	očekává rozvoj péče o vodní režim a doufá ve snížení byrokracie, zavedení moderních metod...	respondent neodpověděl	spíše pozitivní	respondent neodpověděl

Tabulka č. 2 – Zdroj: autorka práce

4 Návrhy a doporučení

Na základě poznatků z rozhovorů s odborníky pohybujícími se v této oblasti dlouhá léta by měla být v následujících letech věnována pozornost zák. č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, a mělo by se uvažovat o jeho přepracování a modernizaci. Základní nedostatek spatřuji již v absenci objasnění pojmu „příroda“ a nedostatečném vnímání přírody a krajiny jako celku, kdy se ochrana ve větší míře dostává jen vybraným lokalitám a druhům.

Na základě návrhu Petra Rotha souhlasím se snahou větší participace občanů na ochraně přírody a krajiny. Vyšší zájem společnosti o tuto problematiku by mohla podpořit již větší edukace nejen o současných problémech a stavu, ale hlavně o tom, k čemu bychom jednoho dne mohli dospět. V souvislosti s tím by neškodila přísnější úprava trestů za činnosti poškozující přírodu a krajinu. Samozřejmě nejen pro fyzické osoby, ale také pro právnické a podnikající fyzické osoby. Odstrašujícím případem může být činnost vandala v NP České Švýcarsko, kde byly posprejovány skály v Edmundově soutěsce.²³⁸ Možný vyšší trest by mohl toto vandalizující chování ovlivnit a mohlo by se tak předcházet nenapravitelným škodám.

V souvislosti s přiblížením problematiky zák. č. 167/2008 Sb. v kapitole č. 2.1.1 a názorem Jany Cháberové by si dle mého názoru tento právní předpis zasloužil po dlouhých letech větší pozornost a důkladné přepracování, aby mohl být použit v praxi. Společně s tím by měl být vytvořen předpis upravující výpočet náhrady škody způsobené ekologickou újmou. Vhodnějším řešením nežli přepracováním tohoto zákona by rovněž mohlo být vytvoření nového právního předpisu, který by zastřešoval komplexní odpovědnost za činy poškozující přírodu a krajinu nebo celé životní prostředí. Ten by mohl přispět k lepší orientaci i přehlednosti v této problematice.

Vzhledem k odlišnosti některých postojů odborníků a kritizovaným změnám vznikajícím v legislativním procesu v Poslanecké sněmovně poslaneckými návrhy by stálo za úvahu vytvoření určitého systému, kdy by mohly příslušné osoby, které s případnými právními předpisy budou nejčastěji ve styku a dokážou si lépe představit použitelnost v reálném životě než jen na papíře,

²³⁸ Novinky.cz. Světoznámou soutěsku v Českém Švýcarsku poničil vandal. [online]. Copyright © 2003. 22.9.2021. [cit. 23.01.2022]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/krimi/clanek/vandal-posprejoval-skaly-v-np-ceske-svycarsko-40372834>

zmiňovat své připomínky v průběhu legislativního procesu. Nejspíše by to mohlo na první pohled působit zdlouhavě, ale jistě by to splnilo větší efekt nežli řešit následnou nedostatečnost či úplnou nefunkčnost legislativy. Větší zapojení, a hlavně vyslyšení osob s praktickými zkušenostmi by se dalo využít samozřejmě i v jiných právních oblastech.

S ohledem na kritiku dotazovaných vztahující se k novému stavebnímu zákonu, především na přenos kompetencí orgánů ochrany přírody a krajiny na stavební úřady, by měla být tato změna ještě prodiskutována a případně jistým způsobem zaopatřena ochrana přírody a krajiny. Jedním z řešení je přechod této agendy zrušit a ponechat ji v aktuálním stavu nebo zajistit na těchto nových úřadech dostatečně kompetentní zaměstnance. Mnozí respondenti zastávají názor, že by tato právní úprava měla být kompletně zrušena, což s ohledem na současný stav nepředpokládám. Pravděpodobněji by měl nastat odklad účinnosti vybraných částí tohoto právního předpisu k 1. 7. 2024.²³⁹ Konečné znění a aplikovatelnost v praxi se však může ještě v následujících měsících pozměnit.

²³⁹ České noviny. Vláda schválila návrh novely odkládající účinnost části stavebního zákona. [online]. 2.2.2022. Copyright © Copyright 2022 ČTK [cit. 06.02.2022]. Dostupné z: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/vlada-schvalila-navrh-novely-odkladajici-ucinnost-casti-stavebniho-zakona/2148218>

Závěr

S ochranou přírody a krajiny se lidé setkávají již mnoho let. Už i před několika stoletími si uvědomovali, že bez čisté vody, zvířat nebo třeba lesa by nebyl život úplně ideálním a je potřeba je chránit. Způsob, jakým se to provádělo kdysi a dnes, je ale poměrně odlišný a muselo být vykonáno spousta změn a inovací, abychom dospěli do stavu, který v České republice existuje v dnešní době. Jistý vývoj se podepsal jak na chování občanů a jiných subjektech, tak samozřejmě i na legislativní úpravě, na niž se tato diplomová práce zaměřuje především.

V první kapitole jsou z důvodu snazšího porozumění definovány základní pojmy související s tímto tématem, jako jsou mimo jiné samotné výrazy „příroda“, „krajina“ a jejich „ochrana“. Dále zde nalezneme blíže popsání členění ochrany přírody a krajiny v naší zemi, které je zde rozděleno na obecnou a zvláštní ochranu. Obecná se dále člení na druhovou a územní ochranu a ochranu neživých částí přírody a krajiny. V případě zvláštní ochrany zde hovoříme rovněž o ochraně druhové i územní a dále je zde v této souvislosti zmiňována i soustava Natura 2000. Současně je v této části blíže popsána i ochrana individuální.

Jedním z cílů této práce bylo vytvořit základní přehled vnitrostátních legislativních pramenů ovlivňujících ochranu přírody a krajiny, což bylo zakomponováno do druhé kapitoly. Nalezneme zde blíže charakterizované právní předpisy různé právní síly či i konkrétně uvedená ustanovení z nich. Objevuje se zde základní legislativa, jako je Ústava ČR, Listina základních práv a svobod, zák. o ochraně přírody a krajiny, ale i ty, u nichž by to možná někoho zprvu nenapadlo, že mohou souviset s ochranou, a to např. stavební, horní či geologický zák. Pro snazší orientaci jsou obsaženy ve třech logicky rozdělených podkapitolách.

Třetí kapitola, dle mého názoru stěžejní, se snaží vyobrazit názory odborníků na ochranu přírody a krajiny a s ní související právní předpisy, což bylo druhým cílem této práce. V rámci kvalitativního výzkumu jsem kontaktovala 6 osob s praktickými zkušenostmi, položila každému 7 otázek a případně další doplňující otázky. Současně jsem vytvořila 3 hypotézy, na jejichž základě mohou být zhodnoceny výsledky výzkumu. Hypotéza č. 1 stanovovala, že právní úprava ochrany přírody a krajiny je na poměrně kvalitní úrovni, což se nepotvrdilo. Řada dotazovaných vyjádřila určitou nespokojenost, kdy např. považují zák. o ochraně přírody a krajiny za zastaralý, nepřehledný a nefunkční. Někteří z nich navrhli

dokonce i to, že by měl být kompletně přepracován. Na základě jejich odpovědí by mu jistě měla být v budoucnu věnována větší pozornost.

Ve druhé hypotéze jsem předpokládala kritický pohled oslovených na nový stavební zák. s ohledem na původní návrhy a jeho negativní vliv na ochranu přírody a krajiny. Tato domněnka se potvrdila, kdy byl kritizován především přechod odborných kompetencí na stavební úřady. Možným řešením pro tento kritizovaný přechod by mohlo být buď jeho zrušení, nebo zajištění kompetentních zaměstnanců na příslušných stavebních úřadech. Mnozí z oslovených odborníků byli dokonce pro zrušení celého tohoto nového právního předpisu, což se pravděpodobně nestane. Neobjevila se zde však jen kritika, ale bylo např. vyzdvižováno zvýšení nezávislosti stavebních úřadů po vzniku jejich nové soustavy. Důležité je ale připomenout, že zde mohou nastat v následujících měsících jisté změny a není lehké říci, jak to všechno nakonec dopadne.

V rámci poslední hypotézy jsem očekávala, že respondenti budou souhlasit s pozitivním vlivem členství ČR v EU na ochranu přírody a krajiny. Na základě odpovědí se mé odhady potvrdily. Dle oslovených se projevuje pozitivní vliv mimo jiné určitým tlakem z EU na dodržování právních předpisů či zavádění nových prvků. Dále se respondenti shodovali v tom, že se jim nezamlouvá přílišná byrokracie vyplývající z tohoto členství.

Společně s výsledky hypotéz byly zjištěny i další zajímavé poznatky. Některým z nich se blíže věnuje poslední kapitola, kde jsou uvedeny návrhy a doporučení, která vycházejí nejen z poznatků získaných od oslovených osob, ale i z bližšího poznání vnitrostátní legislativy. Jedním z nich je např. potřeba většího zapojení občanů do ochrany přírody a krajiny. Dále by mohl být přepracován zák. č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a o její nápravě a o změně některých zákonů, aby mohl být použitelný v praxi. V případě tohoto zák. by možná bylo, dle mého názoru, vhodnějším řešením vytvořit nový právní předpis zastřešující komplexní odpovědnost za činy mající negativní vliv na přírodu, krajinu nebo celé životní prostředí. Benefitem by mohla být snazší orientace a přehlednost.

Rovněž bylo sděleno, že v případě návrhů zákonů je dobrá spolupráce mezi lidmi z oboru se zákonodárci na jejich vzniku, ale jen do té doby, než dojdou v legislativním procesu do Poslanecké sněmovny, kde jsou případně pozměněny poslaneckými návrhy a už je zde častokrát nemohou ovlivnit, což má samozřejmě

mnohdy negativní dopady. S ohledem na tuto skutečnost by nebylo na škodu více sledovat názory osob z praxe. Využívat více podněty těch, co si mohou lépe představit praktickou stránku dané problematiky, by mohlo být efektivnější nežli následně řešit nefunkčnost či neefektivnost legislativy. Přiřadit větší váhu názorům odborníků s jistými zkušenostmi se samozřejmě nemusí týkat je této oblasti. Myslím, že by toto mohlo prospět i ostatním odvětvím, kdy by se dalo vyvarovat nejruznějším inovacím a změnám od těch, kteří se v dané problematice příliš nepohybují.

Na závěr je možné uvést, že je těžké najít shodu v pohledu na jisté otázky a situace nejen mezi lidmi, kteří nejsou v daném tématu dostatečně vzdělání a nemají příliš zkušeností, ale i u těch z oboru s praktickými znalostmi. Nejdůležitějším faktem je však to, že by se každý měl snažit jednat tak, aby přírodě a krajině škodil co nejméně, z důvodu zachování toho nejlepšího stavu pro budoucí generace, a současně se pokoušel napravit chyby generací předchozích. V souvislosti s tím by se tato práce mohla dále zaměřovat např. na možné legislativní návrhy opatření podporující příznivější vztah k přírodě i krajině a jejich rozbor.

Resumé

This diploma thesis focuses on nature and landscape protection in the Czech Republic, particularly from a legislative point of view. To make it easier to understand the issues discussed, the first chapter describes in more detail the basic concepts related to this topic. At the same time, the chapter deals with the division of nature and landscape protection in our country, which is divided into three groups: general, special and individual.

One of the aims of this work was to create an overview of basic national legislative sources affecting nature and landscape protection, which was incorporated into the second chapter. In this part, legal regulations of different legal force are presented in three logically divided subchapters for easier orientation. It introduces both basic legislation, such as the Constitution of the Czech Republic, the Charter of Fundamental Rights and Freedoms and Act No. 114/1992 Coll. on Nature and Landscape Protection, as well as regulations for which it may not be obvious at first sight that they may affect protection in some way.

The penultimate chapter focuses on the second objective, namely views on nature and landscape protection and related legislation by experts, as practitioners may have very interesting observations that should be taken into account. As part of the qualitative research, 6 people working in this area were contacted. I asked them 7 questions and possibly other supplementary questions. The results of this survey show that, according to the respondents, the legal regulation of nature and landscape protection is insufficient, with many of them considering the Act on nature and landscape protection as obsolete, non-functional and confusing. At the same time, criticism of the new building law prevailed, with many respondents calling for its complete repeal. On the other hand, the addressed respondents have a positive perception of the Czech Republic's membership in the EU, which has, in their opinion, a positive effect on the protection. However, in connection with this topic, they also shared a common negative view of the increased bureaucracy resulting from this membership.

Based on the interviews, other interesting findings were found, among other things, about inspiration from abroad or the possible development of protection in the coming years. With regard to the information obtained from the respondents and the studied national legislation, certain proposals and recommendations were

incorporated into the last chapter. One of them is, for example, the greater need for the involvement of citizens in the protection. Furthermore, the inapplicability of Act No. 167/2008 Coll. on Environmental Damage Prevention and Remedies has also been criticized, when the view emerged that it should be reworked. In this context, the creation of new legislation covering complex responsibilities for acts that have a negative impact on nature, the landscape or the environment as a whole could be a more appropriate solution than its revision. It was also mentioned here that, in the preparation of legislative proposals, it is good to cooperate with legislators before that proposal reaches the Chamber of Deputies, where it is amended by inappropriate parliamentary proposals.

Zdroje

Knižní zdroje

- BUBÍK, Tomáš a Silvie KOTHEROVÁ. Religionistika v kognitivní, antropologické a sociologické perspektivě. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2021. 1. vydání. ISBN 978-80-244-5961-5.
- CULEK, Martin a další. Biogeografické regiony České republiky. Brno: Masarykova univerzita, 2013. ISBN 978-80-210-6693-9. Str: 384
- FANTA, Josef. Krajina I. Přírodní, historický a společenský rámeček. Živa. Praha: Nakladatelství Academia. 2011. 2011/1. ISSN 0044-4812.
- FRIEDL, Karel a Václav ZIEGLER. Ochrana přírody se zřetelem k ochraně přírody a krajiny v České republice. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2004. ISBN 80-7290-194-x.
- HADRABOVÁ, Alena. Veřejná správa životního prostředí. Praha: Oeconomica, 2008. ISBN 978-80-245-1407-9.
- KNOTEK, Jaroslav. Úvod do ochrany přírody a krajiny: základy právní i věcné problematiky. V Brně: Mendelova univerzita, 2015. ISBN 978-80-7509-398-1.
- KOLÁŘ, Filip. Ochrana přírody z pohledu biologa: proč a jak chránit českou přírodu. Praha: Dokořán, 2012. ISBN 978-80-7363-414-8.
- STEJSKAL, Vojtěch. Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost: právní stav k 1.1.2006. Praha: Linde, 2006. ISBN 80-7201-609-1.
- STEJSKAL, Vojtěch. Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-229-0.
- SUNDSETH, Kerstin. Natura 2000 v kontinentální oblasti. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie, 2010. ISBN 978-92-79-13166-0. Str: 3
- VLČKOVÁ, Jitka. Průvodce ochranou životního prostředí pro veřejnou správu. Praha: IREAS, Institut pro strukturální politiku, 2008. ISBN 978-80-86684-49-9.
- VOREL, Ivan a Petr SKLENIČKA. Ochrana krajinného rázu: třináct let zkušeností, úspěchů i omylů: sborník příspěvků z konference, Praha 2006. Praha: Naděžda Skleničková, 2006. ISBN 80-903206-7-8.

Elektronické zdroje

- AOPK ČR. Krajinný ráz a výstavba. [online]. Copyright © 2021 [cit. 10.10.2021]. Dostupné z: <https://www.ochranaprirody.cz/obecna-ochrana-prirody-a-krajiny/krajiny-raz-a-vystavba/>
- AOPK ČR. Natura 2000. [online]. Copyright © 2022 [cit. 9.1.2022]. Dostupné z: <https://www.ochranaprirody.cz/uzemni-ochrana/natura-2000/>
- AOPK ČR. Regionální pracoviště Správa CHKO Poodří. Kontakty. [online]. Copyright © 2022 [cit. 15.1.2022]. Dostupné z: <https://poodri.ochranaprirody.cz/kontakty/>
- AOPK ČR. Velkoplošná chráněná území. [online]. Copyright © 2021 [cit. 3.11.2021]. Dostupné z: <https://www.ochranaprirody.cz/uzemni-ochrana/velkoplosna-chranena-uzemi/>
- Asociace soukromého zemědělství ČR. Agrolesnictví – „znovuobjevení“ historického způsobu hospodaření a jeho možnosti dnes. [online]. 5.12.2015. Copyright © 1998 [cit. 31.01.2022]. Dostupné z: <https://www.asz.cz/clanek/2692/agrolesnictvi-znovuobjeveni-historickeho-zpusobu-hospodareni-a-jeho-moznosti-dnes/>
- Beneš, Jaromír. Les a lidé v době poledové ve střední Evropě: historie vztahu na základě environmentální a krajinné archeologie. Laboratoř archeobotaniky a paleoekologie. [Internet]. Přírodovědecká fakulta Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. [2011]. [cit. 2.10.2021]. [58 p.] Dostupné z: https://mosur.czp.cuni.cz/images/2011/MAB_Konference/1_benes_m.pdf
- CITES. What is CITES? [online]. [cit. 8.1.2022]. Dostupné z: <https://cites.org/eng/disc/what.php>
- CÍLEK, Václav. Příroda. Vesmír: přírodovědecký časopis. Praha: Vesmír, 2020, č. 1. ISSN 1214-4029
- CzechInvest. Brownfieldy. [online]. Copyright © 1994 [cit. 30.01.2022]. Dostupné z: <https://www.czechinvest.org/cz/Sluzby-pro-municipality/Nemovitosti-pro-podnikatelske-ucely/Brownfieldy>
- Časopis Fórum ochrany přírody. RNDr. Petr Roth, CSc. [online]. [cit. 14.1.2022]. Dostupné

z: <http://www.casopis.forumochranyprirody.cz/magazin/autori/rndr-petr-roth-csc>

- Časopis Ochrana přírody. Nové právní předpisy a další dokumenty v oblasti ochrany přírody a krajiny 03/2017. [online]. Copyright © 2008–2022 Agentura ochrany přírody a krajiny ČR [cit. 16.11.2021]. Dostupné z: <https://www.casopis.ochranaprirody.cz/kuler-nove-pravni-predpisy/nove-pravni-predpisy-a-dalsi-dokumenty-v-oblasti-ochrany-prirody-a-krajiny-03-2017/>
- Česká inspekce životního prostředí. Mgr. Jana Cháberová. [online]. 2021 © Ministerstvo životního prostředí [cit. 14.1.2022]. Dostupné z: <https://www.cizp.cz/kontakty/16324>
- České noviny. Vláda schválila návrh novely odkládající účinnost části stavebního zákona. [online]. 2.2.2022. Copyright © Copyright 2022 ČTK [cit. 06.02.2022]. Dostupné z: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/vlada-schvalila-navrh-novely-odkladajici-ucinnost-casti-stavebniho-zakona/2148218>
- Český rybářský svaz. Poslanci schválili „invazní novelu“ v předjednané podobě: Národní seznam invazních nepůvodních druhů odmítnut – hospodářsky cenné druhy se mohou využívat nadále!. [online]. 4.6.2021. Copyright © Copyright 2019, Český rybářský svaz, z. s. [cit. 28.01.2022]. Dostupné z: <https://www.rybsvaz.cz/beta/index.php/767-poslanci-schvaluji-novelu-zakona-o-invaznich-nepuvodnich-druzich-v-predjednane-podobe>
- Česká tisková kancelář. O odkladu části stavebního zákona bude Sněmovna jednat asi až v březnu. In: ČeskéNoviny.cz. [online]. 14.1.2022. Copyright © Copyright 2022 ČTK [cit. 19.01.2022]. Dostupné z: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/o-odkladu-casti-stavebniho-zakona-bude-snemovna-jednat-asi-az-v-breznu/2145791>
- DENKOVÁ, Adéla. Oběhové hospodářství [online]. In: euractiv.cz. 10.5.2016. [cit. 29. 11. 2021]. Dostupné z: <https://euractiv.cz/section/energetika/linksdossier/obehove-hospodarstvi-jsme-na-nej-pripraveni-000140/>
- DĚDEK, Vojtěch. Účast veřejnosti ve stavebním řízení po reformě stavebního práva. In: casopis.ochranaprirody.cz. [online]. Copyright ©

2008–2022 Agentura ochrany přírody a krajiny ČR. 28.2.2020. [cit. 05.1.2022]. Dostupné z: <https://www.casopis.ochranaprirody.cz/pravo-v-ochrane-prirody/ucast-verejnosti-ve-stavebnim-rizeni-po-reforme-stavebniho-prava/>

- eAGRI. Odbor hospodářské úpravy a ochrany lesů. Ing. Václav Lidický. [online]. Copyright © 2009 [cit. 14.1.2022]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/kontakty/organizace/100027025.html>
- Ekologický institut Veronica. Co to je biodiverzita a proč ji chránit? [online]. Copyright © [cit. 5.11.2021]. Dostupné z: <https://www.veronica.cz/co-to-je-biodiverzita-a-proc-ji-chranit>
- EnviWeb.cz. Komise AV: Zákon o ekologické újmě není funkční, ukazuje to i případ Bečvy. [online]. Copyright © 1999 [cit. 14.11.2021]. Dostupné z: <https://www.enviweb.cz/119263>
- EnviWeb.cz. Procesní specifika řízení o ochraně přírody a krajiny. [online]. Copyright © 1999 [cit. 22.11.2021]. Dostupné z: <https://www.enviweb.cz/96740>
- EnviWeb.cz. 5 zásadních změn, které přinese nový stavební zákon. [online]. Copyright © 1999 [cit. 14.1.2022]. Dostupné z: <https://www.enviweb.cz/119638>
- ESTAV.cz. Nový stavební zákon schválila Poslanecká sněmovna. Víme, co prošlo jednáním a co ne. [online]. Copyright © Copyright [cit. 28.11.2021]. Dostupné z: <https://www.estav.cz/cz/9765.novy-stavebni-zakon-schvalila-poslanecka-snemovna>
- European Environment Agency. Barometr Natura 2000. [online]. [cit. 9.1.2022]. Dostupné z: <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/dashboards/natura-2000-barometer>
- Evropská komise. Životní prostředí – Generální ředitelství Komise. European Commission. [online]. [cit. 19.1.2022]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/departments/environment_cs
- Evropská unie. Czechia. [online]. [cit. 9.1.2022]. Dostupné z: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/country-profiles/czechia_cs
- Evropský parlament. Oběhové hospodářství: definice, význam a přínos. [online]. Dostupné

z: <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/economy/20151201STO05603/obehove-hospodarstvi-definice-vyznam-a-prinos>

- FETTER, Richard W. Judikatura a její význam pro praxi. In: EPRAVO.CZ. [online]. Copyright © EPRAVO.CZ, a.s. 05.03.2019 [cit. 18.02.2022]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/judikatura-a-jeji-vyznam-pro-praxi-108857.html>
- HAVELKOVÁ, Svatava. Odpovědnost za správní delikty a trestné činy. Ochrana přírody: časopis státní ochrany přírody. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR v nakladatelství ENVIRONS. 2012. 1/2012. ISSN 1210-258x.
- KLÉZL, Tomáš. Za rok Křivoklátsko, do čtyř let Moravská Amazonie. Koalice chystá nové národní parky. In: Aktuálně.cz. [online]. Copyright © Economia, a.s. 28.11.2021 [cit. 04.1.2022]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/krivoklatsko-i-soutok-pristi-vlada-chce-vyhlasit-dva-nove-na/r~57d60e5e4b7711eca1070cc47ab5f122/>
- Koaliční smlouva uzavřená mezi Občanskou demokratickou stranou, stranou KDU-ČSL, stranou TOP 09 (koalice SPOLU), Českou pirátskou stranou a hnutím STAROSTOVÉ A NEZÁVISLÍ (koalice Piráti a Starostové) na volební období 2021–2025. In: Pirati.cz. [online]. Praha 2021, listopad. [cit. 4.1. 2022]. Str: 42. Dostupné z: <https://www.pirati.cz/tiskove-zpravy/podpis-koalicni-smlouva.html>
- KOČÍ, Roman. Nový stavební zákon v souvislostech. In: EPRAVO.CZ. [online]. Copyright © EPRAVO.CZ. 26.01.2021. [cit. 28.11.2021]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/novy-stavebni-zakon-v-souvislostech-113192.html>
- KORBEL, František a Jiří BURYAN. Deset důvodů, proč není nový stavební zákon „jen prodeveloperský“ - část I. In: Advokátní deník. [online]. © 2021 Advokátní deník. 6.8.2021. [cit. 27.11.2021]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2021/08/06/deset-duvodu-proc-neni-novy-stavebni-zakon-jen-prodevelopersky/>
- MÁČA, Vojtěch. Předcházet a napravovat. Ekologická újma v českém právu. Brno: Regionální sdružení ČSOP. 2011. 2/2011. [online]. ISSN 1213-0699.

- Ministerstvo životního prostředí. Ekologická újma. [online]. Copyright © 2008 [cit. 13.11.2021]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/ekologicka_ujma
- Ministerstvo životního prostředí. Evropsky významné lokality. [online]. Copyright © 2008 [cit. 12.1.2022]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/evropsky_vyznamne_lokality
- Ministerstvo životního prostředí. Krajinový ráz. [online]. Copyright © 2008 [cit. 10.10.2021]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/krajiny_raz
- Ministerstvo pro místní rozvoj ČR. Místo na stavební úřad raději na internet. [online]. Copyright ©2021 [cit. 28.11.2021]. Dostupné z: <https://mmr.cz/cs/microsites/nsz-old/temata/misto-na-stavebni-urad-radeji-na-internetu>
- Ministerstvo životního prostředí. Obecná ochrana přírody a krajiny. [online]. Copyright © 2008 [cit. 26.10.2021]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/obecna_ochrana_prirody_krajiny
- Ministerstvo životního prostředí. Posuzování vlivů na životní prostředí (EIA). [online]. Copyright © 2008 [cit. 19.11.2021]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/posuzovani_vlivu_zameru_zivotni_prostredi_eia
- Ministerstvo životního prostředí. Posuzování vlivů. [online]. Copyright © 2008 [cit. 07.11.2021]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/posuzovani_vlivu_natura
- Ministerstvo životního prostředí. Zoologické a botanické zahrady. [online]. Copyright © 2008 [cit. 19.11.2021]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/botanicke_zoologicke_zahrady
- Ministerstvo životního prostředí. Zvláště chráněná území. [online]. Copyright © 2008 [cit. 1.11.2021]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/zvlaste_chranena_uzemi
- Novinky.cz. Světově známou soutěsku v Českém Švýcarsku poničil vandal. [online]. Copyright © 2003. 22.9.2021. [cit. 23.01.2022]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/krimi/clanek/vandal-posprejoval-skaly-v-np-ceske-svycarsko-40372834>
- PÁLINKÁS, Michal a další. Nový zákon o odpadech: Přehled 10 vybraných změn. In: EPRAVO.CZ [online]. Copyright © EPRAVO.CZ. 26.02.2021

- [cit. 20.11.2021]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/obcanske-pravo/novy-zakon-o-odpadech-prehled-10-vybranych-zmen-112600.html>
- PERGLER, Tomáš. Spor o důl Turów končí. Česko dostane peníze i záruky. In: Seznam Zprávy. [online]. Copyright © 1996. 3.2.2022. [cit. 05.02.2022]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-politika-dohoda-o-turowu-je-podepsana-polsko-se-zavazalo-chranit-podzemni-vodu-187409>
 - Pirátská strana. Koalice SPOLU a koalice Piráti a Starostové podepsaly koaliční smlouvu. [online]. Copyright © [cit. 04.1.2022]. Dostupné z: <https://www.pirati.cz/tiskove-zpravy/podpis-koalicni-smlouva.html>
 - Portál životního prostředí hlavního města Prahy. Právní úprava ochrany životního prostředí. [online]. [cit. 27.11.2021]. Dostupné z: http://portalzp.praha.eu/jnp/cz/eia_ippc_pravo/pravni_uprava_ochrany_zp/index.xhtml
 - POŘÍZEK, Jan. Ještě jednou k přezkumu opatření obecné povahy, tentokrát správními orgány. In: EPRAVO.CZ. [online]. Copyright © EPRAVO.CZ, a.s. 14.02.2017. [cit. 17.11.2021]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/jeste-jednou-k-prezkumu-opatreni-obecne-povahy-tentokrat-spravnimi-organy-105144.html>
 - Právní prostor. Deset důvodů, proč není nový stavební zákon „jen prodeveloperský“ - část I. [online]. Copyright © 1999 [cit. 27.11.2021]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/spravni-pravo/deset-duvodu-proc-neni-novy-stavebni-zakon-jen-prodevelopersky-cast-i>
 - Rada EU. Nakládání s odpady a recyklace: Rada přijala nová pravidla. [online]. Consilium. Copyright © Evropská unie, 2019. [cit. 7.1.2022]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2018/05/22/waste-management-and-recycling-council-adopts-new-rules/>
 - Správa Národního parku České Švýcarsko. Profesní životopis – Ing. Petr Bauer. [online] Copyright © Správa Národního parku České Švýcarsko [cit. 14.1.2022]. Dostupné z: <https://www.npcs.cz/en/node/202>
 - Správa Národního parku Podyjí. Profesní životopis – Mgr. Lenka Reiterová. [online] Copyright © 2011 [cit. 14.01.2022]. Dostupné z: https://www.nppodyji.cz/uploads/cv_reiterova_web.pdf

- STEJSKAL, Vojtěch a Ondřej VÍCHA. Základní principy zákona o předcházení ekologické újmy a o její nápravě. České právo životního prostředí. Praha: Česká společnost pro právo životního prostředí. 1/2008. č. 22. Str: 60. ISSN: 1213-5542
- VAŇKOVÁ, Denisa. Institucionální zabezpečení ochrany životního prostředí s ohledem na plánovanou rekonstrukci veřejného stavebního práva. In: Iurium. 4.2.2021 [online]. Copyright © 2016 [cit. 05.02.2022]. Dostupné z: https://www.iurium.cz/2021/02/04/rekodifikace-stavebniho-prava/#_ftn112
- Veterinární klinika Mada. Novela zákona na ochranu zvířat. [online]. Copyright © 2008 [cit. 21.11.2021]. Dostupné z: <https://www.veterinamada.cz/cs/clanek/69/novela-zakona-na-ochranu-zvirat>
- VINKLEROVÁ, Nela. Nový stavební zákon č. 283/2021 Sb. a změnový zákon - Integrace dotčených orgánů - řízení o povolení stavby In: Enviprofi. 15.9.2021. [cit. 5.2.2022]. https://www.enviprofi.cz/33/novy-stavebni-zakon-c-283-2021-sb-a-zmenovy-zakon-integrace-dotcenyh-organu-rizeni-o-povoleni-stavby-uniqueidmRRWSbk196FNf8-jVUh4EIGM_uajtVmSAYhquYUhFEQ/?uri_view_type=4

Právní předpisy

- ústavní zák. č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
- ústavní zák. č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod
- zák. č. 114/1992 Sb., České národní rady o ochraně přírody a krajiny
- zák. č. 17/1992 Sb., o životním prostředí
- zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
- zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- zák. č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a o její nápravě a o změně některých zákonů
- zák. č. 128/2000 Sb., zákon o obcích
- zák. č. 123/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů

- zák. č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy
- zák. č. 100/2004 Sb., o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi a dalších opatřeních k ochraně těchto druhů a o změně některých zákonů (zák. o obchodování s ohroženými druhy)
- zák. č. 162/2003 Sb., o podmínkách provozování zoologických zahrad a o změně některých zákonů (zákon o zoologických zahradách)
- zák. č. 100/2001 Sb. o posuzování vlivů na životní prostředí a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o posuzování vlivů na životní prostředí)
- zák. č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon)
- zák. č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší
- zák. č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu
- zák. 541/2020 Sb., o odpadech
- zák. č. 477/2001 Sb., o obalech
- zák. č. 542/2020 Sb., o výrobcích s ukončenou životností
- zák. č. 289/1995 Sb., lesní zákon
- zák. č. 364/2021 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s implementací předpisů Evropské unie v oblasti invazních nepůvodních druhů
- zák. č. 449/2001 Sb., o myslivosti
- zák. č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon)
- zák. č. 246/1992 Sb., České národní rady na ochranu zvířat proti týrání
- zák. č. 326/2004 Sb., o rostlinolékařské péči a o změně některých souvisejících zákonů
- zák. č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství (horní zákon)
- zák. č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon)
- zák. č. 266/1994 Sb., o dráhách

- vyhláška č. 45/2018 Sb., o plánech péče, zásadách péče a podkladech k vyhlášení, evidenci a označování chráněných území
- vyhláška č. 395/1992 Sb., vyhláška ministerstva životního prostředí České republiky, kterou se provádějí některá ustanovení zákona České národní rady č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny
- vyhláška č. 667/2004 Sb., vyhláška, kterou se stanoví obsah a rozsah dokumentace jeskyní
- vyhláška č. 45/2018 Sb., o plánech péče, zásadách péče a podkladech k vyhlášení, evidenci a označování chráněných území
- vyhláška č. 126/2021 Sb., o způsobu výpočtu výše škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy
- obecně závazná vyhláška statutárního města Plzně č. 3/2005, o ochraně městské zeleně

Seznam obrázků

Obrázek č. 1 – DENKOVÁ, Adéla. Oběhové hospodářství	31
--	----

Seznam tabulek

Tabulka č. 1 – Zdroj: autorka práce	58
Tabulka č. 2 – Zdroj: autorka práce	59

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Přepis odpovědí na společné otázky

Příloha č. 2 – Přepis odpovědí na dílčí otázky

Příloha č. 1 – Přepis odpovědí na společné otázky

1. Je dle Vašeho názoru dostatečně zajištěna ochrana přírody a krajiny?

Petr Roth: „Od r. 1956 existuje právní kontinuita legislativního zajištění ochrany přírody, po roce 1992 uvedené do souladu s ústavou. Právní předpisy jiných resortů jsou dnes s resortem ochrany přírody provázány (především díky členství země v EU). Ochrannářská legislativa dnes ovšem v mnoha aspektech neodpovídá ani vědeckému poznání, ani potřebám objektů ochrany přírody, a neplní tak svoji funkci dobře (někde vůbec). Celkově však lze fakt, že ochrana přírody je legislativně zajištěna a že většina této legislativy je i aktivně implementována (tj. nejde jen o prázdné proklamace na papíře, případně Potěmkinovy vesnice v podobě ‚naoko‘ transponovaných předpisů EU, jako je tomu často v jiných zemích Východu i Západu), hodnotit kladně.

Navzdory mnoha nedostatkům a častým steskům samotných ochranářů jsou organizační zajištění a personální kapacita ochrany přírody u nás velmi dobré. Máme sice nesmírně složitý systém orgánů ochrany přírody, ale jejich kompetence jsou vymezeny tak, že se nikde nepřekrývají (územně ani věcně) a naopak nejsou žádné ‚díry‘, tedy že by některý institut v zákoně neměl žádného nositele v podobě konkrétního úřadu. Jako jediný stát v Evropě (a možná na celém světě) máme tzv. speciální státní správu v ochraně přírody: správy velkoplošných chráněných území jsou ze zákona orgány státní správy a zároveň odbornými organizacemi; díky tomu jsou navíc obsazovány kvalifikovaným personálem (což v řadě zemí vůbec není standardem) s odborným vzděláním. Existuje samozřejmě i řada problémů – velký počet orgánů ochrany přírody, z nichž část spadá pod MŽP a část je naopak ‚nezávislá‘ (mám na mysli krajské a obecní úřady), to vede k absenci funkčního metodického řízení nižších orgánů (ovšem stejným problémem trpí i MŽP – jeho územní odbory v krajích často rozhodují zcela protichůdně ve stejných kauzách). Politické tlaky samospráv mají lokálně velký vliv na výkon přenesené působnosti zejména na krajích, politické tlaky na úrovni vlády mají vliv k porušování zákona centrálními a centrálně řízenými orgány ochrany přírody. Obecně lze ale říci, že systém funguje a je dostatečně obsazen kvalifikovanými pracovníky. Zda jsou ti dobře zaplacení a dobře řízeni, je věcí jinou.“

Respondent dále uvádí: „*Orgány přírody neumí komunikovat, proto jsou některé jejich postupy nepochopitelné, což oboru – a potažmo přírodě – příliš nepomáhá.*“

Lenka Reiterová: „*Rozhodně ne. Z formálního hlediska možná ano (hlavní zákonná úprava – zákon č. 114/1992 Sb.). Prakticky nikoli – ze strany státu ať už jde o vymáhání a aplikaci zákona správními orgány nebo pobídek či pravidel např. v zemědělské politice či dotacích, ani ze strany uživatelů krajiny (firem, vlastníků pozemků atd.), ani v oblasti „společenského povědomí“.*“

Jana Cháberová: „*Obecně lze říci, že ano, ale v poslední době je tato ochrana oslabována změnami jiných předpisů – příkladem může být novela zákona o dráhách (v souvislosti s kácením dřevin) či novela stavebního zákona.*“

Václav Lidický: „*Pokud je dotaz směřován na právní rámec ochrany krajiny v ČR, tak krajina je chráněna především složkově dle gescí, legislativou k ochraně přírody a krajiny, o státní památkové péči, o vodách, o lesích, o ochraně zemědělského půdního fondu, o myslivosti, o územním plánování a celou řadou další legislativy. Ambicí zákona o ochraně přírody a krajiny je být v tomto smyslu zastřešujícím zákonem, avšak vzhledem k vymezení působnosti MŽP, jako gestora tohoto zákona, tuto roli nemůže ve všech souvislostech zajistit. Ochrana výše vymezeného pojetí krajiny jako celku v ČR podle mého názoru není komplexně zajištěna.*“

Petr Bauer: „*Není.*“

Radim Jarošek: „*To je obtížná otázka, kterou lze posuzovat z různých pohledů. Jedním z nich může být i ta, že nikdy není dostatečná. Ale abych odpověděl z Vašeho právního pohledu – domnívám se, že je na slušné úrovni.*“

2. Jste spokojeni se stávající právní úpravou ochrany přírody a krajiny?

Máte popř. nějaký návrh na vylepšení či změnu stávající právní úpravy?

Petr Roth: „*Spokojenost není namístě ze dvou důvodů. Za prvé – zákon o ochraně přírody a krajiny (ZOPK). V r. 1992, kdy byl přijat, šlo o moderní zákon, do značné míry kopírující legislativu EHS, zohledňující česká specifika. Obsahoval i některé nefunkční instituty (např. ochranu nerostů*

a paleontologických nálezů), což ovšem nemohlo být předem známo – vyšlo to najevo až z praktické aplikace zákona. ZOPK také kladl obrovský důraz na obecnou ochranu, přičemž vycházel z přežitých, vědecky nepodložených předpokladů (územního systému ekologické stability, významných krajinných prvků) – což ovšem také nemohlo být známo na počátku. Jako celek fungoval velmi dobře a představoval obrovský pokrok proti zákonu č. 40/1956 Sb.

Za 30 let své účinnosti byl ZOPK asi 41x novelizován, z toho jen asi 5x z popudu resortu životního prostředí. Na přednáškách přirovnávám dnešní ZOPK k válečnému invalidovi bez končetin, s těžkými zraněními, se špatně nasazenými protézami místo původních údů, který se sice stále ještě dá používat, ale funguje právě jako onen invalida. Bylo by zapotřebí napsat zcela nový, opravdu funkční zákon, což je ovšem politicky zcela vyloučeno.

Za druhé – zákon odráží pojetí ochrany přírody podle představ z konce 80. let 20. století, v případě obecné ochrany přírody (a zejména územního systému ekologické stability) hypotézy tzv. odumovské ekologie²⁴⁰ konce 50. let, které byly již v době přijetí ZOPK zastaralé a dávno neplatí. V roce 2022 tedy zejména v obecné ochraně přírody aplikujeme – převážně na papíře – představy 60 let staré. Nikdo se nikdy nepokusil o zhodnocení přínosu těchto zastaralých institutů, nelze proto oficiálně potvrdit, že jsou k ničemu či že dokonce přírodě škodí – ale každý ochranář to ví. Dalším velkým problémem je pojetí druhové ochrany: model, převzatý v roce 1992 do zákona, pocházel ze směrnice o stanovištích (92/43/EHS) a v roce 2004 v rámci transpozice byl s požadavky směrnice plně sjednocen. Tento model je ovšem dávno přežitý – neodpovídá současným ekologickým poznatkům a navíc je tento typ ochrany pouze reaktivní, čili neumožňuje žádné aktivní zásahy ve prospěch chráněných druhů (je to analogie památkové ochrany objektů: je-li nemovitost kulturní památkou, nemáte žádnou povinnost ji jakkoli udržovat a pokud spadne, de iure se nic neděje; ovšem pokud chcete provést jakýkoli zásah, třeba i renovaci, dostanete se do byrokratického kolotoče, který původní nemovitost ‚chrání‘ až do úplného zničení. Druhová ochrana tedy vůbec nedokáže aktivně reagovat na velkoplošné změny

²⁴⁰ Dle odumovské ekologie byl chápán ekosystém jako uzavřený celek, opakem je otevřený systém reagující s jinými systémy. (BUBÍK, Tomáš a Silvie KOTHEROVÁ. Religionistika v kognitivní, antropologické a sociologické perspektivě. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2021. 1. vydání. ISBN 978-80-244-5961-5. Str: 129)

v krajině, její fragmentaci infastrukturou, požadavky na aktivní ochranu (conservation) biotopů a nikoli jedinců, nedokáže se vypořádat s potřebou ochrany nižších úrovní ekologické pyramidy (je pěkné chránit vrcholové predátory typu rýsa, medvěda a vlka, ale jejich i naše existence je závislá na biotopech bezobratlých a rostlin, považovaných za nepotřebné a neužitečné) atd. A konečně dogmatické lpění Evropské komise na dodržování výše uvedené směrnice (a směrnice o ptácích), která je svým pojetím podobně zastaralá a nefunkční jako ZOPK, vede jen k další byrokratizaci ochrany přírody bez reálného přínosu pro kohokoli.“

Lenka Reiterová: *„Ano, zákon je propracovaný, vnitřně logicky provázaný a i po všech novelách jde o poměrně silný nástroj ochrany přírody. Drobné připomínky by se asi našly, ale zatím jediné hodně bolavé místo jsou změny související s poslední novelou stavebního zákona. Ochrana přírody touto změnou v oblasti stavebního práva fakticky ztrácí výsady náležející veřejnému zájmu a řadu přírodních hodnot nebude nadále možné účinně hájit.“*

Jana Cháberová: *„V hrubých rysech ano, návrhů na vylepšení mám spousty – jedná se spíše o zpřesnění procesu, kdy se v praxi ukáže, že původní úprava je nezprocesovatelná.“*

Václav Lidický: *„Nejsem spokojen, návrh nemám, je celá řada evropských států, které mají podle mého názoru ochranu přírody a krajiny a zejména její aplikační praxi upravenou vhodněji, účinněji, k vlastníkům pozemků přívětivěji, motivačně, s menšími finančními nároky a zároveň se zjevně větším a pozitivnějším dopadem na předmět ochrany, a tyto by mohly být inspirací (Velká Británie, Norsko, Nizozemsko...). Legislativní stránka ochrany přírody a krajiny by měla mít za základ motivační sociálně ekonomický pilíř, nikoliv represivně direktivní, jako je stávající český zákon o ochraně přírody a krajiny a související předpisy. Česká institucionální ochrana přírody a krajiny je zastaralý přežitý koncept, který je nevhodný pro liberálně demokratickou politiku a společnost evropského střihu. Myslím, že spor není o to, co a proč má být chráněno, ale spíše jak. V té souvislosti stojí za zmínku i velice nestandardně robustní AOPK s ohromnými pravomocemi.“*

Petr Bauer: „Zák. o ochraně přírody a krajiny je právním dokumentem, který byl schválen v roce 1992, v té době byl významným nástrojem, nicméně po různých opravách je aktuálně již zastaralým předpisem, v řadě případů je kontroverzní návaznost na ostatní zákony. Odpovědí je přepracování zákona, tak aby byl přehledný a srozumitelnější, zpracován mimo politické lobbyngy, ale k účelu, kterému by měl sloužit, tzn. naplňování cílů ochrany přírody.“

Radim Jarošek: „Stávající právní úprava ZOPK je dle mých zkušeností pro občany, tedy běžné uživatele, komplikovaná, a navíc její rozsah stále narůstá. Už jen několik ‚úrovní a typů‘ v ‚územní ochraně‘ s různými podmínkami ochrany (NP, CHKO a jejich zonace, NPR, NPP, PR, PP a jejich ochranná pásma a dále EVL, ptačí oblast, přírodní park, přechodně chráněná plocha atd.). Podobná je situace v druhové ochraně – tři úrovně ohroženosti druhů, obecná ochrana, ochrana ptáků. S tím vším souvisí kompetence několika orgánů státní správy... Na druhé straně, myslím, že toto narůstání obsahu právních norem je obecným rysem v naší legislativě, který se netýká jen ochrany přírody a krajiny.“

3. Jaký je Váš názor na novelizaci zák. č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny a dalších právních předpisů, které by měly být novelizovány zák. č. 364/2021 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s implementací předpisů Evropské unie v oblasti invazních nepůvodních druhů?

Petr Roth: „Tento zákon je povinnou (a od ČR dlouho marně vyžadovanou) reakcí na nařízení EU o invazních druzích, takže v tomto ohledu nemá smyslu o něm diskutovat – být musí. Zároveň se MŽP podařilo prosadit do textu zákonné zakotvení informačního systému ochrany přírody a povinné vedení evidence o chráněných prvcích, což je zřejmě završení třicetileté snahy – konečně úspěšné. Naopak prohrou MŽP je vyčlenění modřínu a douglasky z ‚nepůvodních druhů‘ v pravomoci MŽP mimo chráněná území: u modřínu to určitě nevádí, lesníci jej dnes už nevysazují, ale douglaska je hit – zdá se sice, že v lese ničemu neškodí, ale základní otázkou zůstává, proč zalesňovat ČR americkým druhem.“

Jinak samozřejmě všechny povinnosti z unijního nařízení vedou k další absurdní byrokratizaci, která v podmínkách ČR rozhodně nic

dobrého nepřinese. Navíc onen tzv. unijní seznam je kritizován v celé EU, protože obsahuje řadu druhů, které ve skutečnosti nejsou problematické, a druhům specifickým pro jednotlivé státy, které doopravdy škodí, se vyhýbá – ale to je problém ČR jako člena EU, nikoli české legislativy jako takové.“

Lenka Reiterová: *„Jde o významnou a potřebnou změnu. Ač ji ještě nemám dobře zažitou a samozřejmě s ní ještě nejsou žádné praktické zkušenosti, zdá se, že je dobře zpracovaná a pomůže ochraně krajiny před nežádoucími biologickými invazemi. Přitom jsou povinnosti zpracovány citlivě, takže ani po kompetentních orgánech, ani po např. vlastnících pozemků nežádají nereálná řešení. Škoda jen, že se nepodařilo prosadit ustanovení o národním seznamu a zákonné regulaci tak budou podléhat pouze druhy uvedené v seznamu celounijním.“*

Jana Cháberová: *„Problematika invazních druhů je v pořádku; ale zároveň došlo ke zřízení informačního systému ochrany přírody, který je v současné době jen na papíře a jeho fungování je v nedohlednu – takže část ustanovení, která by informačně orgány ochrany přírody posunula, zůstane zatím nevyužita.“*

Václav Lidický: *„Novela ve vztahu k invazním nepůvodním druhům proběhla v minimalistické variantě implementace nařízení EU 1143/2014 k IAS (invasive alien species = invazní nepůvodní druhy). Považuji to za cestu správným směrem. Druhou správnou variantou by byla přímá aplikovatelnost unijního předpisu bez implementace do národní legislativy jako v některých unijních státech. Je pozitivní, že nedošlo k rozšíření novely o různé návrhy, které se v procesu přípravy novely objevily, že nebyl uzákoněn ‚národní seznam‘ tak, jak byl navrhován. Považuji to za veliký úspěch platformy ‚hospodářů v krajině‘, která přesně v duchu liberálně demokratických principů zabránila svou aktivitou a lobbyingem snaze ekologických aktivit o neopodstatněné omezování využívání některých nepůvodních druhů nad rámec ‚unijního seznamu IAS‘. Řada těchto druhů ‚národního seznamu‘ má vedle zjevné spornosti posouzení škodlivosti jejich invazního potenciálu a zjevných hospodářských přínosů také potenciál adaptace na globální klimatické změny – v lesích např. nezpochybnitelně akát trnitý. Na implementaci do zákona a na aplikačních předpisech jsem spolupracoval, s jejich výslednou podobou jsem spokojen.“*

Petr Bauer: „Zákon po novele jsme doposud nepoužili, tzn. že je velmi obtížné hodnotit právní normu, kterou jsme nepoužili...“

Radim Jarošek: Na tuto otázku respondent neodpověděl, jelikož se tímto tématem nezabývá.

4. Jakým způsobem by se mohla podle Vašeho názoru vyvíjet ochrana přírody a krajiny do budoucna? Plánujete vy nějaké změny či inovace?

Petr Roth: Při odpovědi na tuto otázku odkazuje na svou jinou odpověď, kdy dle jeho názoru bude mít na vývoj ochrany přírody a krajiny vliv členství ČR v EU, kde jsou nyní hlavním tématem klimatické změny. Obává se toho, že Evropská komise bude vymýšlet nesmyslné věci, které budeme muset řešit, místo toho abychom se věnovali dle jeho slov „*nudné, tradiční ochránářské praxi, která se nedá marketingově prodat.*“ Dále se k této otázce vyjádřil následovně: „*Je to nevyzpytatelné. Obecně se obávám, že se ničeho pozitivního nedočkáme. Současné instituty zák. o ochraně přírody a krajiny (obecná ochrana, územní ochrana, druhová ochrana) jsou zažité a petrifikované. Lidé, kteří odpovídají za implementaci, to dělají již 30 let, a i když mnozí si uvědomují zastaralost a nefunkčnost různých institutů, revoluci dělat nebudou. O alespoň mírných změnách v druhové ochraně se mluví již 15 let – a neudělalo se nic. Územní systém ekologické stability se stal mocným zdrojem obživy stovek plánovačů – i ti, kteří vědí, že je naprosto k ničemu, proti němu nevystoupí, protože jeho malování (povinné) do všech typů projektových a plánovacích dokumentací je živí. Kapitáni ochrany přírody na ústředí jsou ve funkcích oněch 30 let a chtějí se v klidu dožít penze. Nevládní organizace (spolky) jsou u nás slaboučké a většinou se zaměřují jen na konkrétní kauzy, nikoli na změnu systému. Vědci často vědí, ale právě pro rigidnost ochrany přírody s ní nechtějí nic mít – ostatně jejich vědeckým kariérám práce pro ochranu přírody spíše škodí. Zevnitř tedy změny nečekám nejméně po deset let. A naopak zvenčí čekám již zmíněné klimatické šílenství a vymýšlení různých ‚opatření‘, jak zvrátíme přírodní vývoj, popřeme přírodní zákony a ‚zachráníme‘ vzácné, druhy, odsouzené k vyhynutí.*“

Lenka Reiterová: „*To si netroufám odhadovat. Pravděpodobně se budou rozvíjet nyní nastoupené směry – ochrana krajiny, péče o vodní režim, regulace invazních druhů, ale jaké nové poznatky se objeví, to je těžko*

soudit. V Podují se snažíme reagovat na dostupné výzkumné poznatky, ale dlouhodobé strategie se nemění. Za důležitou považujeme i dlouhodobou kontinuitu péče – pokud obrátíme kormidlem každých 5 let, nemůžeme dosáhnout výsledků třeba u dlouhověkových biotopů nebo pomalu se vyvíjejících fenoménů, jako jsou přírodě blízké lesy nebo obnova malého koloběhu vody v krajině. Takže i změny u nás probíhají spíše evolucí nežli revolucí. Významné bylo např. vymezení částí lesních porostů pro obnovu tzv. středního lesa (vytváříme nové pařeziny), zaměření péče na zbytky starých ovocných výsadeb v území (sady a stromořadí) nebo větší soustředění na obnovu pestré struktury zemědělské krajiny ochranného pásma. Postupně se začínáme více věnovat vodnímu režimu krajiny 23 (hledáme možnosti péče o pramenné oblasti vodních toků, které jsou většinou v zemědělské krajině) a hledáme možnosti obnovy požárového managementu některých biotopů.“

Jana Cháberová: „Česká inspekce životního prostředí není zákonodárným iniciátorem, takže my změny neplánujeme. Spolupracujeme úzce s MŽP při přípravě novelizací a naše poznatky a návrhy s nimi diskutujeme, zejména ty, kdy se v praxi ukáže, že je třeba něco doplnit. Témat je hodně, změnu by si zasloužilo lesní hospodářství – větší ochrana v hospodářských lesích – současná úprava ochrany lesa, jako složky životního prostředí a souvisejících problematik je nedostatečná – biotopy zvláště chráněných druhů v lese, ochrana bezobratlých – špatným hospodařením (jehož schvalování patří do kompetence jiného orgánu) v lesích dochází postupně k likvidaci biotopů. Ale prokázání těchto činností je velmi problematické.“

Potkáváme se s tím, že se v tom lese hospodaří intenzivně a dlouho. Když je ten samotnej zásah jednotlivě tak se nic nestane, ale když ty zásahy budu dělat deset let, patnáct let, stejným způsobem za sebou, tak prostě ten biotop těch zvláště chráněných druhů motýlů atd. totálně zlikviduju. A my nejsme schopný toto dokázat.“

Václav Lidický: „Pro lesy, lesnictví a lesní prostředí, tedy naši gesci, nyní realizujeme Koncepti lesního hospodářství do r.2035, v rámci naplňování Aplikačního dokumentu. Tímto projektem naplňujeme ochranu lesů jako složky krajiny a životního prostředí a jejich adaptaci na změnu přírodních podmínek (na tzv. klimatickou změnu) s cílem zajistit co nestabilnější odolné lesy do budoucna, zajišťující všechny své funkce, užitky a účinky. Velké

naděje ve vztahu k vývoji ochrany přírody a krajiny vkládáme do celoevropského vývoje a pojetí, to, jak věříme, pomůže vymanit se ze zastaralých schémat ochrany přírody v ČR.“

Petr Bauer: *„Ne, nejsme zákonodárci.“*

Radim Jarošek: *„Jejda, to je obtížné, doufám, že k aplikaci moderních metod v ochraně přírody, větší péči o lokality mimo chráněná území (volná, nechráněná krajina), zlepšení vodního režimu a v širší rovině zlepšení ochrany půdy a vody celkově, dále ve zkvalitnění druhové skladby lesů, snížení eutrofizace krajiny, efektivní ekologické osvětě, snížení byrokracie...“*

5. Jaký je Váš názor na nový stavební zákon, který by měl nabýt účinnosti do 1. 7. 2023, a jeho vliv na ochranu přírody a krajiny?

Petr Roth: *„Stručně řečeno, katastrofa – pevně doufám, že pětikoalice dodrží slib a zákon zruší.“*

Lenka Reiterová: *„To je velmi špatný zákon, viditelně vzniklý na bázi, kterou tvořil někdo bez zkušenosti s aplikací legislativy a se zcela naivní představou o fungování správních orgánů. Všechny následné úpravy, které provedli zkušení legislativci (a které nakonec prošly až do schválení), jsou víceméně kosmetické a jsou pouze chabými záplatami na nesystémovost a snad i vnitřní rozpornost novely. Navíc z hlediska ochrany přírody (ale i dalších dotčených oblastí, třeba památkové péče) jde o bezprecedentní prolomení bariér, které dosud umožňovaly hájit veřejný zájem. Obecně vinou této novely přecházejí striktně odborné kompetence (vázané na vysokou odbornost v biologii, historii, zdravotnictví, archeologii apod.) na stavební úřady, které nikdy nemůžou dosáhnout ve všech těchto oborech takové odbornosti. A zcela nesystémově, pokud dojde ke vzniku fikce souhlasu, postupuje se věc k přezkoumání nadřízenému orgánu. Dochází tu tedy k tomu, že nadřízené orgány (které mají být zaměstnány dozorem a kontrolou správnosti), budou de facto rozhodovat prvoinstančně, na což nikdy nemohou mít kapacitu. Rozhodně z toho nekouká velké urychlení úředního procesu, spíše zmatky a prostor pro korupci. A to je jen pár vybraných zádrhelů, které s sebou novela nese. Osobně doufám, že dříve, než nabyde účinnosti, podaří se ji zrušit.“*

Jana Cháberová: „Negativní – dosud není dořešeno např. účastenství spolků z předchozí novely.“

Václav Lidický: „Nemám jednoznačný názor, důležitá bude aplikační praxe. Deklarované přínosy nejsou zcela přesvědčivé, neboť například z mé osobní zkušenosti v případě doby trvání povolení staveb (jako velmi akcentovaného důvodu zastánců nového zákona) hrají roli jiné důvody, než které nový stavební zákon řeší, především správní lhůty a procesní úkony podle správního řádu a volnost ve stanovování podmínek stavby na straně účastníků řízení, kteří vydávají závazná stanoviska. Právě tato fáze podle mých zkušeností nejvíce celý proces zdržuje, neboť stavebník-investor musí velmi často dokládat stále nové a nové podklady, vysvětlovat a přesvědčovat úředníka, než je stanovisko oboustranně akceptovatelné, prostor pro korupci je více než zjevný. Libovůle ve stanovování podmínek na straně účastníků řízení je neopodstatněně široká a zavádá důvod k subjektivním posouzením a neporovnatelnosti a nepředjímatelnosti závazných stanovisek v jednotlivých řízeních a mezi jednotlivými orgány (dvě sousedící státní správy obce s rozšířenou působností nebo orgány obce a města a jejich zřízené organizace vyřizují stejné věci jinak, s jiným výsledkem). To platí i v případě zohlednění ochrany přírody a krajiny v rámci přípravy staveb. Z tohoto pohledu už snad nemůže být situace horší, než je dnes, neskutečné zábory půdy pro výstavbu komerčních velkoplošných staveb, aniž by byly například přednostně umísťovány do brownfieldů, jsou asi nejviditelnějším výsledkem stávající právní úpravy výstavby. Velkou neznámou bude praxe rozhodování o odnětí zemědělského půdního fondu pro výstavbu, které přechází do rozhodovací pravomoci nového stavebního úřadu (do 1 ha), což přináší určité rozpaky a očekávání... Reforma státní správy a přenesená působnost na obce s rozšířenou působností a kraje ztížila výkon státní správy a omezila její nezávislost, z tohoto pohledu by nová soustava stavebního úřadu dle nového stavebního zákona mohla být cestou správným směrem.“

Petr Bauer: „Stavební zákon byl vypracován zájmovou skupinou – účelově, cíleně vyšachovat odborné instituce z procesu povolování staveb. Jediné, co považují za účelné, je vymanit stavební úřady z područí obecních a městských úřadů a zajistit jejich nezávislost.“

Osobně bych si představoval jako klient, že na stavební úřad podám žádost a dotčené orgány státní správy mezi sebou vykomunikují územní rozhodnutí, stavební povolení... Obecně však v českém právním a společenském prostředí chybí vymahatelnost zákonů a nařízení, což vidím jako zcela zásadní problém.“

Radim Jarošek: Na tuto otázku respondent neodpověděl, jelikož se tímto tématem nezabývá.

6. Ovlivňuje dle vás pozitivním způsobem ochranu přírody a krajiny v České republice členství naší země v Evropské unii, nebo ji naopak omezuje (např. prostřednictvím různých nařízení, směrnic atd.)?

Petr Roth: *„Jedno i druhé. Leccos jsem již naznačil. Pozitivní (ale smutné) je, že bez ‚diktátu z Bruselu‘ by to, co do ochrany přírody roku 1992 zavedl zák. o ochraně přírody a krajiny, dnes již z poloviny neexistovalo. Příklady oslabování ochrany přírody před rokem 2004 ze strany Ministerstva zemědělství existuje dost. Navíc samotné vědomí, že ‚Brusel nás kontroluje‘, sice řadu lidí vytáčí, ale zároveň jim brání zákon porušovat (myslím teď hlavně lesáky, ne obyčejné občany). Bohužel bez biče slovanské národy nefungují, a tohle je bič relativně účinný.*

Bez ohledu na bič nám členství v EU přineslo Naturu 2000, která je přes různé nedostatky velkým krokem vpřed – jednak přímo (zvětšila výrazně rozlohu a kvalitu chráněných území u nás, jednak nepřímo (díky přípravě podkladů pro Naturu v letech 2000–2005 máme nejlepší podklady z celé EU a zároveň to umožnilo vznik onoho info systému, který byl nyní konečně uzákoněn (zejména jde o nálezovou databázi Agentury a vrstvu mapování biotopů).

Na druhé misce vah je byrokratická zátěž často formální povahy, podceňování ‚národních‘ problémů a specifik Evropskou komisí a preferování ‚evropských‘ bez ohledu na to, že řada z nich u nás problémem není, a podobně.

Oba tyto pohledy nelze nějak kvantitativně porovnat. V Unii jednou jsme a než se zhroutí, bude nám v ochraně přírody určitě zčásti oporou. Zároveň to ale představuje určitou hrozbu – ‚tradiční‘ ochrana není ‚cool‘, všechno se dnes v EU točí kolem klimatického šílence, a DG Environment (Generální ředitelství Evropské komise zaměřené na politiku životního

prostředí EU²⁴¹) *nemůže stát stranou – je tedy velmi oprávněná obava, že Evropská komise bude vymýšlet v oblasti ochrany přírody hovadiny, které budeme muset ‚řešit‘ namísto nudné, tradiční ochranářské praxe, která se nedá marketingově prodat.*“

Lenka Reiterová: *„Tak i tak. Na jedné straně členství vytváří tlak na respektování pravidel vzešlých z aktuálních poznatků o řešení problémů (přistoupení k Úmluvě o krajině, ochraně v rámci Natury 2000, k dodržování mantinelů pro zemědělství, které snižují negativní vliv na krajinu) a usnadňuje sdílení nových poznatků a příkladů dobré praxe, na druhé straně některé aktivity komplikuje právě existencí řady nařízení (a z toho např. plynoucí nutnosti shánět mnoho vyjádření na jednoduchou akci). Problémem jsou také dotační pravidla, která musí být jednotná pro celé rozsáhlé území EU, proto často neodpovídají lokálním podmínkám a některá opatření jsou ve snaze získat dotaci upravována tak, že jejich efekt je nakonec výrazně nižší.“*

Jana Cháberová: *„Dalo by se říci, že ovlivňuje, a to pozitivním způsobem. Některé prvky ochrany by se v ČR neaplikovaly bez donucení.“*

Václav Lidický: *„Jednoznačně ano. Podle našich informací nástroje EU ochranu přírody a krajiny nijak neomezují, naopak, pomáhají vymanit se z národního pojetí směrem k celoevropskému.“*

Petr Bauer: *„Ano, velmi pozitivně.“*

Radim Jarošek: *„Byrokratické vlivy jistě jsou, ale celkově převažují přínosy. Problém je spíš v obecné honbě za materiálním blahobytem, globalizační trendy a nárůst počtu obyvatel Země, ale to se netýká jen EU...“*

7. Měla by se podle Vás ČR inspirovat nějakými způsoby ochrany ze zahraničí? Zamlouvá se Vám nějaký způsob ochrany přírody a krajiny, který je zaveden v zahraničí?

Petr Roth: *„To je složitá otázka. Ochrana přírody je specifická v každé zemi a je reakcí na tamní kulturní, historické, legislativní a finanční poměry a tradice. V různých státech sice bývá leccos společné, ČR se však vymyká v tom, že po SSSR byla nejvíce nacionalizovaným státem světa. Od r. 1950*

²⁴¹ Evropská komise. Životní prostředí – Generální ředitelství Komise. European Commission. [online]. [cit. 19.1.2022]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/departments/environment_cs

v podstatě padlo soukromé vlastnictví půdy, od r. 1956 zajišťoval veškerou péči o chráněná území (většinou ukradená původním majitelům a zestátněná) stát – včetně financování. Není důležité, zda to bylo dobře či špatně, ale bylo to a za 40 let si na to zvykly 3 generace. Proto je nesmírně obtížné přenášet do ČR často i naprosté samozřejmosti z okolních států. Proto u nás hrají tak malou roli spolky (nestátní neziskové organizace), navíc vnímané jako ‚škůdci národa‘ – takže u nás téměř neexistuje zapojení občanů do ochrany přírody, běžné v zahraničí. Nemáme plnohodnotná soukromá chráněná území, která zejména v Amerikách výborně fungují – zkoušeli jsme je ‚transplantovat‘ k nám, vznikly z toho pozemkové spolky Českého svazu ochránců přírody, ale nic víc, tady to nefunguje. My naopak máme národní finanční programy v ochraně přírody, které nám v cizině mohou závidět, a máme i zmíněnou speciální státní správu ve velkoplošných zvláště chráněných územích, jedinečnou v evropském měřítku (napadá mne ještě další jedinečnost – v NP vykonávají jejich správu státní správu lesního hospodářství, což také není nikde v Evropě).

Z té ‚ciziny‘ bych obecně vyzdvihl potřebu zapojení občanů a zejména vlastníků do ochrany přírody, což jak jsem uvedl, historicky chybí a je otázkou, zda se to podaří alespoň zčásti vytvořit. V neprospěch toho hovoří fakt, že kvůli zmíněné absolutní nacionalizaci půdy a vzniku obrovských scelených pozemků u nás chybějí i skuteční drobní vlastníci půdy – na půdě hospodaří různé Agroferty a jiné podobné velkopodniky – takže ochrana přírody vlastně nemá partnera v podobě vlastníků, kteří buď neexistují, nebo svá pole prodali či pronajali velkým podnikům – ani jedni, ani druzí tedy nemají vazbu k půdě a nezáleží jim na tom, co se s ní stane, rozhodující je zisk.“

Lenka Reiterová: „Určitě měla a jistě to také probíhá. Zrovna v oblasti správy chráněných území probíhá významná výměna informací v rámci mezinárodních organizací, jako je Mezinárodní svaz ochrany přírody, Federace Europarc a další, stejně tak existují mezinárodní organizace krajinářů (AEFP – Evropská asociace pro floristiku a krajinářství apod.). Z hlediska vylepšení vztahů v krajině je zajímavá myšlenka agrolesnictví, která ukazuje, že hospodaření v krajině může být ekonomicky soběstačné a zároveň vstřícné k přírodním funkcím krajiny. Zase je ovšem třeba zdůraznit, že sama myšlenka není samospásná a je nutno ji aplikovat

s ohledem na lokální podmínky a slepě neopisovat postupy, které fungují na opačném konci Evropy.“

Jana Cháberová: *„Ano, mohla by. Příkladem by mohlo být Polsko, kde mají ochránci, resp. inspektoři větší kompetence (větší úctu).“*

Václav Lidický: *„Nejvíce inspirativním se zdá být unijní snaha využít pozitivních aspektů jednotlivých národních úrovní ochrany přírody a krajiny pro celounijní úroveň, to nám přijde velmi inspirativní. Historický vývoj ochrany přírody a krajiny v jednotlivých zemích vždy souvisel s tamním vývojem společnosti a místními přírodními podmínkami a jejich problémy, a je tomu tak do značné míry poplatný, nelze vytrhávat dílčí aspekty bez souvislostí. Pokud je něco principiálně inspirující, pak respekt k soukromému vlastnictví a pozitivní přístup s cílem nalézt dohodu ze strany orgánů ochrany přírody v zemích s dlouhodobou kontinuitou západní demokracie. Zde by se ochrana přírody v ČR mohla velmi inspirovat.“*

Petr Bauer: Na tuto otázku respondent bohužel neodpověděl.

Radim Jarošek: *„O tom nemám dostatečný přehled.“*

Příloha č. 2 – Přepis odpovědí na dílčí otázky

V této části jsou uvedeny otázky a odpovědi konkrétněji zaměřené, které byly položeny respondentce Janě Cháberové z důvodu jejího zaměření a v návaznosti na probíhající rozhovor. Odpovědi respondentky jsou dle mého názoru velice zajímavé, přínosné a byla by škoda je zde neuvést.

Dotazovaná se vyjádřila nespokojeně o použití právních předpisů v praxi a v návaznosti na to jsem se jí dotázala, zda by dle jejího názoru pomohlo, kdyby zákonodárci více brali v potaz názory osob z praxe. Na tuto otázku odpověděla následovně: *„Nejen názory, ale místo toho, aby to řešili po obecné rovině, tak by si měli říct, jak ten proces potom v praxi kontroly nebo nápravy bude probíhat. To je největší problém, se kterým se já setkávám. Typicky ekologická újma se v podstatě nedá použít, zákon o ochraně zemědělského půdního fondu (který je mimo jiné také v naší kompetenci), tak ten se také použít nedá, a to je jen třeba taková provazba. Když to uvedu na zemědělském půdním fondu: jednou z částí je kontaminace půdy. Oni si představovali, že v celé republice je mraky kontaminace a že orgány najdou tu kontaminovanou půdu, změří to a uloží taková opatření k nápravě, aby se to zlepšilo. V pořádku, jenomže do toho zákona napsali jednu větu: ‚opatření lze uložit původci takového stavu‘, ale já toho původce nezjistím. Protože ke kontaminaci došlo před 50 lety, tak komu to mám uložit. Nejsem schopná zjistit, kdo to udělal. Nezjistím to po 5 letech ani po 30 letech. Nejsem pak schopná uložit žádné opatření k nápravě. Takže dobrá myšlenka, ale tím, jak je to v procesu napsaný, tak to je prostě špatně.*

Další věc je ta, že Ministerstvo životního prostředí má každý rok plán legislativních prací. To znamená, že teď chceme tuten zákon předložit, tento je třeba novelizovat a tohle se připravuje každý rok. Takže oni připraví plán, pak se mě zeptají, pokud je to legislativa, se kterou máme zkušenosti, jelikož spolu úzce spolupracujeme a řeknu, jo, máme zkušenosti a tady by to chtělo doplnit třeba dvě slovíčka, tady by se to posunulo a diskutujeme o tom. Do toho návrhu se to dostane, protože my se na tom takhle na ministerstvu dohodneme a právníci nám řeknou, že je to po legislativní stránce dobře. Projde to připomínkovým řízením, dejme tomu, že se to nezmění, ale dostane se to do Poslanecké sněmovny a tam to změní poslanecké návrhy a tím to končí. Tam už jim nikdo nevysvětlí, co tím člověk sledoval nebo to, co tam oni napíší, že to je špatně.“

Následně jsem se respondentky doptala, zda by dle ní mohly být užitečné jejich reakce z praxe na nový právní předpis. Na tuto otázku odpověděla následovně: *„Mně poté nezbyde nic jiného než zase říct, že je to celé špatně a že je potřeba udělat nějakou další legislativní změnu. S tím nic neuděláme. To je prostě legislativní proces, tak jak je v republice nastavený, to znamená, že poslanci mají možnost změnit poslaneckým návrhem ten zákon a oni ho změní a tam si to prohlasují.“*

Dále respondentka uvádí, že do té doby, než dojde návrh zákona do legislativního procesu, je spolupráce se zákonodárci na jeho vytvoření v pořádku, ale poté už nikoliv. Dále dodává: *„Dostane se tam lobbistická skupina a ta si to přes svého poslance a přes svou stranu prolobbuje a dají tam poslanecký návrh a pokud tam někdo nemá dostatečně tvrdé lokty a dostatečně tomu nerozumí, tak ten zákonný návrh v podstatě neobhájí a poslanci ho přehlasují. Poté je to všechno politika. Takže to je problematické. Těch možností a těch detailů je strašně moc.“*

S ohledem na působnost respondentky v České inspekci životního prostředí, jakožto příslušného správního orgánu, jsem jí položila otázku týkající se zák. č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a o její nápravě, a zajímal mě její názor na jeho použitelnost v praxi. Cháberová reagovala takto: *„Ušlechtilá myšlenka, v praxi nedotažená do konce, chybí definice některých pojmů; procesně velmi špatně nastaveno. O čem se vlastně řízení vede? Co má být předmětem řízení? V praxi se ukazuje, že je nejdříve nutné rozhodnout, zda k újmě došlo či nikoli. Následně pak, zda je nutné uložit opatření či dojde k samovolné nápravě; u vyčíslení je třeba definovat nejprve cíl. Chybí definice pojmu ‚nezbytná opatření‘. Ukazuje se, že problémem je i dokázání měřitelné změny. Pokud nemáme data před, tak se těžko měří změna.“* Dále respondentka uvádí, že by se tento zák. měl přepracovat.

Jedna z doplňujících otázek se zaměřovala na to, jaké jsou nejvíce porušované právní předpisy nebo s jakými přestupky se nejčastěji setkávají. Respondentka odpověděla následovně: *„Nejčastějším přestupkem je zákaz kácení dřevin, kácení bez povolení mimo zahrady (na zahradě se ovocné stromy kácet mohou). Člověk řekne, že mu tam nějaký strom stíní, a oni jdou a pokácí to. Pak je tento princip porušován nejčastěji.“*

V souvislosti s tímto tématem dále dodává, že *„tady je třeba problém ten, že pokutu dostane ten kdo ‚drží pilu‘, takže dochází často k tomu, že obec (ta to*

samozřejmě sama nedělá), která má obecní pozemky, na nichž potřebuje ty dřeviny pokácet, by si měla v podstatě sama sobě vydat povolení, jak říká zákon, ale ona si ho nevydá, takže to jde bez povolení a ona si na to najme Lojzu a teď jde o to, že Lojza je fyzická osoba nepodnikající, to znamená, že když kácí Lojza bez povolení, tak mu můžu dát pokutu až do výše 20 tisíc korun, ale když by to kácela právnická osoba, což je v tomto případě obec, tak je to až 1 milion korun.

A jde o to, že ten princip je položený na tom, že odpovědnost nese ten, kdo ‚drží pilu‘ a strašně těžko se mi dokazuje, že je odpovědná ta obec, která si to objednala. Říká se tomu problém zadavatele a zhotovitele díla. Podle mě je více odpovědný ten zadavatel než ten zhotovitel, protože oni toho vyloženě využívají. Oni se třeba dohodnou: Lojzo, ty tam půjdeš, pokácíš to a můžou ti dát pokutu maximálně 5 tisíc korun a my ti za to zaplatíme víc. Dále Jana Cháberová dodává, možné řešení tohoto problému, a to takové, že by tam měla být uvedena odpovědnost obou subjektů, jak zhotovitele, tak zadavatele.

V návaznosti na tento zák. byla respondentce položena i otázka zaměřující se na poměrně aktuální ekologickou újmu, a to otravu řeky Bečvy, která se stala v září v roce 2020. Respondentka odpověděla následovně: „Tady byl problém kompetencí. Kompetence k tomu řídit takovouto havárii má vodoprávní úřad a s havárií takového rozsahu nikdo takovou zkušenost neměl, takže kompetentní vodoprávní úřad to nějak řídil, a protože neměl zkušenosti, tak se mu to prostě nepovedlo. Na druhou stranu to, že se to nepovedlo nebo že to bylo řízeno špatně, tak to víme teď s odstupem času, protože už máme informace, jak ta havárie byla velká, ale když si představíte, že tam stojíte na mostě a vidíte jenom tam, kam dohlédnete, a jiné informace v tu danou chvíli nemáte, tak vůbec nemáte tušení, že je to havárie takového dosahu. To se ukáže až potom, takže oni vám potom na základě informací, které vědí už týden říkají, že jste udělala chybu, ale vy jste se rozhodovala v době, co jste tam stála a co jste něco viděla a vy jste ty informace, které oni mají, neměla. A jenom otázka zní, jestli jste je mohla mít a jestli jste je nějak mohla získat.

My jsme se třeba zabývali tím, jestli bychom něco mohli udělat jinak, jestli bychom na to dokázali reagovat a došli jsme k závěru, že to v podstatě nejde. Další věc je, kdy se to stane a že jste měli odebrat vícero vzorků. Dobře, ale držíme pohotovost, drží ji jeden člověk o víkendu, který má u sebe auto a v tom autě bude mít nějakou tašku v kufru, kde bude mít dejme tomu třeba pět lahví na odběr vzorků

a on tam pojede, tak kolik těch vzorků odebere? Pět, víc jich neodebere, aby jich mohl odebrat víc, tak by potřeboval druhé auto, ale to nemá, protože je neděle. Jsou to pracovní právní předpisy, zákoník práce, jak se nařizuje práce přes čas, jak se drží pohotovost, jak se proplácí.

Takže když identifikujete problém a řeknete, že potřebujete mít lidi v terénu, že potřebujete, aby tu pohotovost drželi, tak ta je placená a pro ně to znamená, že když budete chtít vyřešit, takovýto velký případ, tak nemůžete mít jednoho, ale potřebujete jich víc a ono se pět let nic nebude dít a vy budete pět let platit pohotovost těm lidem o víkendech a v noci. Tak za chvíli vám to někdo zatrhne, kdo má ty peníze, je to státní rozpočet, takže vám řekne, že to jsou peníze, které mají být vynaloženy jinam, a vy začnete redukovat. Když byste jich měla pět, tak musíte platit pět lidí a pět aut. Tak si řeknete, že budu mít jenom jednoho člověka a jedno auto, ale když máte jednoho a on je z Brna a má dojet nahoru k Valašskému Meziříčí, tak tam dojede za tři hodiny a jiného tam blízko nemá, protože to mají takhle v rajónu a nikdo jiný tu pohotovost nedežní, navíc o tu pohotovost se střídají.

Na inspektorátu je to o tom, že tam jsou složky lesa, přírody, vody, vzduchu a odpadu, a to oddělení vody má třeba čtyři lidi a ti čtyři lidé se o tu pohotovost střídají, ale když má třeba někdo děti, blbě se mu řídí, nechce nebo se o někoho stará, tak ta pohotovost se nenařizuje, ale o ní se ti lidé střídají, takže tam je problém zase tohoto charakteru, takže to znamená, že tu pohotovost drží třeba někdo z jiného oddělení a pak se stane havárie na vodách a on tu pohotovost má lesák a obráceně. Pak se stane havárie někde jinde a má ji někdo z jiného oddělení, takže i tyto problémy do toho samozřejmě dopadají, a to jsou problémy, které se musí řešit.

My jsme třeba začali, právě po té Bečvě řešit, že potřebujeme auta, vybavená auta, která by tam došla, ale to zase nemohou být normální auta, ale auta do terénu. Ty nám ale nikdo nekoupí. Takže ano, dostanete čtyřkolku, ale on je to automat, takže to znamená, že s ní do terénu stejně nedojedete, a to jsou problémy, které řeší ta státní správa a které nikdo z té druhé strany nikdy nechce vidět a zatím se do médií nedostaly.“ Dále dotazovaná uvedla, že se daná situace řešila tím, že se do řeky pustilo více vody, jelikož to ani jiným způsobem vyřešit nešlo.